ROBERT FORCZYK

OSPREY **BÜYÜK KOMUTANLAR**

ERICH VON MANSTEIN

ÇEVİRİ **SELÇUK UYGUR**

Kronik

ROBERT FORCZYK – YAZAR

Maryland Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Ulusal Güvenlik programından PhD sahibi olan Forczyk'in, Avrupa ve Asya askeri tarihine ilişkin güçlü bir bilgi birikimi mevcuttur. ABD 2'nci ve 4'üncü piyade tümenlerinde zırhlı birlik subayı, 29'uncu Hafif Piyade Tümeni'nde ise istihbarat subayı olarak verdiği 20 yıllık hizmetin ardından, Ordu İhtiyat Gücü'nden yarbay rütbesiyle emekliye ayrılmıştır. Dr. Forczyk günümüzde Washington, DC bölgesinde danışmanlık yapmaktadır.

ADAM HOOK - ÇİZER

Grafik tasarım eğitimi alan Hook, 1983 yılında çizer olarak mesleğe başladı. Detaylı tarihsel çizimler üstüne uzmanlaşan Hook; Osprey'in Aztekler, Eski Yunan, Roma savaş taktikleri, 19. yüzyıl Amerikası'na ilişkin bazı konular, Çin Ordusu ve "Kale ve Tahkimat" serisi gibi geniş bir yelpazedeki birçok kitabını resimlendirmiştir. Hook'un çalışmaları, dünyanın dört bir yanındaki sergi ve yayınları süslemektedir.

SELÇUK UYGUR – ÇEVİRMEN

2010 yılında Yeditepe Üniversitesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Bir süre boyunca çeşitli yayınevlerinde editörlük yapmasının ardından 20. yüzyıl siyasi ve askeri tarihi alanında çeviri ve çalışmalara yoğunlaştı. Türkçeye kazandırdığı diğer eserler: *Savaş Günlükleri*, Galeazzo Ciano (Kronik, 2017); *Kuşçubaşı Eşref*, Benjamin C. Fortna (Timaş, 2017); *Vatan ve Führer İçin*, Erwin Bartmann (Kronik, 2018); *Kardeşler Takımı*, Stephen E. Ambrose (Kronik, 2018), *Hitler'in Generalleri Konuşuyor*, B. H. Liddell Hart (Kronik, 2019), *Çöküş*, Ian Kershaw (Kronik, 2021). Telif eserleri: *Operasyon: Mussolini* (Kronik, 2020).

ROBERT FORCZYK

OSPREY **BÜYÜK KOMUTANLAR**

ERICH VON MANSTEIN

ÇEVİRİ **SELÇUK UYGUR**

Kronik

ERICH VON MANSTEIN

ROBERT FORCZYK

KRONİK KİTAP: 272
Osprey Resimli Tarih Dizisi: 15

YAYIN YÖNETMENİ
Adem Koçal

ÇEVİRİ
Selçuk Uygur

EDİTÖR
Can Uyar

DÜZELTİ
Abdulhadi Uysal
Eda Akdeniz

KAPAK TASARIMI
Kutan Ural

MİZANPAJ
Kronik Kitap

KAPAK FOTOĞRAFI RENKLENDİRME
Yiğit Alp Kırık

1. Baskı, Şubat 2022, İstanbul

ISBN
978-625-8431-19-3

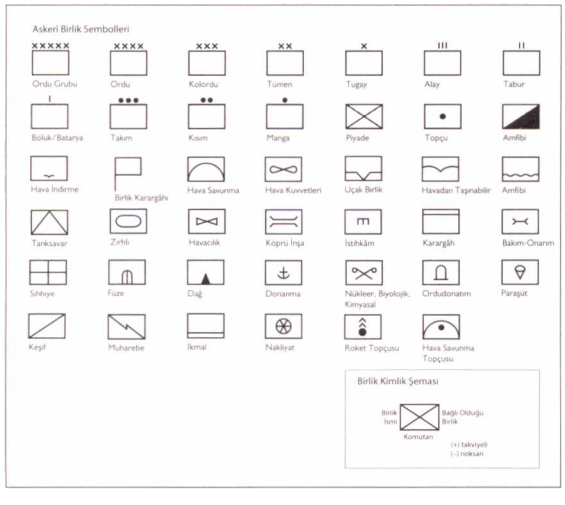
KRONİK KİTAP
Şakayıklı Sk. No:8, Levent
İstanbul - 34330 - Türkiye
Telefon: (0212) 243 13 23
Faks: (0212) 243 13 28
kronik@kronikkitap.com

Kültür Bakanlığı Yayıncılık Sertifika No: 49639

www.kronikkitap.com
kronikkitap

BASKI VE CİLT
Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 K. Çekmece / İstanbul
Telefon: (0212) 463 71 25
Matbaa Sertifika No: 41707

YAYIN HAKLARI
2010, Osprey Publishing, part of Bloomsbury Publishing Plc, "Erich von Manstein" özgün adıyla Osprey Publishing tarafından yayınlanan bu kitabın Türkiye'deki tüm yayın hakları Kronik Yayıncılık A.Ş.'ye aittir. Hiçbir şekilde yazılar ve görseller kopya edilemez, taklit edilemez, çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Giriş	4
Gençlik Yılları	5
Askerlik Yaşamı	7
Kader Saati	33
Hasım Komutanlar	57
Silahlar Sustuğunda	58
Zihninin Derinliklerinde	60
Kelimelerde Bir Yaşam	62
İlave Kaynaklar	63
İndeks	64

GİRİŞ

Prusya Ordusu, 17. yüzyıldan itibaren bir manevra savaşı (*Bewegungskrieg*) geleneği oluşturdu. Büyük Genelkurmay'ın (Großer Generalstab) 19. yüzyıldaki teşkiliyle birlikte, bu gelenek zaman içinde daha ayrıntılı bir şekil aldı. Birden fazla cephedeki düşmanlarla aynı anda çarpışma ve bunu, genellikle hasma kıyasla sayıca az bir güçle yapma mecburiyetinden ötürü Prusya doktrini, düşmanı dezavantajlı bir duruma sokmak ve hasım sayı üstünlüğünü henüz sahaya süremeden mücadeleyi tayin edici bir muharebeyle sonlandırmak için manevraya dayalı gözü pek operasyonların icrasından yanaydı. Prusya orduları, icra ettikleri yıldırım harekâtıyla hareket üstünlüğü sağlayıp, güçlü hasımları mağlup ettikleri 1866 Avusturya-Prusya ve 1870-71 Fransa-Prusya savaşlarında manevra harbi namına nefis bir kabiliyet sergiledi. Bu geleneği Birinci Dünya Savaşı'nda da devam ettiren Alman Ordusu, Fransa'yı birkaç hafta içinde savaş dışı bırakmak için hızlı hareket kabiliyetine dayalı Schlieffen Planı'nı kullandı. Ancak manevra savaşı bu kez düşmanı ilk turda nakavt etmeye muvaffak olamadı. Almanya böylelikle bir mevzi savaşı (*Stellungskrieg*) yürütmeye mecbur kaldı ki, bu da ordularının dört yıllık yıpratıcı çarpışmalarda tükenmesiyle sonuçlandı. Birinci Dünya Savaşı'nda görev yapan isimlerden biri de, genç bir kurmay subay olarak mesleğini bu savaşta öğrenecek olan Erich von Manstein'dı. Manstein, sonraki dünya savaşında manevra harbinin en başarılı destekçi ve uygulayıcılarından biri olacaktı.

Erich von Manstein'ın 1895 yılında, 8 yaşındayken çekilen bir fotoğrafı. (Yazarın koleksiyonu)

Manstein, Prusya'nın manevra savaşı geleneğine yürekten inanıyor ve kendisinin operasyonel dehası, karmaşık askeri sorunlara zorlanmaksızın basit çözümler bulabilmesinde yatıyordu. Manstein, manevra savaşına ilişkin bu yeteneğiyle İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası'nın savaş gayretine hayati katkılar sundu. Birincisi, Alman ordularının Fransa'yı sadece altı haftada mağlup etmesini sağlayan *Orak Darbesi* (*Sichelschnitt*) planını tertipledi. İkincisi, Kırım'ı fethetti ve bu süreçte neredeyse dört Sovyet ordusunu imha etti. Üçüncüsü, o feci 1942-43 kışında, Doğu Cephesi'nin güney mıntıkasının tümüyle çökmesine engel olup, operasyonel

inisiyatifin yeniden elde edilmesini sağlayan hünerli bir karşı taarruz icra etti. Sonraları, yani doğudaki savaş Almanya aleyhine döndüğünde Manstein, bedeli ağır bir mevzi savaşına gark olmamak ve düşmanı kademeli bir şekilde tüketebilmek için oynak müdafaa* yapılması görüşünü savundu.

Manevra savaşının hem taarruz hem de savunma hâlindeki öncülerinden biri olmasına ilaveten Manstein, askerlerinin muharebe etkinliğini artırmanın yollarını arayan yenilikçi bir isimdi. Savaştan önce *Sturmartellerie* birliklerinin geliştirilmesini önerdi. Savaş sırasında taktik engellerin üstesinden gelmek için hücum botlarını gözü pek bir şekilde kullanıp, topçu tümeni ve ağır panzer alayı gibi yeni teşkiller denedi ki bu teşkillerin ikisi de hayli başarılı oldu.

Fakat Manstein'ın tarzında savaş icrası, altı yıllık çetin mücadelenin Almanya'nın kaynaklarını tüketmesiyle tatbiki gittikçe imkânsızlaşan bir hâl aldı. Savaş Almanya aleyhine döndükçe, Alman orduları Hitler'in siyasi yahut ekonomik önemlerinden ötürü kritik addettiği bölgeleri savunmaya zorlandı ki, bu da komutanların elini kolunu bağladı. Gerçek bir manevra savaşı icra etme imkânı kalmayan Manstein, kendisini zaman kazanmak için toprak verdiği kısıtlayıcı bir durumun içinde buldu. Manstein savaşın ardından hatıralarını yazan ilk Alman komutanlarından biri oldu ve "Hitler'in en parlak generali" şeklinde namını yürütmek için bundan faydalandı. Aslına bakılırsa, Manstein'ın hünerleri eşsiz değildi ve Wehrmacht saflarında manevra savaşını başarıyla icra eden başka yetenekli komutanlar da vardı. Ancak Manstein'ın, İkinci Dünya Savaşı'ndaki manevra harbinin en ateşli uygulayıcılarından biri olduğuna ve icra ettiği operasyonların Wehrmacht'ın harekât zanaatının tepe noktasını oluşturduğuna şüphe yok.

Manstein'ın 1902 yılında, 15 yaşındayken çekilen bir fotoğrafı. Manstein bu tarihte Plön'deki Subay Okulu'nun (*Kadettenanstalt*) son sınıfında öğrenciydi. (Yazarın koleksiyonu)

GENÇLİK YILLARI, 1887-1913

Geleceğin feldmareşali 24 Kasım 1887'de, Hesse'deki Braunfels'te dünyaya geldi. Babası Prusyalı bir topçu subayı olan Korgeneral Eduard von Lewinski (1829-1906), annesi ise Helene von Sperling (1847-1910) idi. Erich çiftin onuncu çocuğuydu. Ancak Helene'nin kız kardeşi Hedwig ve kocası Albay Georg von Manstein'ın (1844-1913) soyadlarını devam ettirecek bir erkek çocuğu yoktu. Lewinski ailesi bu nedenle yeni doğan Erich'i Mansteinlara evlatlık verdi.

---

* İng. Mobile Defence. Bir bölge yahut mevziin; teşebbüsü düşmanın elinden almak için, ateşlerin düzenlenmesi ve araziden istifade ile birlikte manevradan da faydalanılarak savunulması. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce – Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 397.) (ç.n.)

Manstein'ın 1902 ila 1906 yılları arasında eğitim gördüğü Gross Lichterfelde'deki Prusya Yüksek Subay Okulu (*Preußische Hauptkadettenanstalt*). (Yazarın koleksiyonu)

Etrafı Lewinskiler, Sperlingler ve Mansteinlarla çevrili olan Erich, tamı tamına beş Prusya generaliyle akrabaydı. Dolayısıyla, daha en başından itibaren Prusya askeri geleneklerinden nasibini aldı. Erich'in dedelerinin ikisi de generaldi ve bunlardan biri, yani General Albrecht von Manstein, Fransa-Prusya Savaşı sırasında IX'uncu Kolordu'ya komuta etmişti. Annesinin kız kardeşlerinden biri olan Gertrud, Paul von Hindenburg'la dünya evine girdi ki, bu da geleceğin *Generalfeldmarschall* ve cumhurbaşkanını Erich'ın eniştesi yaptı.

3. Garde-Regiment zu Fuß'un tören üniforması içinde fotoğraflanan Teğmen Erich von Manstein – Haziran 1907. (Yazarın koleksiyonu)

Erich resmi eğitimine yedi yaşında, sonraki beş yılını geçireceği Strazburg'daki okulda başladı. 1900 yılında, 13 yaşındayken ise Plön'deki (Schleswig-Holstein) subay okuluna kaydoldu. Erich bu dönemde kış tatillerinde Kayzer Wilhelm'in sarayında hizmet etmesini gerektirecek Hizmetli Kıtası'na (*Pagenkorps*) da yazıldı. Hatıralarında bu döneme Birinci Dünya Savaşı'ndaki hizmetinden daha fazla yer vermiş oluşundan ötürü bu görevinden oldukça hoşnut kaldığı anlaşılıyor.

Erich 1902 yılında Berlin'in güneybatı varoşlarında yer alan Gross Lichterfelde'deki Preußische Hauptkadettenanstalt'a, yani Prusyalı subayların eğitildiği Yüksek Subay Okulu'na kaydoldu. 1906 yılında ise piyade subay adayı (*Fahnrich*) olarak nasıp ve tayin emrini* aldı. Bunun ardından, eğitimine Ren'in Koblenz kısmında bulunan Schloss Engers'teki Kraliyet Harp Okulu'nda (*Königliche Kriegsschule*) devam etti.

Çiçeği burnunda bir piyade subayı olan Manstein, Hindenburg'un eski alayı olan 3. Garde-Regiment zu Fuß bünyesinde görevlendirildi. Bu alay, bir tören birliği ve soyluların nişanlarla taltif edilmeye hak kazanacakları bir yer olarak biliniyordu. Erich, kıdemsiz subay olarak bu alayda sekiz yıl görev yaptı. Alayı 1913 yılında onu Harp Akademisi'nde (*Kriegsakademie*) eğitim görmeye yolladı. Bu adım, prestijli Büyük Genelkurmay'a (*Großer*

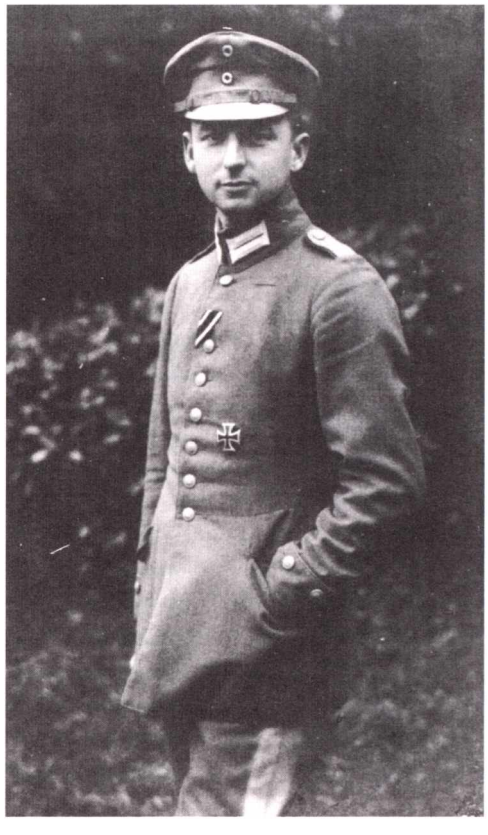
* İng. Commission: Bir kimseye rütbe ve makam veren; örneğin silahlı kuvvetlerde bir subay olarak görevlendiren emir. (Genelkurmay Başkanlığı Özel Talimatname ve Özel Talimatları, Ö/T320-5-1, *İngilizce-Türkçe Askerî Terimler Sözlüğü*, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1971, s. 142.) (ç.n.)

Generalstab) giden yolda onun önünü açabilirdi. Ancak Balkanlar'da patlak veren kriz, Manstein henüz programı tamamlayamadan muazzam bir Avrupa savaşına dönüşecekti.

ASKERLİK YAŞAMI, 1914-43

Birinci Dünya Savaşı, 1914-18

Birinci Dünya Savaşı 1914 Ağustos'unda patlak verdiğinde Teğmen von Manstein 2. Garde-Reserve-Regiment'te emir subaylığına atandı. Başlangıçta Belçika'da görev yapmasının ardından, birliğiyle birlikte Doğu Prusya'ya sevk edildi. Burada, Ruslar karşısında ilk kez muharebe deneyimi yaşadı. 1914 Ekim'indeki Varşova'ya yönelik ilerlemede görev yaptıysa da, Rus karşı taarruzları sayıca zayıf olan Almanları çekilmeye zorladı. Kendisi bu ricat sırasında Krakow'un batısında, Kattowice yakınlarında yaralandı. Wiesbaden'daki altı aylık bir nekahet döneminin akabinde 1915'te kıdemsiz karargâh subayı olarak önce Polonya'da, ardından Sırbistan'da görev yapmak üzere hizmete geri döndü. Sırbistan Harekâtı sırasındaki performansından ötürü Birinci Sınıf Demir Haç (*Eisernes Kreuz 1. Klasse*) nişanıyla taltif edildi. Akabinde, 1916 Nisan'ında önce Verdun mıntıkasında, sonra ise Somme mıntıkasında karargâh subayı olarak görev yaptı. Kurmaylık eğitimi almamışsa da 1917 Ekim'inde tümen kademesinde harekât başkanlığıyla vazifelendirildi ve savaşın sonuna değin bu görevde kaldı.

Yüzbaşı Erich von Manstein'ın Polonya'nın kuzeyindeki Onuncu Ordu bünyesinde görev yaparken çekilen bir fotoğrafı – 1915 sonları. (Yazarın koleksiyonu)

Bir piyade subayı olmakla birlikte, Manstein savaşın tamamı boyunca herhangi bir kıta görevi almadı. Bu, bölük subaylığı rütbesini haiz bir asker için oldukça tuhaf bir durumdu. Dahası, savaşın son demlerine kadarki karargâh görevleri de ziyadesiyle ikinci derecedendi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sağ çıkan ve Wehrmacht saflarında kıdemli subay olan akranlarına kıyasla, bunun pek de parlak bir savaş kariyeri olduğu söylenemezdi. Ancak yetenekli ve çalışkan bir karargâh subayı olarak kabul gördü ve bu da savaş sonrasında *Reichswehr*'e dâhil edilmesini sağladı.

Reichswehr Dönemi, 1919-35

Ateşkes imzalanıp, Berlin'de devrimci çalkantıların patlak vermesinin ardından Alman ordusu dağılmaya başladı. Manstein bu dönemde kendini, kaostan işe yarar şeyleri kurtarma sürecinin bir parçası olarak buldu. Manstein, Versay Antlaşması koşulları gereği yalnızca 100.000 kişiyle sınırlanan savaş sonrasındaki Reichswehr'i teşkilatlandırmak için Piyade Orgeneral (*General der Infanterie*) "Fritz" von Loßberg'le birlikte çalışmak üzere 1919 Şubat'ında Breslau'ya gönderildi. Yetenekli bir kurmay olan Loßberg, çok geçmeden Manstein'ın en iyi akıl hocalarından biri olacaktı.

Yüzbaşı Erich von Manstein (at sırtında), Beşinci Piyade Alayı bünyesindeki Altıncı Bölük'üyle talim yürüyüşünde – 1923. Manstein genellikle haftanın üç gününü talim yürüyüşlerinde, bir gününü ise atış alanında geçiriyordu. (Yazarın koleksiyonu)

1920 Ocak'ındaki yeni yıl tatilinde Silezya'ya dönen 32 yaşındaki Manstein, burada 19 yaşındaki Jutta Sybille von Loesch'le tanıştı. Manstein üç gün sonra von Loesch'e birdenbire evlenme teklif etti ve ikili 10 Haziran 1920'de dünya evine girdi. Jutta, yeni Alman-Leh sınırından sadece 2 km uzakta yaşayan oldukça zengin Silezyalı bir aristokrat ailesinden geliyordu ve ailesi, topraklarının büyük bölümünü Versay Antlaşması nedeniyle kaybetmişti. Evlilik hayatına başlayan çiftin 21 Nisan 1921'de bir kızları oldu.

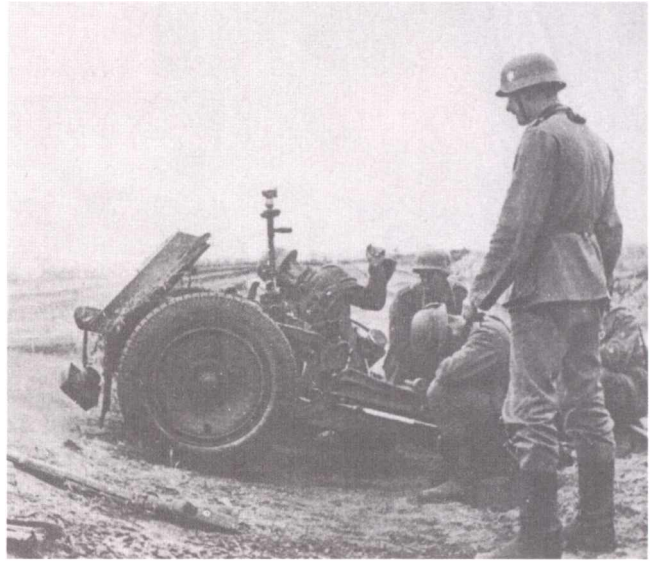
Piyade sınıfında geçirdiği 15 yılın ardından Manstein nihayet ilk kıta komutanlığı görevini aldı: Berlin'in kuzeybatısındaki Angermünde'de bulunan 5'inci Piyade Alayı'nda 6'ncı Bölük komutanı olacaktı. Kendisi Angermünde'de görev yaparken, 1922 Aralık'ında ilk oğlu Gero dünyaya geldi.

Bölük komutanı olarak geçirdiği iki yılın ardından, Manstein kurmaylık görevlerine geri döndü. Versay Antlaşması Almanya'yı kurmaylık müessesinden mahrum bırakıp, Harp Akademisi'ni kapatmaya zorladığından, Reichswehr bu kısıtlamaları aşmak için çareyi bir grup yeni profesyonel subay eğitmekte buldu. Manstein, bu gruplara dâhil edilen az sayıdaki şanslı isimden biriydi ve bu dönem, askeri düşüncelerini geliştirmesinde kritik bir rol oynadı. Orgeneral Hans von Seeckt, Alman ordusunu modern savaş koşullarına uygun bir şekilde yeniden eğitmek istiyordu. Kendisi, Reichswehr subaylarını harp dönemindeki operasyonları yoğun bir şekilde etüt etmeye yönlendirdi. Bu çalışmalar, manevra savaşına ilişkin mevcut geleneklerin temel alındığı ve bunların piyade sızma taktikleri, tanklar, uçaklar, kimyasal savaş ve motorize unsurlarla güncellendiği yeni bir doktrinin geliştirilmesine yol açtı. Seeckt'in idaresindeki Reichswehr, Müttefiklerin Versay'da tahayyül ettiği türden bir savunma gücü şeklinde değil, taarruz odaklı manevra harbi icra etmeye yönelik bir kuvvet biçiminde inşa edildi.

1928 yılında binbaşılığa terfi eden Manstein, 1929 Ekim'inde Truppenamt'ın (Kıta Dairesi) T1, yani Harekât ve Planlama kısmına atandı. Manstein, idari teşkilatlanma kisvesi altında gizlice eski Genelkurmay'ın işlevlerini yürüten Truppenamt'ta seferberlik planları tertiplemekten ve silah geliştirme dersleri hazırlamaktan sorumluydu. Bu çaba gerektiren entelektüel ortamda bulunduğu süreçte hayatının en dinamik döneminde olan Manstein, söz konusu görevleri büyük bir keyifle yerine getirdi. Katkıları, kendisinin

1931 Nisan'ında yarbaylığa terfi etmesiyle sonuçlandı. Truppenamt'ta görevli olduğu bu dönemde, ikinci oğlu Rüdiger'in doğumuyla ailesi genişlemeye devam etti.

Yarbay Manstein, 1931 yazında Sovyetler Birliği'ne yaptığı bir ziyarette Truppenamt'ın yeni başkanına eşlik etti. Almanya, Versay Antlaşması'nın sınırlamalarını aşmak için 1922'den beri Sovyetler Birliği'nde talim ve silah geliştirme çalışmaları yürütüyordu. Manstein Kazan'daki Panzer eğitim birliğini ziyaret etmesinin yanı sıra Moskova, Kiev ve Harkov'daki Sovyet askeri fabrikalarını da gezdi.

75 mm'lik hafif piyade topuyla (*leichtes Infanteriegeschütz 18*) talim yapan Alman askerleri. Manstein 1930'ların başında Kıta Dairesi'ne (*Truppenamt*) atandıysa da, piyade sınıfının eğitimi ve IG 18 gibi yeni silahların orduya entegrasyonuna doğrudan müdahil oldu. (Yazarın koleksiyonu)

Kariyerinde ilerlemek için 1932 Ekim'inde bir kez daha kıta komutanlığı yapmak durumunda kalan Manstein, bu kez Kolberg'deki 4'üncü Prusya Piyade Alayı'nın (Preußen-Infanterie-Regiment) 2'nci Tabur'unu devraldı. Taburla geçirdiği 16 aydan keyif duyan Manstein, daha sonra bu dönemden kariyerinin en iyi yıllarının bir bölümü olarak söz etti. Adolf Hitler Ocak 1933'te Reich Şansölyesi olduğunda Kolberg'de olan Manstein, Nazi rejiminin uyguladığı yeni politikaların ordu üzerindeki etkisini fark etmeye başladı. Çok geçmeden, Manstein dâhil tüm Alman askeri personelinin, Adolf Hitler'e kişisel sadakat sözü veren yeni hizmet yeminini etmesi gerekti.

Wehrmacht Dönemi, 1935-39

Alman ordusunu ıslah etmek ve onu 36 tümene çıkacak şekilde genişletmek için hızla harekete geçen Hitler, işe 1935 Mart'ında zorunlu askerliği yeniden yürürlüğe koymakla başladı. Ordu Genelkurmay Başkanlığı'nı Kara Kuvvetleri Komutanlığı (Oberkommando des Heeres – OKH) bünyesinde yeniden teşkil edip, Versay'ın kısıtlamalarını açıkça ihlal etti. Albay von Manstein, tekrar faaliyete başlayan Ordu Genelkurmay Başkanlığı'nda harekât daire başkanı oldu. OKH'nin ilk komutanı Kıdemli Orgeneral Werner von Fritsch, Genelkurmay'ın yeni başkanı ise General der Artillerie Ludwig Beck oldu. Fransa yahut Çekoslovakya'ya karşı olmak üzere Wehrmacht'ın ilk savaş planını hazırlama görevi verilen Manstein, Ruhr'un müdafaası için makûl bir olanak sunan *Kırmızı Durum*'u (*Fall Rot*) yazdı ve Beck'e Almanya'nın Fransa sınırı boyunca büyük bir tahkimat inşa programına başlamasını önerdi.

Manstein ve Beck, başlarını Tümgeneral Oswald Lutz ve Lutz'un dobra kurmay başkanı Albay Heinz Guderian'ın çektiği panzer taraftarlarıyla doktrinel bir ihtilafa düştü. Guderian'a pek az müsamahası olan Beck, ona, "Benim için fazla hızlı gidiyorsun," dedi. Amirinin izinden giden Manstein da Guderian'ı sadece bir "teknisyen" olarak gördü. Manstein, Guderian'ın panzer tümenlerine bir alternatif sunmak için Beck'e yazdığı bilgilendirme notunda, piyadeye doğrudan ateş desteği sunmak için tank şasilerine 75 mm'lik obüslerin yerleştirileceği *Sturmartellerie*'lerin geliştirilmesini teklif etti. Tüm piyade

18'inci Piyade Tümeni Komutanı Tümgeneral Erich von Manstein – 1938. Bromberg-Fritsch hadisesinin ardından Genelkurmay'daki görevinden azledilen ve kıta komutanlığı yapmaya gönderilen Manstein, istikbalde Hitler'in Wehrmacht'ında bir kariyer imkânı olup olmayacağından emin değildi. (Bundesarchiv, Bild 183-H01757)

tümenlerinin, 1940 yılına kadar bir taarruz topu taburuyla teçhiz edilmesini önerdi. Bu birlikler topçu sınıfının kontrolü altına girecekti ki, Beck bunu bağımsız bir tankçı sınıfına yeğliyordu. Manstein'ın *Sturmartellerie* birliklerinin teşkiline yönelik teklifi, nihayetinde İkinci Dünya Savaşı'nda çok önemli bir rol oynayan taarruz toplarının üretimiyle sonuçlandı. Ancak Lutz ve Guderian'ın taarruz odaklı yaklaşımları Hitler'in onayını almıştı. OKH'ye ilk üç panzer tümenini oluşturması için talimat verilirken, taarruz toplarının gelişimi böylelikle gecikecekti.

Wehrmacht'ın yüksek rütbeli generallerinden birçoğu – ki bunlara Beck, Fritsch ve Rundstedt de dâhildi – Hitler'in başlattığı yeniden silahlanma programını ve hatta Polonya ve Çekoslovakya sınırlarının "düzeltilmesi" için girilebilecek küçük savaşları onayladı. Ancak Wehrmacht henüz hazır olmadan evvel büyük bir devleti kışkırtıp, onunla savaşa tutuşmaktan endişe duyuyorlardı. Rheinland'ın yeniden işgali için Kış Tatbikatı (*Winterübung*) Harekât Planı'nı hazırlayan isim Manstein oldu ve İngiliz ve Fransızların tepki göstermemesi üzerine bu Hitler için bir siyasi zaferle sonuçlandı.

Manstein 1936 yılında tümgeneralliğe terfi edip, Beck'in yardımcısı ve Genelkurmay İkinci Başkanı oldu. Genelkurmay'ın ikinci adamı olan Manstein, Wehrmacht'ın hızla genişlemesi ve yeniden teşkilatlanmasına ziyadesiyle müdahil oldu. Çekoslovakya'ya icra edilecek sürpriz bir taarruz için OKH'ye harekât planı hazırlama talimatı vermesiyle, Hitler'in saldırgan niyetleri gün yüzüne çıktı. Manstein, Çekoslovakya'ya yönelik *Yeşil Durum* (*Fall Grün*) ile Avusturya'nın ilhakına yönelik *Operasyon Otto*'nun (*Unternehmen Otto*) ilk sürümünü hazırlayan kilit isimlerden biriydi.

Beck ve Fristch ile olan yakın münasebetleri, Manstein'ın ordunun kontrolü için Nazi liderliği ile geleneksel askeri liderlik arasında büyüyen ve 1938'deki Blomberg-Fritsch skandallarıyla doruğa ulaşan mücadelenin içine çekilmesine yol açtı. Her iki subayın da istifaya zorlanmasının ardından, Nazi rejimine yönelik artan eleştirileri nedeniyle istifa etmesi için Beck'e de baskı yapıldı ve neticede Beck'in yerini Topçu Orgeneral (General der Artillerie) Franz Halder aldı. Bu tasfiye sırasında Manstein da Genelkurmay'daki görevinden alınarak Liegnitz'deki 18'inci Piyade Tümeni'nin komutanlığına atandı. Beck'e oldukça yakın bir isim olan Manstein kızağa çekilmediği için şanslıydı. Manstein, her ikisine de hayran olduğu Beck ve Fritsch'in gördüğü beklenmedik muameleden rahatsız olduysa da askeri kariyerini sonlandırabilecek herhangi bir eleştiri yapmaktan kaçındı.

Manstein'ın komutanı olduğu 18'inci Piyade Tümeni, 1934 yılında teşkil edilen 11 yeni tümenden biriydi. Tümgeneral Hermann Hoth'tan onu devraldığı vakit birlik hâlâ tamamlanmamıştı. Berlin'deki siyasi entrikalardan uzaklaşmasıyla rahatlayan ve tümgeneralliğe terfi etmiş olan Manstein daha sonra, "bu tümenin başında durmak bir zevkti" diye yazdı. Yine de, 1938 yazında Sudetenland Krizi tırmanmadan ve Hitler, *Yeşil Durum*'un (*Fall Grün*) icrası için OKH'ye 30 Eylül'de emir vermeden önce tümeni tertiplemek için çok az zamanı oldu.

Manstein'ın tümeni, Çek sınırındaki zorlu tahkimatlara icra edilecek ihtiyatlı bir taarruz için Orgeneral Ritter von Leeb komutasındaki On İkinci Ordu emrine verildi. Lâkin harekâtın başlamasına ramak kala Münih Konferansı'nda Almanya'nın isteklerine boyun eğen İngiliz ve Fransız politikacılar, Sudetenland'ı altın tepside Hitler'e sundu.

Çekoslovakya'da işgal görevi yürüttüğü kısa bir dönemin ardından, kendisine Kıdemli Orgeneral Gerd von Rundstedt'in Neisse'deki bir manastırda yer alan karargâhında tekmil vermesi emredildi. Manstein burada *Beyaz Durum* (*Fall Weiß*), yani Polonya'nın yaklaşan işgali için Güney Ordu Grubu (Heeresgruppe Süd) kurmay başkanlığına atandığını öğrendi. Manstein "eski türde, nazik bir beyefendi" olarak tanımladığı Rundstedt ve az sayıdaki yakın arkadaşından biri olan Rundstedt'in harekât başkanı Albay Günther Blumentritt ile çalışmaktan memnundu. Üçlü, savaş düzeninin gerektiğince uygulanması için birlikte plan yaptı. Bu sefer diplomatik bir çözüm yoktu ve Güney Ordu Grubu'na 1 Eylül saat 04.45'te Polonya'yı işgal etmesi emredildi.

1938 Ekim'inde Sudetenland içine ilerleyen Alman zırhlı unsurları. Manstein, Çekoslovakya'ya yönelik taarruz için *Yeşil Durum*'un (*Fall Grün*) tertiplenmesine yardımcı olmuş ve Münih Krizi'nin çözülmesinin ardından ülkenin işgalinde görev yapmıştı. (Bundesarchiv, Bild 146-1970-050-41)

İkinci Dünya Savaşı

Polonya 1939

Tümgeneral von Manstein, kısa süre sonra "Yıldırım Savaşı" (Blitzkrieg) olarak adlandırılan yeni Alman harp icra biçiminin doğuşunu gözlemlemek için Güney Ordu Grubu kurmay başkanı olarak iyi bir mevkideydi. Neisse'deki manastırda, cephe hattının 80 kilometre gerisinde bulunuyor, kendisine tabi üç orduyla telefonla iletişim kuruyordu. İlaveten, bir büro ortamında çalışıyordu ve anılarında bahsettiği yegâne güçlük, subay tabldotunda servis edilen sosisi çiğnemenin zorluğuydu. Ayrıca, Manstein'ın Polonya'ya yönelik bir taarruzu haklı bulduğu ve Nazilerin Polonya'nın "saldırganlığına" ilişkin iddialarını kabul ettiği anılarından anlaşılıyor. Manstein'ın görevi, Polonya'nın hudut müdafaasını süratle aşan ve Varşova'ya ilerleyen üç orduyu işgalin ilk safhasında koordine etmekti.

Polonya seferinin sona ermesinden iki hafta sonra, İngiliz ve Fransızlara karşı icra edilecek operasyonlar için Rundstedt'in karargâhına batıya gitme emri verildi. Zossen'deki OKH karargâhına uğrayan Manstein, 21 Ekim'de *Sarı Durum*'un (*Fall Gelb*) harekât emrini aldı. Akabinde, A Ordu Grubu olarak yeniden adlandırılan ve On İkinci ve On Altıncı orduların emrine verildiği Rundstedt'in karargâhının bulunduğu Koblenz'e geçti. Blumentritt kurmay başkanlığı görevine devam etmekle birlikte, ona Manstein'ın oldukça sevdiği zeki bir kurmay subay olan Yarbay Henning von Tresckow da katıldı. Karargâh heyeti, Ren kıyısındaki lüks Risen-Fürstenhof oteline yerleşti.

Orak Darbesi ve Fransa Seferi

Hitler, Polonya'nın ardından İngiliz ve Fransızlara mümkün olan en kısa zamanda taarruz etmeye kararlıydı. Ancak Genelkurmay'a Müttefiklerin Polonya için savaşa girmeyeceklerine ilişkin verdiği önceki güvenceler nedeniyle elde batıya yönelik herhangi bir taarruz planı yoktu. Lâkin İngiltere ve Fransa'nın Almanya'ya savaş ilan etmesiyle birlikte, OKH kendini neredeyse bir ay içinde bir plan hazırlamak mecburiyetinde olduğu bir vaziyetin içinde buldu. Zamanı kıt olan ve Wehrmacht'ın ne kadar hazırlıksız olduğunu fark ettiğinde Hitler'in taarruzu iptal edeceğini düşünen Halder, 1914'teki Schlieffen Planı'nı raftan indirip onu panzerler ve Luftwaffe'yle desteklenecek şekilde güncellemekle yetindi. 1914'teki gibi, *Sarı Durum*'da da taarruzun ağırlık merkezi yine Belçika'daki sağ kanat olacak lâkin bu kez Hollanda da işgal edilecekti. Halder'in planına göre, Orgeneral Fedor von Bock'un B Ordu Grubu, üç ordu ve eldeki on panzer tümeninin altısıyla Brüksel'de toplanıp, akabinde Müttefik kuvvetleri Dunkirk civarında Manş kıyılarına doğru geri itecekti. Rundstedt'in A Ordu Grubu ise bu esnada iki ordu ve tek bir panzer tümeniyle Ardenler'den Sedan istikametinde bir destekleme taarruzu icra edecekti. Halder 29 Ekim'de taarruzun revize edilmiş bir hâlini yayımladı. Planın bu şeklinde, zırhlı birliklerin tamamı Brüksel'e yönelik taarruz için B Ordu Grubu'na tahsis ediliyordu.

Manstein ve Guderian tarafından tasarlanan *Orak Darbesi* (*Sichelschnitt*) planı gereğince 1940 Mayıs'ında Ardenler'den Fransa'ya akan Alman zırhlı unsurları. Manstein Fransa'nın savunmalarını aşmak için *Sarı Durum*'un (*Fall Gelb*) ilk hâlindeki kaba kuvvet yaklaşımından ziyade manevraya dayalı bir çözüm aradı. (HITM Arşivleri)

Planın Genelkurmay'ın geleneksel manevra savaşı mefhumundan yoksun olduğu ve savaşın kaderini belirleyecek çevirme muharebelerine (*Kesselschlachten*) olanak vermeyeceği, *Sarı Durum*'u ve A Ordu Grubu'na biçilen tâli rolü incelemeye başladıklarında Rundstedt, Manstein ve Blumentritt'in derhâl gözüne çarptı. Her şeyden ziyade, Müttefiklerin böyle bir hamleyi hesap edeceklerini düşündüğünden, Manstein asli taarruzun Belçika içine yapılmasına karşı çıktı. Halder'in planının icrası hâlinde, Almanların devasa cephe taarruzunun Belçika'da Müttefik mukavemetinin en sert noktasına çarpacağını ve bunun, Almanya'nın galip gelmeyi umamayacağı bir yıpratma savaşına neden olacağını düşündü.

Manstein, Rundstedt'in desteğiyle OKH'ye bir bilgilendirme notu yazıp, mevcut plandan daha yüksek bir başarı şansı olduğunu iddia ettiği alternatif bir manevra tasarısı sundu. Manstein, Wehrmacht'ın hemen hemen eşit güçteki Müttefik kuvvetlerini mağlup etmek için düşmanı en az beklediği ve Alman ordusunun ustalaştığı manevra savaşına imkân verecek bir noktadan vurup, harekât seviyesinde bir baskın etkisi elde etmesi gerektiğini savundu. Bunun başarılması için taarruzun ağırlık noktasının merkezde, A Ordu Grubu'nda bulunmasını ve baskın etkisinin elde edilmesi için ise Meuse Nehri'ni Sedan'da geçmek üzere

Sedan'da Meuse Nehri'ni geçmelerinin ardından araziye yayılan Panzer birlikleri, Fransa'nın kuzeyi boyunca Manş kıyılarına doğru tozu dumana kattı. Manstein'ın gözü pek manevra planı Müttefikleri gafil avlayıp, Wehrmacht'ın mücadeleden hızla ve kesin başarıyla galip ayrılmasına yol açtı. (HITM Arşivleri)

Ardenler Ormanı'ndan dört panzer tümeni gönderilmesini önerdi. Cephe yarıldığında, Panzer birlikleri düşmanı kanattan çevirmek için Manş kıyılarına doğru bir *Orak Darbesi* (*Sichelschnitt*) icra edecek ve böylelikle Belçika'daki ana Müttefik ordularını tuzağa düşürecekti. Akabinde, Majino Hattı'ndaki Fransız kuvvetlerini çevirmek için ise Dijon'a doğru güney istikametinde ikinci bir *Orak Darbesi* vurulacaktı. Manstein'ın planı, tayin edici sonuçlar elde etmek için baskın etkisi, ateş tanzimi ve manevra odaklı çözümler sunan klasik Genelkurmay yaklaşımının bir tezahürüydü. Manstein, 1939-40 kışı boyunca OKH'ye planı hakkında altı bilgilendirme notu yazdı. Ancak hiçbir cevap alamadı. Manstein'ın OKH planlamasına tesir etme çabalarından hoşnut olmayan Halder, bu planlardan hiçbirinin Hitler'e ulaşmamasını sağladı. Manstein yaklaşımında ayrıca 1939 sonbaharında Koblenz'de görevli olan Panzer uzmanı General Heinz Guderian'ın fikirlerinden de yararlandı.

Manstein'ın peşi sıra gönderdiği bilgilendirme notlarına öfkelenen Halder, onu susturmaya karar verdi. Manstein 27 Ocak 1940'ta, Stettin'de teşekkül sürecinde olan yeni XXXVIII'inci Kolordu'nun idaresini almaya gönderildi. 30 Ocak 1940'ta *Sarı Durum*'un yeni bir hâli yayımlandı. Planın bu hâlinde A Ordu Grubu'na iki panzer tümeni daha tayin ediliyor ancak böylelikle taarruzun üç ağırlık noktası oluyor ve Alman zırhlı birlikleri geniş bir cephe boyunca dağıtılıyordu. A Ordu Grubu'na Sedan'da bir köprübaşı kurması emredildiyse de, Halder bunun taarruzun onuncu gününe kadar gerçekleşmeyeceğini düşündüğünden Guderian'ın XIX'uncu Kolordu'suna kendi başına derinlemesine bir yarma görevi verilmedi.

Fakat Manstein'ı koruyan yüksek rütbeli subaylardan bazıları, kendisinin planına ilişkin bazı detayları Hitler'in karargâh heyetine sızdırmayı başardı. Hitler o sıralarda Halder'in planına olan inancını yitirmişti. Planın Almanya'yı Müttefiklerle uzun bir yıpratma harbine gark edebileceğini düşünüyor ve bundan kaçınmak istiyordu. Kuzeydoğu Fransa'ya ulaşmak için Belçika'dan daha iyi bir yol gibi görünen Sedan bölgesiyle bilhassa ilgilendi. Manstein, altı kıdemli subayla birlikte 17 Şubat 1940'ta Hitler'le kahvaltı yapmaya çağrıldı. Hitler kahvaltıdan sonra Manstein'ı kenara çekip, ona *Sarı Durum* hakkındaki düşüncelerini sordu. Manstein tasarısı hakkında onu bilgilendirdikten sonra, Hitler bu yeni planı benimseme kararı alıp, *Sarı Durum*'un

gözden geçirilmiş bir hâlini yayımlaması için OKH'ye talimat verdi. Bu yeni plan, A Ordu Grubu'nu 22 tümenden 44 tümene çıkarıyordu. Ordu grubuna tahsis edilen bu tümenler arasında, yeni teşkil edilmiş olan Birinci Panzer Ordusu'nun 1.222 tanka sahip beş panzer tümeni de mevcuttu.

Manstein artık zaferinin tadını çıkarabilirdi. Ancak yalnızca uzaktan. Zira *Sarı Durum* 10 Mayıs 1940'ta yürürlüğe konduğunda kendisi cepheden 700 kilometre uzakta, Liegnitz'deydi. Günlüğüne, "Başladı ve ben evimde oturuyorum," diye yazdı. Ancak çok geçmeden, ikinci kademedeki kuvvetlere katılması için kolordusuna trenle batıya intikal emri verildi. Lâkin Manstein Rundstedt'in Bastogne'daki yeni karargâhına vardığı vakit, cepheyi Sedan'da hâlihazırda etkili biçimde yarmış olan Alman panzerleri Manş kıyılarına doğru birbirleriyle yarışıyordu. Manstein'ın kolordusunun Belçika'dan Somme'a intikali bir miktar zaman aldı ve birlikleri nehir hattının 48 kilometrelik bir şeridini devraldıklarında takvimler artık 27 Mayıs'ı gösteriyordu. Kluge emrindeki Dördüncü Ordu bünyesine verilen Manstein'ın kolordusu, Abbeville ve Amiens'teki köprübaşlarını tutma emri aldı. Söz konusu köprübaşlarını genişletmek için Manstein'ın içi içine sığmıyorsa da, Somme'a ulaşan Alman kuvvetlerinin sayısı artana değin Kluge ona savunmada kalmasını buyurdu.

A Ordu Grubu'nun Dunkirk'te kapana kısılan Müttefik kuvvetlerini bertaraf etmesinin ardından, panzerler Fransa'nın işini bitirmek için namlularını güneye çevirdi. Batıya yönelik Alman taarruzunun ikinci aşaması olan *Kırmızı Durum* (*Fall Rot*), Somme Nehri'nin diğer yakasına 5 Haziran'da kolordularla icra edilen çoklu bir taarruzla başladı. İki piyade tümeniyle taarruza geçen Manstein'ın XXXVIII'inci Kolordu'su, iki Fransız tümenini geri itmeyi başardı. Fransızlar iki gün süren çarpışmaların ardından geri çekildi ve Manstein, 9 Haziran'da Vernon'da Sen'i geçmeyi başarıp 19 Haziran'da Loire Nehri'ne varacağı bir takip başlattı. Askerleri her ne kadar yalnızca hafif çarpışmalara angaje olduysa da, kolordusu 480 kilometrelik bir mesafeyi yayan şekilde sadece 17 günde aşmıştı.

DİĞER SAYFADA

1. 22-26 Haziran 1941: Manstein'ın LVI'ncı Kolordusu (motorize) Dünaburg'a, ardından ise Pskov'a ilerler ve Luga çevresindeki Sovyet savunmalarını çevirmek için müteakiben doğuya çark eder. Kolordusu daha sonra Demyansk'a yönlendirilir.
2. On Birinci Ordu'ya komuta eden Manstein, Perekop Kıstağı'na girer (24 Eylül) ve Azak Denizi boyunca icra edilen bir Sovyet karşı taarruzunu bozguna uğratır. On Birinci Ordu bunun akabinde Kırım'ın büyük bölümünü işgal edip (1-14 Kasım), Akyar (Sivastopol) ve Kerç Yarımadası'ndaki Sovyet mukavemetini 4 Temmuz 1942 itibarıyla ezer.
3. 10 Eylül – 1 Ekim 1942: Leningrad Cephesi'ne sevk edilen Manstein'ın On Birinci Ordu'su, kuşatmayı kaldırmaya yönelik Sovyet girişimlerini başarısızlığa uğratır ve İkinci Şok Ordusu'nun bir bölümünün etrafını çevirir.
4. Manstein, Don Ordu Grubu'nun komutanı olarak Stalingrad cebindeki Alman birliklerini kurtarmak için 12-19 Aralık tarihlerinde *Kış Fırtınası* Harekâtı'nı (*Unternehmen Wintergewitter*) icra eder ancak çaba başarısızlığa uğrar.
5. Manstein, A Ordu Grubu'nun Kafkasya'dan kaçabilmesi için Hollidt Müfrezesi'yle Rostov bölgesinin savunmasını tertipler.
6. Manstein, 20 Şubat ve 18 Mart 1942 tarihleri arasında icra ettiği "ters vuruş" (İng. *backhand blow*) isimli karşı taarruzuyla Sovyetlerin Güneybatı ve Voronej ordu gruplarına ağır kayıplar verdirip Harkov'u ele geçirir.
7. *Hisar* Harekâtı (*Unternehmen Zitadelle*), 5-15 Temmuz 1943: Manstein'ın Güney Ordu Grubu, Kursk'a ulaşmakta başarısız olur.
8. 30 Temmuz – 3 Ağustos 1942: Manstein, Mius Nehri'ndeki Alman hattını yaran Sovyet unsurlarını ezmek için iki panzer kolordusu gönderir.
9. Vatutin komutasındaki Sovyet ordularının 3 Ağustos'ta sol kanadını yarmasının ardından 22 Ağustos'ta Harkov düşer ve Dördüncü Panzer Ordusu batıya itilir.
10. Vatutin 6 Kasım'da Kiev'i ele geçirir. Manstein Jitomir'de 15-25 Kasım'da ve Radomyshl'de 6-23 Aralık'ta büyük bir taarruza kalkar ancak Kiev'i yeniden zapt etmekte yahut Sovyet tank ordularını çevirmekte başarısız olur.
11. 24-28 Ocak 1944: "Watutin" Harekâtı. Manstein, karşı taarruza geçtiği Birinci Tank Ordusu'na ağır kayıplar verdirir.
12. 1-17 Şubat 1944: "Wonda" Harekâtı. Manstein, Korsun Cebi'nde kapana kısılan 56.000 Alman askerini kurtarmak için iki panzer kolordusu gönderir. Etrafını sarılan kuvvetlerin 3'te 2'si kurtarılır.
13. 28-30 Mart 1944: Hube'nin Birinci Panzer Ordusu'nun yeni bir Sovyet taarruzuyla çevrilmesinin ardından Manstein bir kurtarma operasyonu tertiplemeye başlar ancak bunu icra edemeden görevden alınır.

Manstein'ın Doğu Cephesi'nde icra ettiği operasyonlar, 1941-44

Manstein'ın Fransız seferine katılımı kısa ancak başarılıydı. Orgeneralliğe terfi ettiğinde ayrıca Demir Haç'ın Şövalye Haçı'yla taltif edildi. Dolaylı olarak, *Sarı Durum*'un revize edilmesine yaptığı katkı, Almanların tam bir baskın etkisi sağlamalarına ve Fransa seferinin tamamı boyunca inisiyatifi elde bulundurmalarına olanak tanıdı. Planın son hâline Hitler de dâhil olmak üzere başkaları da katkıda bulunmuş olsa da, Alman orduları tarafından o zamana değin kazanılan en büyük zaferin temelini oluşturan Manstein'ın harekât tasarısıydı.

Deniz Aslanı (*Unternehmen Seelöwe*) ve *Barbarossa*

Fransa'yla yapılan ateşkesin ardından, XXXVIII'nci Kolordu İngiltere'ye icra edilecek muhtemel bir çıkarma için Boulogne bölgesine geçti. OKH ve Kriegsmarine tarafından tertiplenen *Deniz Aslanı* Harekâtı'na göre, 380 çıkarma şatı Manstein'ın kolordusunu Boulogne'dan Bexhill civarındaki "D" plajına nakledecekti. Ancak Luftwaffe'nin Manş Denizi üzerinde hava hâkimiyeti sağlamayı başaramaması Hitler'in planı ertelemesine yol açtı. Manstein, hatıralarında çıkarma planını riskli bulmakla birlikte bunun Büyük Britanya'ya karşı tayin edici sonuçlar getirebilecek tek strateji olduğunu belirtti. *Deniz Aslanı*'nın ertelenmesiyle, emrindeki askerlerin çoğu gibi Manstein da 1940 sonbaharının büyük bölümünü Paris'te yahut evinde izinde geçirdi. Savaş neredeyse kazanılmış gibi görünüyordu.

Hitler, Sovyetler Birliği'ni istila etmek için bir plan hazırlanması için OKH'ye talimat verince Halder, Manstein'ın bu süreçte yer almasının önüne geçti. Bunun yerine, Manstein 1941 Şubat'ında Bad Salzuflen'de teşekkül safhasında olan LVI'inci Motorize Kolordu'nun idaresini almaya gönderildi. Manstein, 30 Mart'ta *Barbarossa* Harekâtı hakkında bilgilendirilen 250 kıdemli subaydan biri oldu. Bu toplantıda birliğinin Kuzey Ordu Grubu (Feldmareşal Ritter von Leeb) bünyesindeki Dördüncü Panzer Ordusu'na (Orgeneral Erich Höpner) bağlı iki motorize kolordudan biri olacağını öğrendi. Diğer motorize kolordu ise Tankçı Orgeneral Hans Georg Reinhardt komutasındaki XLI'inci Kolordu'ydu. Amaç, Baltık Devletleri'ndeki Sovyet kuvvetlerini çiğneyip akabinde hızla 6 ila 8 hafta arasında düşmesi beklenen Leningrad'a ilerlemekti. İstiladan iki hafta önce, Manstein ve diğer kıdemli komutanlara, Führer'in Sovyetler Birliği'nde bir imha savaşı yürütme niyetine ilişkin – esir alınan tüm Sovyet komiserlerinin yargısız infazını öngören o bednam Komiser Emri (*Kommissar Befehl*) de dâhil – bilgi verildi.

Manstein, kolordu komutanı olarak 8'inci Panzer Tümeni komutanı General der Panzertruppe Erich Brandenberger ile istişare ederken – 1941 yazı. Branderberger'in tümeni Soltsy Muharebesi'nde sarsak bir şekilde idare edildi.

Manstein'ın emrine 8'inci Panzer Tümeni, 3'üncü Motorize Piyade Tümeni ve 290'ıncı Piyade Tümeni verildi. Bu, kolordusunun sadece kısmen motorize olduğu anlamına geliyordu. Emrindeki kuvvetler, 1941 yılının Mayıs ayı sonlarında Tilsit yakınlarındaki ormanlık arazide bulunan toplanma bölgesine geçerken, Manstein ise bölgeye Barbarossa Harekâtı'nın başlangıcına sadece altı gün kala geldi. Dördüncü Panzer Ordusu Komutanı Höpner, Manstein ve Reinhardt'ı nispeten

zayıf durumdaki Sovyet sınır savunmalarını yarıp geçmek, önlerine çıkacak Sovyet Sekizinci Ordu birliklerini çevirmek ve Dvina Nehri'nde ayrı ayrı geçiş yolları elde etmeleri için süratle ilerlemekle görevlendirdi.

Leningrad'a İlerlerken

Manstein, 22 Haziran 1941 günü saat 03.00'te, emrindeki 8'inci Panzer Tümeni ve 290'ıncı Piyade Tümeni'yle Neman Nehri'nin doğusuna doğru taarruza geçti. Manstein'ın güçleri, Sovyet Sekizinci ve On Birinci orduları arasında kalan ve zayıf bir şekilde savunulan hududu ezip geçerken, 8'inci Panzer Tümeni harekâtın ilk gününde 70 kilometrelik bir ilerleme kaydetti. Manstein bundan bihaber olsa da, Sovyet III'ncü Mekanize Kolordusu'nun bir bölümü Manstein'ın öncü kuvvetlerinin yanından geçerek Dördüncü Panzer Ordusu'nun kanadına hücum etmiş ve Reinhardt'ın kolordusuyla Raseiniai civarında büyük bir tank muharebesine tutuşmuştu.

Reinhardt Sovyet zırhlı birliklerini püskürtmekle meşgulken, Manstein'ın kolordusu önemsiz bir mukavemet karşısında Dvinsk otoyolu boyunca Dvina Nehri'ne yönelik süratli ilerleyişine devam etti. 100 saat içinde 315 kilometrelik bir mesafe katetmesinin ardından, 8'inci Panzer Tümeni'nin öncü muharebe grubu (*Kampfgruppe*) ve (Sovyet üniformaları içindeki) Brandenburg özel kuvvetlerine bağlı bir bölük asker, Daugavpils mevkiinde Dvina Nehri üzerindeki otoyol ve demiryolu köprülerini sağlam ele geçirdi. Manstein'ın Litvanya'daki atılımıyla Dördüncü Panzer Ordusu ara hedefine sadece 365 zayiat karşılığında ulaşmıştı. Ancak Manstein Kuzey Ordu Grubu'nun geri kalanının 100 kilometre kadar ilerisinde olduğundan Dvina'daki köprübaşı hassas bir durumdaydı ve emrindeki piyadelerin köprübaşına varmalarına daha iki gün vardı. Daha da kötüsü, bu süratli ilerleme 5.5 VS (*Verbrauchssatz*), yani 545 ton akaryakıta mal olmuş ve bu, öncü güçleri neredeyse hareketsiz bırakmıştı. Zırhlı kuvvet ikmaline dair o vakte değin doğrudan herhangi bir tecrübesi bulunmayan Manstein, kolordusunu yakıtı tükenene değin azami hızla ileri sürmüştü ve yakın zamanda bir ikmal olanağı bulunmuyordu. Ayrıca, Manstein'ın atılımı Sovyet Sekizinci ve On Birinci ordularına fazla zarar vermemiş, zira emrindeki güçler harekâtın ilk iki haftasında 5.000'den daha az esir almış ve büyük bir düşman teşkilini mağlup etmemiş yahut çevirmemişti.

Dvina'daki köprüleri geri almaya kararlı olan Sovyetler, Manstein'ın kolordusunu istikrarlı bir şekilde taktik bombardımanlara tabi tuttu. Akabinde, Tümgeneral Dmitri Lelyuşenko komutasındaki XXI'inci Mekanize Kolordu,

Solda:
Terk edilmiş bir Sovyet KV-2 ağır tankı – Litvanya, Haziran 1941. KV-2'ler, Alman Panzer birlikleri (*Panzertruppen*) için ağır bir şok oldu. Dünaburg'a yönelik süratli ilerleyişi, Manstein'ın bu devlerle kafa kafaya çarpışmasının önüne geçip, Reinhardt'ın kolordusunu Sovyet tanklarıyla baş başa bıraktı. (Bundesarchiv, Bild 1011-209-0086-12, Fotograf: Koch)

Sağda:
Orman yolundan Leningrad istikametinde ilerleyen Alman zırhlı unsurları. Manstein'ın kolordusu, Sovyetlerin 15 Temmuz 1941'de Soltsy'ye icra ettikleri karşı taarruza bu tip yollarda kol düzeninde yakalandı. (Bundesarchiv, Bild 101I-209-0074-16A, Fotoğraf: Zoll)

8'inci Panzer Tümeni bünyesindeki bir PzKpfw IV orta tankı, imha edilmiş bir köprünün yanından geçerken – Temmuz 1941. Alman zırhlı birlikleri nehir hatlarını genelde Sovyetler henüz etkin bir savunma oluşturamadan aştı. (Bundesarchiv, Bild 101I-209-0052-35A, Fotoğraf: Koch)

60 BT-7 hafif tankı ve birkaç motorize piyade tümeniyle 28 Haziran sabahında Manstein'ın köprübaşına taarruza geçti. Lelyuşenko muharebe bilgisine sahip, oldukça tecrübeli bir komutandı. Manstein böylelikle kariyerinde ilk kez kabiliyetli bir komutanla karşı karşıya geldi. Sovyet karşı taarruzu Manstein'ın yalnız ve yakıtsız kolordusunu bir hayli zorladıysa da Lelyuşenko'nun kolordusu bundan da kötü bir durumdaydı ve tanklarının çoğunu kaybetmesinin ardından taarruza son verip kuzeye çekilmek durumunda kaldı.

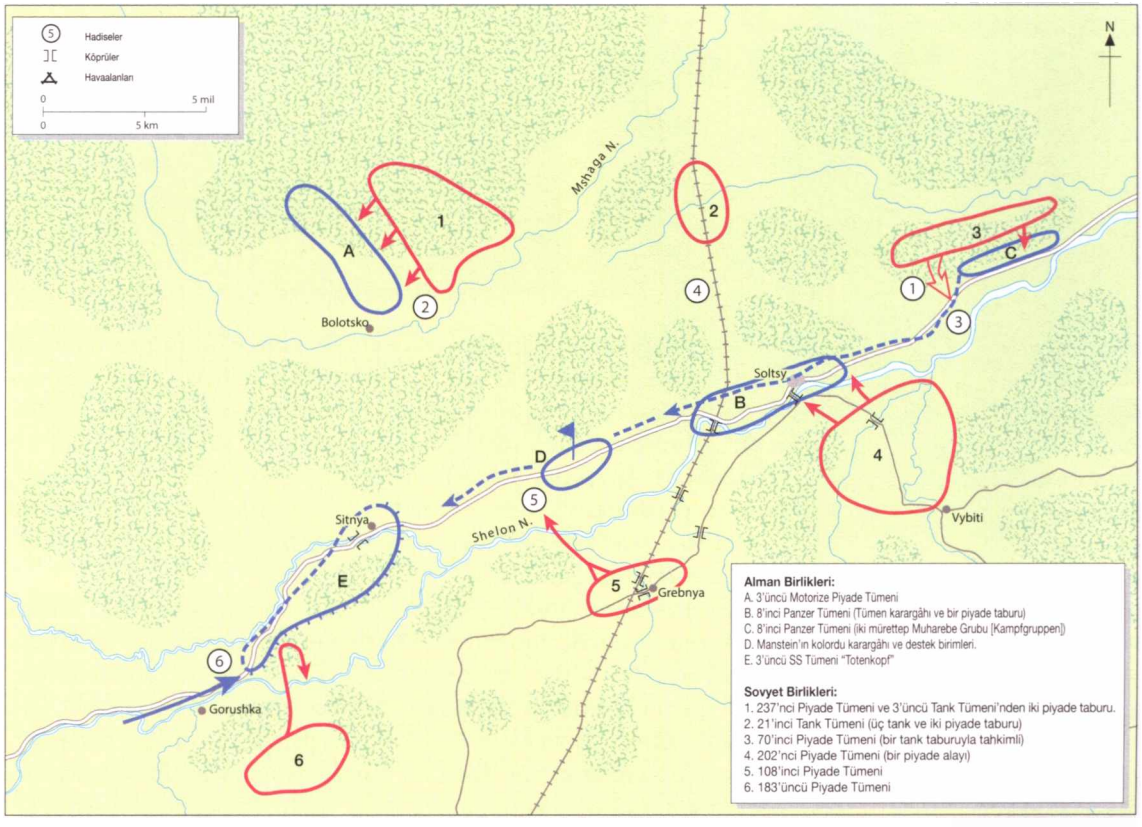
Kuzey Ordu Grubu'nun diğer güçlerinin de Dvina Nehri'ne varmasının ardından Manstein'ın kolordusuna yakıt ikmali yapıldı ve Lelyuşenko'nun güçlerini takip etmesi için "Totenkopf" SS Tümeni emrine verildi. Ancak bu savsak bir takipti ve 8 Temmuz'da Pskov'u zapt edip, Leningrad'a doğru daha büyük bir ilerleme kaydeden isim Reinhardt oldu. Pskov'un zaptıyla birlikte Höpner, Sovyetler yeni bir savunma hattı teşkil etmeden evvel panzerlerini Luga Nehri'nden geçirebilmeyi umdu. Böylelikle Luga çevresindeki Sovyet yığınağına klasik bir kıskaç taarruzu icra etme kararı veren orgeneral, Reinhardt'ın kolordusunu nehri geçmek için batıya yollarken, Manstein'ın kolordusunu da Novgorod istikametinde kuzeydoğuya sevk etti. Başını 8'inci Panzer Tümeni'nin çektiği Manstein'ın kolordusu İlmen Gölü'ne doğru ilerledi. Düşmanla ilk birkaç günde sadece tek tük temas eden Manstein'ın askerleri, oldukça hızlı bir ilerlemeye muvaffak oldu.

Sovyetler Luga Nehri gerisinde kuvvetli bir savunma mevzi oluşturmak için hummalı bir çaba içerisindeyse de, Mareşal Kliment Voroşilov elindeki sınırlı ihtiyat gücünü bir bozma taarruzu* için kullandı. Almanların iki motorize kolordusu arasındaki mesafenin birbirlerini desteklemek için fazla uzun olduğunu fark eden Mareşal, On Birinci Ordu'nun Manstein'ın Soltsy yakınlarındaki kolordusuna taarruz etmesini emredip, taarruzu idare etmesi için ise kurmay başkanı Nikolay Vatutin'i gönderdi.

8'inci Panzer Tümeni, 15 Temmuz sabahında Soltsy doğusundaki anayol boyunca neredeyse hiçbir kanat savunması olmaksızın sıralanmıştı. Manstein'ın komuta yeri Soltsy'nin batısında, Üçüncü Motorize Piyade Tümeni ise bundan daha da gerideydi. Manstein, Tümgeneral Ivan Lazarev'in Soltsy kuzeyindeki ormanda tam teşekküllü iki birliği – 21'inci Tank Tümeni ve 70'inci Piyade Tümeni – bir araya getirdiğinden ve XXII'nci Piyade Kolordusu'na bağlı üç zayıf tümenin de bu esnada Soltsy güneyinde toplanmakta olduğundan habersizdi. Vatutin, Almanların gerisindeki anayolu kesmek için bu iki grubun eş güdümlü bir kıskaç taarruzu icra etmesini emretti. Dolayısıyla, 100 T-26 hafif tankı, kayda değer bir topçu desteği ve hatta bir miktar da hava desteği eşliğinde dalgalar hâlinde hücum eden düşman

* İng. *Spoiling Attack*. Taarruza hazırlanan bir düşmanı, kıtalarının toplanma ve tertiplenme sürecinde bozguna uğratmak maksadıyla savunmadaki birlikler tarafından icra edilen hücum. (ç.n.)

Soltsy Muharebesi, 15-17 Temmuz 1941

1. 15 Temmuz sabahı: 70'inci Piyade Tümeni taarruza geçer ve 8'inci Panzer Tümeni'nin gerisindeki yolu ele geçirir.
2. 237'nci Piyade Tümeni, 3'üncü Alman Motorize Piyade Tümeni'ne çoklu saldırılar düzenler ve onu 8'inci Piyade Tümeni'ne yardım etmeye gitmekten alıkoyar.
3. 15-16 Temmuz: 8'inci Panzer Tümeni'nin öncü kuvveti çemberi yarmayı başarır ve Soltsy istikametinde batıya doğru geri çekilir.
4. 16 Temmuz: Sovyet 21'inci Tank tümeni taarruza geçer ve Soltsy'nin batısındaki yolu kesme tehlikesi oluşturur. Zayıf 202'nci Piyade Tümeni bu sırada güneyden Soltsy'ye saldırır. Üç taraftan çevrilen Sekizinci Panzer Tümeni Soltsy'yi terk eder.
5. 17 Temmuz: Sovyet XXII'nci Piyade Kolordusu, Soltsy'ye giden anayolu kesmek için 180 ve 183'üncü piyade tümenleriyle taarruz eder, 8'inci Panzer Tümeni batıya doğru ricatını sürdürür.
6. 18 Temmuz: 3'üncü SS Tümeni "Totenkopf" bölgeye gelir ve 8'inci Panzer Tümeni'nin ihtiyata çekilebilmesi için yolu temizler. Manstein, kolordusu için Sitnya çevresinde yeni bir cephe hattı kurar.

piyadesinin Sekizinci Piyade Tümeni'nin sol kanadına gerçekleştirdiği taarruz, Alman saflarında büyük bir şaşkınlığa yol açtı. Sekizinci Panzer Tümeni Soltsy'ye doğru ricata başladı. Ancak güneydeki Sovyet taarruz grubunun yolu kesmesiyle çok geçmeden çembere alınacaktı. Çaresiz kalan Manstein, 8'inci Piyade Tümeni'ne çarpışarak çemberi yarmasını emretti ve sınırlı bir hava ikmali ayarladı. 8'inci Piyade Tümeni, iki gün süren sert çarpışmaların ardından nihayet çemberi yarmayı başardı. Ancak öylesine hırpalanmıştı ki, yeniden donatılmak üzere ihtiyata çekildi ve Manstein böylelikle herhangi bir zırhlı birlikten yoksun kaldı. Nihayetinde Höpner'in destek göndermesiyle tükenmiş vaziyetteki Sovyet güçleri karşı taarruza son verdi. Manstein, Vatutin'in karşı taarruzu sonucunda Luga Hattı'nın gerisine sarkma vazifesini yerine getiremedi ve Soltsy Muharebesi onun ilk yenilgisi oldu.

Solda:
Kuzey Ordu Grubu tarafından esir alınan Ruslar – Temmuz 1941. Manstein'in kolordusu Leningrad'a ilerlerken az sayıda esir aldı; emrindeki askerler Komiser Emri'ne riayet etti. Manstein, Rusya'daki görevi boyunca düşman esirlerinin akıbetini görmezden geldi. (Bundesarchiv, Bild 1011-010-0919-39, Fotoğraf: Georg Schmidt)

Sağda:
Kuzey Ordu Grubu'nun Leningrad yakınlarındaki harekât bölgesinde Sovyet partizanlarını infaz eden Alman askerleri – Eylül 1941. (Bundesarchiv, Bild 1011-212-0221-06, Fotoğraf: Thiede)

Soltsy'nin ardından iki hafta boyunca elinde sadece bir tümen bulunan Manstein'a, Luga çevresindeki asli Sovyet savunmalarına cephe taarruzları gerçekleştirmesi için Ağustos ayında iki piyade tümeni daha verildi. Reinhardt'ın birlikleri ellerindeki köprübaşından bu sırada tek taraflı bir çevirme icra etti. Sovyetler şiddetli bir direniş gösterdiyse de Manstein, Reinhardt'ın panzerleriyle temas etmek üzereydi. İşte bu sırada, Mareşal Voroşilov bir kez daha kendisinin vuracağı bir karşı darbeyle Alman faaliyetlerini akamete uğratma kararı aldı.

Sovyet On Birinci ve Otuz Dördüncü orduları, Staraya Russa'daki Alman X'uncu Kolordu'sunun üç tümenine on tümenle taarruz etti. Bu, – daha kapsamlı olması dışında – Soltsy karşı taarruzunun hemen hemen bir tekrarıydı. Sovyetler X'uncu Kolordu'yu üç gün içinde tecrit etti ve Kuzey Ordu Grubu ciddi bir krizle karşı karşıya kaldı. Reinhardt'ın panzerleri yardım edemeyecek kadar uzakta olduğundan, Leeb bir kurtarma harekâtı icra etmek için Manstein'ın kolordusunu kullanmaya karar verdi. Tümgeneral Kuzma M. Kachanov'un Otuz Dördüncü Ordusu'na 19 Ağustos'ta iki tümenle bir kıskaç taarruzu icra etmesi için Manstein'ın emrine "Totenkopf" SS tümeni ile 3'üncü Motorize Piyade Tümeni verildi. Luftwaffe'nin yakın hava desteğiyle süratli bir ilerleme kaydeden Manstein, X'uncu Kolordu'yla yeniden irtibat kurmakla kalmayıp, beş Sovyet piyade tümeninin muhtelif unsurlarını çembere aldı. Manstein, kolordusunun bu çemberde (*Kessel*) 12.000 esir aldığını iddia etti. Manstein'ın Kachanov'u ağır bir yenilgiye uğrattığına şüphe yoktu ve tümgeneral bu başarısızlığı nedeniyle idam edilecekti.

Staraya Russa'daki başarıya rağmen Leeb, Demyansk'a ilerleyen On Altıncı Ordu'yu tahkim etmek için Manstein'ın kolordusunu bu teşkilin emrine verme kararı aldı. Buna, Sovyetlerin mevzubahis mıntıkadaki artan faaliyetleri neden olmuştu. Manstein, 12 Eylül'de Demyansk yakınlarındayken bu kez Güney Ordu Grubu bünyesindeki On Birinci Ordu'nun idaresini devralacağını öğrendi ve ertesi gün yola çıktı.

Bir kolordu komutanı olarak Manstein, operasyonel düzeyde başarı kazanmak için manevra savaşını nasıl idare edeceğini anlayan agresif bir lider olduğunu gösterdi. Bununla birlikte, akranı Reinhardt'a kıyasla daha az görev tamamladı. Ayrıca kolordusunun, sürecin yarısı boyunca sadece tek bir panzer tümeni mevcuttu. Leningrad'a yönelik 12 haftalık ilerleyişin büyük bölümünde, aslında yalnızca piyade birliklerine komuta etti. Manstein'ın Litvanya ve Letonya'daki operasyonları, mekanize kuvvet lojistiği ve kısıtlı araziyi icap ettiği gibi saptama hakkında daha öğrenecek çok şeyi olduğunu gösterdi. Daha

kötüsü, Soltsy'deki baskın Manstein'ın düşman faaliyetlerini hesap etmediğini gösteriyor ki, bu gelecekte de tekrar edeceği bir hataydı.

Kırım'ın Zaptı, 1941-42

Manstein, Nikolyaev'deki On Birinci Ordu karargâhına 17 Eylül'de ulaştı. On Birinci Ordu o vakit Dinyeper Nehri'ni Berislav mevkiinde henüz geçmişti. On Birinci Ordu o aşamada XLIX'uncu Dağ Kolordusu, XXX'uncu Kolordu ve LIV'üncü Kolordu'dan oluşuyor, Üçüncü Rumen Ordusu da ayrıca emrinde bulunuyordu. Güney Ordu Grubu Komutanı Feldmareşal von Rundstedt, On Birinci Ordu'ya Dinyeper'i geçmesinin ardından iki görev verdi: Rostov istikametinde doğuya çekilen Sovyet kuvvetlerini takip etmek ve Kırım'ı ele geçirmek.

Akyar'ı ele geçirmeye yönelik 1941 yılının Kasım ve Aralık aylarındaki çabalarının başarısızlığa uğramasıyla Manstein şehirde bir kış kuşatması başlatmak durumunda kaldı. (HITM Arşivleri)

Ordusunu farklı konumlara gönderme pahasına da olsa Manstein başlangıçta her iki görevi de yerine getirmeye çalıştı. Kırım'a giden yolu açmak için Süvari Orgeneral Erik Hansen'in LIV'üncü Kolordu'sunu üç tümeniyle birlikte Perekop Kıstağı'na yollarken, ordusunun geri kalanıyla Melitopol'e doğru ilerledi. Hansen'in Perekop Kıstağı'nın hepi topu 8 kilometre genişliğindeki boğazını geçmek için verdiği altı günlük mücadelenin ardından, Elli Birinci Ordu düzensiz bir şekilde çekilmeye başladı. Ancak Manstein'ın bu başarıdan istifade etme umutları, Sovyetlerin Melitopol yakınlarındaki bir karşı taarruzla Rumen tugayını mağlup etmesiyle suya düştü. Manstein, doğudaki durumu kurtarmak için Motorize SS Tümeni "Leibstandarte SS Adolf Hitler"i göndermek durumunda kaldı ki bu da onu Perekop'ta elde edilen başarıdan faydalanmak için kullanabileceği taze herhangi bir kuvvetten mahrum bıraktı. Bunun yerine, Kleist'ın Birinci Panzer Ordusu talihsiz Sovyet tümenlerini kuzeyden çevirip, 7 Ekim'de onları Azak Denizi'ne karşı kapana kıstırırken, Manstein da Sovyet Dokuzuncu ve On Sekizinci ordularının cephelerine düzeltme taarruzları icra etti.

Rundstedt, Azak Denizi Muharebesi'nin ardından On Birinci Ordu'yu altı piyade tümeni ve Rumenlerden ibaret olacak biçimde küçültmekle birlikte teşkilin sadece Kırım'a odaklanmasına izin verdi. Hansen'in kolordusu, Perekop Kıstağı'nın güney ucunda bulunan Ishun yakınlarındaki tahkimli mevzileri işgal etmiş olan Sovyet Elli Birinci Ordusu karşısında sayıca fena hâlde azdı. Planı ve icrası titizlikle tatbik edilen devasa muharebe 18 Ekim'de başladı ve Almanların Sovyet savunmalarını yavaşça aştıkları on gün boyunca devam etti. Sovyet birlikleri Kırım'ın içlerine doğru çekilmeye başladığında Manstein, irticalen bir araya getirilen motorize kollar, Rumen süvarisi ve cebri intikal hâlindeki piyadelerle düşmanı sürekli çekilmek durumunda bıraktığı sıkı bir takip başlattı. Alman askerleri 1 Kasım'da – Manstein'ın yeni karargâhını kurduğu – Akmescit'e (Simferopol) girdi ve 17 Kasım'da Kerç alındı. Sovyet donanması Akyar Kalesi etrafında alelacele yüzü karaya dönük savunmalar oluşturduysa da Manstein şehri denizden yardım gelmeden önce almayı umuyordu. 10 Kasım'da, ağır topçu ve hava desteği yokluğunda

başarısızlıkla sonuçlanan bir taarruza girişti. Böylelikle bir kuşatma sürecine boyun eğip, XXX'uncu ve LIV'üncü kolordulara şehrin etrafını sarma emri verdi. Emrine yeni tahsis edilen XLII'nci Kolordu ve Rumen kuvvetleri ise bu sırada Kırım'ın doğu kıyılarını koruyacaktı.

Manstein'ın Kırım'daki On Birinci Ordu'su, 1941 Aralık'ında Doğu Cephesi'nde hâlâ taarruz hâlinde olan tek Alman teşkiliydi. Lâkin ikmal durumu zayıftı ve tahkimli bir bölgeye eş güdümlü ve kapsamlı bir taarruz başlatacak topçu ve hava desteğinden yoksundu. Yine de 17 Aralık'ta Akyar'a, bir miktar alan kazanmakla birlikte şehri zapt etmekte başarısız olduğu bir taarruz icra etti. On Birinci Ordu'nun 8.500 zayiat vermesinin ardından ise taarruza son verip kuşatma durumuna geçti. Lâkin Sovyet Elli Birinci Ordu'su 26 Aralık'ta Kerç'e 5.000 asker çıkardı ve Kırk Dördüncü Ordu üç gün sonra Feodosiya'ya indi. Manstein, Sovyetlerin amfibi operasyonlarının oluşturabileceği tehdidi küçümsemiş ve 150 kilometrelik kıyı şeridinin müdafaası için sadece Korgeneral Hans Graf von Sponeck'in 46'ncı Tümen'ini görevlendirmişti. Sponeck, Kerç'e indirilen daha ufak düşman kuvvetini ezmeyi başardıysa da, Feodosiya'nın kaybı kuvvetlerinin çembere alınması tehlikesi doğurduğundan Manstein'dan ricat için izin istedi. Manstein bu talebi reddetti. Emir olmaksızın çekilmeye karar veren Sponeck, askerlerini çembere alınmaktan kurtaran 100 kilometrelik bir cebri intikal icra etti. Akabinde Feodosiya'nın batısında Sovyet çıkarma güçlerini durduran yeni bir cephe kurdu. Felaketin atlatılmış olmasına karşın Manstein Sponeck'i görevden aldı ve itaatsizliğini OKH'ye bildirdi. Şövalye Haçı'yla taltif edilmiş bir subay olmasına rağmen Sponeck Almanya'da askeri mahkemeye çıkarıldı. Korgeneral ölüm cezasına çarptırıldıysa da Hitler bu cezayı Germersheim'daki askeri hapishanede altı yıl hapis cezasına indirdi.*

Manstein zor durumdaki XLII'nci Kolordu'yu tahkim etmek için XXX'uncu Kolordu'yu gönderdi ve akabinde 15 Ocak 1942'de harikulade bir kış taarruzu başlattı. Feodosiya'yı yeniden zapt edip, Sovyet güçlerine 16.000 zayiat verdirdi. Ancak On Birinci Ordu, Feodosiya'yı alırken elindeki son ihtiyat kuvvetini tüketmişti. STAVKA**, müteakip durgunluğu Korgeneral Dmitri T. Kozlov komutasındaki yeni kurulan Kırım Ordu Grubu'nu pekiştirmek için kullandı. Manstein, 1942 yılının Şubat ve Nisan ayları arasında kendini, düşmana kıyasla oldukça zayıf güçlerle iki cepheli bir savunma harekâtı icra ederken buldu. Akyar'a takviye ve malzeme yağdıran Sovyet Karadeniz Filosu, Almanların şehrin kuşatma altında olduğuna ilişkin iddialarıyla âdeta alay ettiği gibi, Korgeneral Ivan Petrov'un kıyı ordusu da Hansen'in kuşatma kuvvetine kıyasla bir hayli güçlü olacağı bir şekilde yeniden tertiplenmişti. Petrov ve Kuzlov'un müşterek gücünün

26 Aralık 1941'de Kerç yakınlarına inen ve Manstein'ın zayıf örtme kuvvetini yok etme tehlikesi doğuran Sovyet deniz piyadeleri. Kış vaktinde amfibi çıkarmalar beklemeyen Manstein, Sovyetlerin becerikliliğini hafife almıştı. (RIA Novosti, 90324)

* Sponeck, Westmark Bölge Valisi'nin bu hususta talebi sonucunda Stauffenberg'in suikast girişimini müteakip 23 Temmuz 1944'te Germersheim'da kurşuna dizildi. (ç.n.)

** Sovyet Genel Karargâhı. (ç.n.)

Manstein'ın On Birinci Ordusu karşısında ikiye bir üstünlüğü olduğunu fark etmekte gecikmeyen Stalin, henüz gerektiğince hazır olmayan iki komutanına da taarruza geçmeleri için baskı yaptı. Manstein, Şubat ve Mayıs ayları arasında On Birinci Ordu'nun kuşatma hatlarını aşamayan üç Sovyet taarruzu püskürttü. Ancak Güney Ordu Grubu Kırım'ı güçlendirmek için 22'nci Panzer Tümeni'ni gönderince, Manstein bu teşkili tertipli Sovyet savunmalarına karşı 32 tank kaybedeceği, zayıf planlanmış bir karşı taarruz için kullandı. Bu karşı taarruz, panzerlerin kullanımına ilişkin Manstein'ın aklını başına getiren bir ders oldu: Düşmanın mayın tarlaları ve tank hendeklerini; istihkâmcıların, piyadenin ve topçunun desteği olmaksızın aşmaya çalışmak intihar demekti. Birçok Alman komutanı gibi 1940-41 yıllarının o kolay zaferlerine şartlanmış olan Manstein da panzer tümenlerinin kendi başlarına her türlü mukavemeti aşabileceğini düşünmüş ancak mevzi almış kararlı bir hasmı mağlup edebilmek için müşterek birlik taktikleri gerektiğini böylelikle öğrenmişti.

Kozlov'un taarruzlarının Nisan ayında tavsamasının ardından Manstein, 1942 seferine ilişkin önerilerini almak için Hitler'in Doğu Prusya'daki karargâhına (*Wolfsschanze*) uçtu. Her iki Sovyet mevzinin de icabına nasıl bakacağına ilişkin Manstein'ın harekât planlarını dinleyen Hitler, komutanına bir kez olsun nisbi bir hareket serbestisi tanıdı. Manstein, Sovyet Kırım Ordu Grubu'nu Mayıs ayında *Toy Kuşu Avı* (*Trappenjagd*) isimli bir baskınla ezeceğini ve Kerç Yarımadası temizlendiği vakit, On Birinci Ordu'nun tamamını Temmuz ayında Akyar'a icra edilecek *Mersin Balığı Avı* (*Störfang*) isimli taarruz için yığacağına ilişkin Hitler'e bilgi verdi.

Manstein, Kozlov'un takviye edilerek 20 tümenden müteşekkil 3 ordu hâline getirilen ordu grubuna karşı beş piyade, bir panzer ve iki Rumen tümeni yığmayı başardı. Kozlov, Parpach darboğazı boyunca Kırk Dört ve Elli Birinci orduları cepheye, Kırk Yedinci Ordu'yu ise ihtiyata aldığı üç kademeli bir savunma hattı oluşturdu. Kozlov, Manstein'ın kuvvetlerine kıyasla 2'ye 1 oranında üstünlüğü elinde bulundurması ve cephesinin güney kısmını bataklıkların koruması nedeniyle mevzinin zapt edilemez olduğunu düşündü. Buna karşılık, Manstein 8 Mayıs 1942'de İkinci Dünya Savaşı'nın en harika taarruzlarından birine başladı. Aynı *Orak Darbesi* planındaki gibi taarruzun ağırlık merkezini en kötü araziye tayin eden Manstein, Kırk Dördüncü Ordu'nun cephe hattındaki iki tümenini ezip geçmek için topçunun ve Stuka pike bombardıman uçaklarının ateş toplamasıyla bataklık bölgeden taarruza geçti. Manstein bu sırada, güçlendirilmiş bir piyade bölüğünü ana Sovyet savunmalarının gerisine çıkarmak için gizli silahını, yani "902'nci Sturmboote Kommando'yu" da sahaya sürdü. Sovyet hattı sadece üç buçuk saat içinde delinirken, Manstein gediği genişletmek için ikinci kademedeki güçlerini yarıktan içeri soktu. Sovyet istihbaratının bölgeye intikalini tespit edemediği Richthofen'ın VIII'nci Hava Kolordusu, Kırım üzerindeki hava

Akmescit'teki (Simferopol) sivilleri toplayan Alman askeri polisleri (*Feldgendarmerie*). Karargâhının şehir içinde yer almasına rağmen Manstein daha sonra burada infaz edilen 14.000 sivilden habersiz olduğunu söyledi. Bu fotoğraf, On Birinci Ordu'daki askerlerinin kendisinin 20 Kasım 1941 tarihli emriyle uyumlu olarak toplamalara müdahil olduğunu açıkça gösteriyor. (Bundesarchiv, Bild 183-B18164, Fotoğraf: Hans Zündorf)

Manstein'ın On Birinci Ordu Komutanı olarak Şövalye Haçı'yla ve henüz taltif edildiği 3. Sınıf Rumen Yiğit Michael Nişanı'yla birlikte 1942 başında çekilen bir fotoğrafı.

üstünlüğünün süratle ele geçirilmesiyle sonuçlanacak bir dizi yıkıcı hücum başlattı. Kozlov daha Alman yarmasıyla ortaya çıkan tehdidin boyutunu fark etmemişti ki, Manstein 22'nci Panzer Tümeni'ni taarruzun ikinci gününde muharebeye sürdü ve bu kez onu Elli Birinci Ordu'nun büyük bölümünü Azak Denizi'ne doğru mıhlayan mükemmel bir çevirme taarruzu için kullandı. Akabinde Kerç Yarımadası'nın doğusunu ele geçirmek için piyadeleri ve küçük motorize birlikleri derhâl cebri intikale yollayacak, ordusunun geri kalanı ise bu sırada kapana kısılan Sovyet güçlerini imha edecekti. Kontrolü kaybeden ve ordusundan arta kalanlar düzensiz bir şekilde Kerç limanına doğru çekilen Kozlov, elde kalan unsurların Taman Yarımadası'na tahliyesini emrettiyse de, Almanlar 15 Mayıs'ta Kerç'i ele geçirmeden önce 212.000 askerinden sadece 37.000'ini kurtarabildi. Manstein yalnızca bir hafta içinde üç Sovyet ordusunu imha etmiş ve buna karşılık sadece 3.397 zayiat vermişti. Artık herhangi bir ayak bağı olmaksızın Akyar'a odaklanabilirdi.

Kerç'in düşüşünü müteakip Stavka Petrov'un Akyar'daki ordusuna alelacele 5.000 kişilik bir takviye gönderdi. Ancak Sovyetler 2 Haziran'da başlayan *Mersin Balığı Avı* Harekâtı'nın bu boyutta ve bu şiddette olacağını hesap edemedi. Manstein 900 parça orta ve ağır kalibre topu bir araya getirip, bunları şehrin savunmalarını yumuşatmaya yönelik beş günlük bir hazırlık bombardımanı için kullanırken, VIII'inci Hava Kolordusu da liman bölgelerini vurdu. Sovyetlere ait bir dizi ileri savunma mevzini sistemli bir şekilde imha etmesinin ardından Hansen'in LIV'üncü Kolordusu'nu bir kez daha koçbaşı olarak kullanan Manstein, Sovyetlerin kuzeydeki hatlarında derin bir gedik açtı. Topçu General Maximillian Fretter-Pico emrindeki XXX'uncu Kolordu'yu, güneydeki Sovyet savunmalarına bir destekleme taarruzu icra etmekle görevlendirdiyse de, Fretter-Pico'nun miskin ve yaratıcılıktan uzak hücumlarından hoşnut olmadı. *Mersin Balığı Avı* için On Birinci Ordu emrine verilmiş olan Rumen Dağ Kolordusu'nu ise nispeten sakin olan merkez mıntıkasını tutmak için kullandı. *Mersin Balığı Avı* Harekâtı'nın piyade ve mühimmatı müthiş bir oranda tüketecek bir yıpratma muharebesi olacağı ve zaferin, muharebe etkinliğini en fazla sürdürebilen tarafın olacağı daha en başından belli oldu. Manstein, ağır tahkimli sekiz piyade tümenine sadece dokuz tümenle taarruz ettiğinden ötürü, taarruzlarının etkisini artırmak için mümkün olduğunca kuvvet çarpanı bulunduğundan emin oldu. Engelleri aşmaları için taarruz hâlindeki her tümene iki istihkâm taburu tahsis edip, yakın destek için de üç taarruz topu taburu bulmayı başardı.

Manstein ilk taarruzları kamufle bir gözetleme noktasından izlemekle birlikte, müzmin keskin nişancı ve havan ateşi tehdidi dolayısıyla harekât sırasında cephe hatlarını fazla ziyaret etmedi. Erwin Rommel ve Heinz Guderian gibi komutanların aksine ön saflarda liderlik etmekten fazla hoşlanmayan Manstein; üç kolordu komutanını, topçusunu ve Richthofen'ın hava desteğini

en iyi şekilde koordine edebileceği sabit bir komuta yerinden çalışmayı tercih etti. Manstein, Rumen askerlerine güvenmediğini ortaya koyduğunda Rumen kolordu komutanı Korgeneral Gheorge Avramescu'yla ilişkileri kötüleşti. Lâkin muharebenin son evrelerinde sahaya sürülen Rumen dağ piyadesi, Manstein'ın kuruntularına rağmen iyi bir performans gösterdi.

Haziran sonuna gelindiğinde, Manstein'ın On Birinci Ordu'su Akyar'ı zayıflatma çabalarında kayda değer bir aşama kaydetmişti. Ancak piyade birlikleri fena hâlde tükenmiş, ağır topçunun büyük bölümünün mühimmatı bitmişti. Ayrıca VIII'inci Hava Kolordusu da *Mavi Durum*'u (*Fall Blau*) desteklemek üzere bölgeden sevk edilecekti. Manstein, taarruzunun takati kesilmeden evvel kumar oynamaya karar verdi; Hansen'in LIV'üncü Kolordusu'nun Severnaya Körfezi'ni sürpriz bir gece operasyonuyla geçebilmesi için 902'nci Sturmboote Kommando'yu görevlendirdi. Bu sırada Fretter-Pico'nun XXX'uncu Kolordu'su da 29 Haziran'da Sapun Tepesi'ne bir gece taarruzu icra etti. İki operasyonun da başarıyla sonuçlanmasıyla, Sovyet savunmaları ölümcül bir hasar aldı. Sovyetler, savunmalarının çöküyor olduğunu fark ettiklerinde Petrov ve üst liderliği kurtaran fakat Kıyı Ordusu'nun büyük bölümünü kaderine terk eden bir son dakika tahliyesine başladı. Alman askerleri 1 Temmuz'da Akyar'ın harabelerine girdi. Şehir içindeki tüm mukavemet üç gün içinde kırıldı. Manstein, 35.000'den fazla Alman ve Rumen zayiatı karşısında dünyanın en güçlü kalelerinden birini ele geçirmişti. Sovyetler 113.000 ölü yahut esir vermiş, yedi Sovyet tümeni imha edilmişti. Bu, maliyetli olsa da harikulade bir zaferdi ve Hitler, Manstein'ı 1 Temmuz'da mareşal asasıyla ödüllendirecek kadar tatmin olmuştu. Manstein askeri kariyerinin zirvesine varmıştı.

Üstte:
Manstein'ın Kırım'daki gizli silahı *Sturmboote* bir piyade mangasını taşırken. Manstein, korunmasız su kanatlarından piyadeyi sızdırarak güçlü Sovyet savunmalarını bozmayı iki kez başardı ve Neva Nehri'ni geçmek için Leningrad'da onları tekrar kullanmayı düşündü. (Bundesarchiv, Bild 1011-266-0058-14, Fotoğraf: Vorpahl)

Manstein Kırım'da Wehrmacht'ın Sovyetler Birliği'ndeki çabasından neredeyse bağımsız, Güney Ordu Grubu'ndan sadece tek tük destek aldığı dokuz aylık bir harekât icra etti. Bu dönemde dört Sovyet ordusunu ezip, düşmana 360.000 zayiat verdirdi. Kırım'daki sınırlayıcı arazi Manstein'ı manevra savaşı için birtakım fırsatlar sunan bir harekât yürütmeye zorladı. Ancak bu fırsatlar ortaya çıktığında kendisi onlardan istifade etti ve Paulus'un 1942 sonbaharında Stalingrad'da yürüteceğinden çok daha zekice bir mevzi muharebesi yönetti. Ancak astlarına ve Rumen müttefiklerine karşı sergilediği güvensizlik ve Akyar'ın düşüşü sonrasında SS'in binlerce Sovyet sivili ve savaş esirini infaz etmesine rıza göstermesi Manstein'ın zaferine leke sürdü.

Leningrad Cephesi'ne Dönüş, Ağustos-Kasım 1942

Manstein, Akyar'ın düşüşünden sonraki birkaç haftayı Romanya'da tatilde geçirdi. Tatilden döndüğünde, On Birinci Ordu'nun demiryolu aracılığıyla Leningrad'ı kuşatan Kuzey Ordu Grubu'na (Mareşal Georg von Küchler) katılmasına yönelik OKH emrini aldı. Hitler'in mantığına göre Manstein kuşatma savaşında uzman olduğunu kanıtlamıştı. Dolayısıyla, bir yıldır devam eden Leningrad Kuşatması'nı başarıyla neticelendirmek için mantıklı tercih oydu.

Diğer Sayfa:
Toy Kuşu Avı (*Trappenjagd*) Harekâtı sırasında 22'nci Panzer Tümeni tarafından esir alınan Sovyet askerleri – Kırım, Mayıs 1942. Manstein'ın askerleri harekât sırasında 147.000 esir aldı – bu, Manstein'ın kariyeri boyunca aldığı en büyük ganimet olacaktı. (Bundesarchiv, B 145 Bild-F016237-0022A)

Maksim Gorki tahkimatının imha edilmiş 305 mm'lik top tareti – Akyar, Haziran 1942. Manstein, müşterek birlik taktiklerinin dikkatli kullanımı ve Luftwaffe'nin ezici yakın hava desteğiyle bu tahkimatı imha etmişti. (Bundesarchiv, N 1603 Bild-117, Fotoğraf: Horst Grund)

Manstein, 27 Ağustos 1942'de Leningrad cephesine vardığı vakit manevraya dayalı operasyonlar çoktan sona ermiş ve bölgede Birinci Dünya Savaşı'nı andıran bir mevzi savaşı vuku bulmuştu. On Birinci Ordu sevkiyat güçlükleri nedeniyle Leningrad'a tek seferde ulaşmayacak, iki aylık bir süre zarfında azar azar kuzeye damlayacaktı.

Akyar'daki tecrübesi ona 200.000 düşman askeri tarafından savunulan bir meskûn mahalde yürütülecek bir yıpratma muharebesinin kuvvetlerinin muhtemelen kanını emeceğini öğrettiğinden ötürü, Manstein Leningrad'ın alınabileceğinden şüpheliydi. Dahası, Akyar'da işe yarayan türden taktiklerin icrası için Kuzey Ordu Grubu'nun elinde yeterli istihkâmcısı, topu, taarruz topu, hava desteği ve hatta mühimmatı dahi yoktu. Bir Pirus zaferi istemeyen Manstein, gözü pek bir manevra tasarısı içeren Kuzey Işıkları (*Nordlicht*) Planı'nı tertipledi. Amacı, Sovyetlerin Leningrad'ın güneyindeki tahkimli

Ağırlık Merkezi! (*Schwerpunkt!*) Alman askerleri *Toy Kuşu* (*Trappenjagd*) Harekâtı sırasında Sovyet tank hendeğini geçerken – 8 Mayıs 1942.

Manstein'ın 8 Mayıs 1942 sabahında başlattığı Toy Kuşu Harekâtı'nın amacı Kerç Yarımadası'ndaki üç Sovyet ordusunu imha etmekti. Kuvvetleri Sovyetlerinkine nazaran sayıca az da olsa, Manstein asli taarruzunu – *Schwerpunkt*'unu – Parpaç güneyindeki bataklık arazide gerçekleştirerek rakiplerini gafil avlamaya karar verdi. Sovyetler bu mıntıkada herhangi bir taarruz beklememekle birlikte işi şansa bırakmamak için 11 metre genişliğinde bir tanksavar hendeği kazmışlardı. Manstein, XXX'uncu Kolordu'ya tanksavar hendeğini aşmasını ve 22'nci Panzer Tümeni'nin faydalanması için bir girme koridoru açmasını emretti. Manstein, taarruz gücünün başını çeken 28'inci Hafif Tümen'in taarruz topları, istihkâmcılar, yoğun Stuka sortileri ve kolordu topçusuyla desteklenmesini sağladı. Bu destekle teçhiz edilen avcı erleri, Sovyetlerin dış savunmalarını tahrip edip, şafak sökmeden evvel hendeğe ulaştı. Taarruz topları, topçular ve Stukalar düşmanın başını kaldırmasına müsaade etmezken, avcı erleri ise hendeğin öteki yanını emniyete aldı. Tayin edici noktaya büyük bir kuvvet toplaması sayesinde, Manstein ateş gücü ve manevra vasıtasıyla zapt edilmez görünen Sovyet savunmasını delmeyi başardı. Bu yarmanın gerçekleştirilmesi ve Alman zırhlı unsurlarının tanksavar hendeğinden Sovyetlerin gerisine sarkması, Sovyet Kırım Ordu Grubu savunmalarının tamamının süratle bozulmasına ve böylelikle Manstein'ın kariyerindeki en büyük zafere yol açtı.

Manstein ve karargâh heyeti, Mareşal'in Leningrad cephesindeki komuta treninde. Manstein'ın Harekât Başkanı Albay Theodor Busse fotoğrafta kendisinin sağında, Kurmay Başkanı Tümgeneral Karl Friedrich Schulz ise solunda görülüyor. (Yazarın koleksiyonu)

mevzilerini delmek için beş piyade tümeni ve elindeki mevcut topçu unsurları kullanmak, akabinde ise Neva Nehri'ni geçmek için geceleyin bir çıkarma taarruzu icra etmekti. Köprübaşı elde edildiğinde, Manstein Sovyet Elli Beşinci Ordu'sunu çevirmek için 12'nci Panzer Tümeni ve dört taze piyade tümenini nehrin karşısına geçirecek, akabinde ise Leningrad-Osinovets demiryolunu kesmek için kuzeye ilerleyecekti. Şayet Sovyetlerin Ladoga Gölü'ndeki zayıf ikmal hatlarını kesebilirse, şehir hızla açlıktan kırılıp boyun eğecek ve Manstein böylelikle Stalingrad'daki gibi bedeli ağır bir çarpışmadan kaçınabilecekti.

Bu sırada, Sovyet istihbaratı On Birinci Ordu unsurlarının Leningrad yakınına vardığını tespit etmiş ve bir Alman taarruzunun an meselesi olduğuna kanaat getirmişti. STAVKA, Almanların taarruz hazırlıklarını akamete uğratmak için General Kirill Meretskov'un Volhov Ordu Grubu ve Korgeneral Leonid Govorov'un Leningrad Ordu Grubu'na Sinyavino Tepeleri üzerinden bir kıskaç taarruzu icra etmelerini emretti. – Manstein'ın geldiği gün olan – 27 Ağustos'ta, Sovyetlerin iki ordu grubu da taarruza geçti. Govorov'un Neva Nehri'ni geçmeye yönelik ilk çabalarının başarısızlığa uğramasıyla, Sinyavino Tepeleri'ne taarruz etme işi Sekizinci Ordu'suyla Meretskov'a kaldı. Büyük sayı üstünlüğünü kullanan Sovyet piyadesi Alman hatlarında Meretskov'un İkinci Şok Ordusu'nun bir kısmını sokacağı derin bir çıkıntı oluşturmayı başardı. Sadece bir bozma taarruzu olarak planlanan hücum, hiç hesapta yokken Leningrad'a bir koridor açmaya muvaffak olabilirmiş gibi göründü.

Leningrad Kuşatması'nın topyekûn tehlikede olduğunu fark eden Hitler, Manstein'a Sinyavino Tepeleri çevresindeki tüm kuvvetlerin komutasını devralmasını ve Leningrad'a taarruz hazırlığındaki bazı tümenleri Sovyet çıkıntısını imha etmek için kullanmasını emretti. Manstein, Sovyetlerin daha fazla ilerlemesine engel olmak için tecrübeli tümenlerinden ikisini kademeli bir şekilde muharebeye soktuysa da, uzun vadede en iyi çözümün Sovyet çıkıntısını ablukaya almaya yönelik bir kıskaç taarruzu icra etmek olduğuna karar verdi. 21 Eylül'de altı tümenle taarruza geçen Manstein, çıkıntıyı çembere almakta ve Sekizinci Ordu ile İkinci Şok Ordusu'nun bazı kısımlarını kapana kıstırmakta başarılı oldu. Sonraki üç haftayı ise çemberdeki Sovyet kuvvetlerini topçu ve hava bombardımanıyla zayıflatmakla geçirdi. Ekim ortasına gelindiğinde, Manstein'ın On Birinci Ordu'su çemberi imha edip 12.000 esir almış lâkin kendisi de 10.000 zayiat vermişti. Kuzey Ordu Grubu, birlikleri ihya edilene değin Kuzey Işıkları Harekâtı'nı ertelemeye karar verdi.

Manstein, Kuzey Işıkları'nı 1943 baharında icra etmek üzerine düşünüp taşınırken 30 Ekim'de bir haber aldı. Büyük oğlu, Teğmen Gero Manstein, önceki gün icra edilen bir Sovyet hava taarruzunda İlmen Gölü yakınlarında ölmüştü. Manstein 18 Ekim'de Gero'yla akşam yemeği yemiş ve oğlunun kaybı, Birinci Ladoga Gölü Muharebesi'nde kazanılan zaferin tadını kaçırmıştı.

Stalingrad kurtarma harekâtı, Aralık 1942

Manstein ve 19 yaşındaki oğlu Gero – 1942 Ekim'i ortalan. Gero, iki hafta sonra İlmen Gölü civarında icra edilen bir Sovyet hava taarruzunda hayatını kaybetti. Gero, Manstein'ın eski birliği olan 18'inci Piyade Tümeni'nde ordu donatım subayı olarak görev yapıyordu. (Yazarın koleksiyonu)

Manstein, Leningrad çevresindeki Alman cephesini istikrara kavuştururken Wehrmacht, Kızıl Ordu'yla Stalingrad'da bir ölüm kalım mücadelesi içindeydi. Tankçı Orgeneral Friedrich Paulus'un Altıncı Ordu'su ve Kıdemli Orgeneral Herman Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu'nun bir kısmı 1942 Eylül'ünün başlarında Volga Nehri'ne varmıştı. Ancak iki ay süren çok sert çarpışmaların ardından Sovyetler Stalingrad'ın bir kısmını hâlâ elinde tutuyordu. General Nikolay Vatutin komutasındaki Güneybatı Ordu Grubu ile Kıdemli Orgeneral Andrei Yeremenko komutasındaki Stalingrad Ordu Grubu, 19 Kasım'da Paulus'un kanatlarını koruyan Rumen Üçüncü ve Dördüncü ordularına taarruz etti. Bunların cepheyi müthiş bir şekilde yarmalarıyla Alman saflarında bir kriz çıktı. Kızıl Ordu Rumenleri hallaç pamuğu gibi atarken, Altıncı Ordu'nun çembere alınma tehlikesi altında olduğunu fark eden Hitler ve OKH, krizle başa çıkması için Don Ordu Grubu'nu kurmaya karar verdi. Leningrad'daki Sovyet taarruzunu henüz ezmiş olan Manstein'ın bu iş için doğru adam olduğunu düşünen Hitler, yeni teşkilin sevk ve idaresi için 20 Kasım'da onu seçti.

Manstein, kurmay başkanı Tümgeneral Karl Friedrich Schulz ve Harekât Başkanı Albay Theodor Busse'yi de yeni görevinde yanına almayı seçti. Ancak yeni teşkilini devralmak için fazla acelesi yok gibiydi. Harekât bölgesine ulaşması neredeyse bir hafta sürdü ki, bu bir haftada olaylar son derece hızlı bir şekilde gelişiyordu. Hatıralarında, "havanın uçmak için çok kötü olduğunu" ve bunun onu tüm yolu trenle gitmeye zorladığını iddia etti. Lâkin Friedrich W. von Mellenthin kendi hatıratında Don Ordu Grubu'na ulaşmak için Rastenburg'den Rostov'a hava yoluyla bir gün içinde gittiğini belirtiyor.

Manstein 26 Kasım'da Rostov yakınlarındaki Novoçerkassk'a vardığında Vatutin ve Yeremenko'nun kuvvetleri hâlihazırda Kalaç'ta irtibat sağlamış ve 250.000'den fazla Alman ve Rumen askerini Stalingrad Cebi'nde çembere almıştı. Piyade Orgeneral Karl Hollidt, Chir Nehri'ni tutmak için süratle Hollidt Müfrezesi'ni oluşturduysa da, elinde sadece geri hizmet personeli, Luftwaffe'nin uçaksavar birimleri, 22'nci Panzer Tümeni'nden arta kalanlar ve Albay Walther Wenck tarafından toplanan bazı Rumen askerleri vardı. Kıdemli Orgeneral Hermann Hoth da bazı Rumen askerlerini kurtarmayı başarmış ve gelmesi beklenen takviyeler için Kotelnikovo'daki tren garını tutmaya odaklanmıştı.

Manstein'ın karargâhı 27 Kasım sabahında Novoçerkassk'ta (yani cephenin 200 kilometre gerisinde) faal hâle geldiğinde, B Ordu Grubu Stalingrad'daki askerlerin sevk ve idaresini yeni kurulan Don Ordu Grubu'na devretti. Ancak Manstein karargâhı, kendisine tabi birliklerle iletişime geçmekte birkaç gün boyunca güçlükler yaşadı ki, bu da yeni komutanlığa çekidüzen verme çabalarına sekte vurdu. Manstein'ın OKH'den aldığı ilk emirler "düşman taarruzlarını durdurmak ve öncesinde tarafımızca işgal edilen mevzileri yeniden zapt etmek" idi. Ancak Stalingrad çembere alındığında, bu emirler – şimdi Kotelnikovo'daki yeni Alman cephe hattının 135 kilometre uzağında kalan – Paulus'un ordusuna ulaşmak için bir kurtarma harekâtı icra edilmesi yönünde güncellendi. Manstein hatıratında, "Altıncı Ordu'nun

Don Ordu Grubu karargâhı emrine tabi kılınması aşağı yukarı bir hikâyeydi" diye belirtip, OKH ve Hitler'in Paulus'a doğrudan komuta ettiğini iddia etti. Ayrıca, "Ordu Grubu ona [Altıncı Ordu'ya] artık komuta edemiyor, sadece destek veriyordu," diye ilave etti. Manstein, Stalingrad krizinin Wehrmacht için muhtemelen kötü sonuçlanacağının farkındaydı. Akabinde yaşananların suçunu OKH ve Hitler'e atmak için büyük çaba gösterdi ve komutanlık sorumluluklarından açıkça kaçındı.

Sovyetler dikkatlerini büyük ölçüde Stalingrad Cebi'ni zayıflatmaya vermişse de Vatutin, Tümgeneral Nikolay Trufanov'un Elli Birinci Ordusu'nu Stalingrad'ın güneybatısındaki yaklaşma yollarını korumakla görevlendirdi. Hollidt, Hoth ve Wenck'in muazzam çabalarına rağmen, harekât bölgesine geldiğinde Manstein'ın elinde çok az şey bulunuyordu ve Paulus'u kurtarmak için 135 kilometre ilerlemek bir yana, mevcut cephe hattını tutabileceğinden dahi şüpheliydi.

OKH, kurtarma harekâtının icrası için Manstein'a takviye kuvvet vaadinde bulunmuştu. Ancak mevcut en yakın kaynak olan Kafkasya'daki A Ordu Grubu'ndan bu iş için birlik kaydırmaya gönülsüz olan Hitler, sadece güçsüz olan 23'üncü Panzer Tümeni'nin sevkini onayladı. Kurtarma çabasını icra edebilecek tecrübeli ve tam güçlü yegâne teşkil, Kıdemli Orgeneral Erhard Raus'un 140 tankıyla Belçika'dan sevk edilmekte olan tam mevcutlu 6'ncı Panzer Tümeni'ydi. 6'ncı Panzer Tümeni'nin öncü unsurları 27 Kasım'da Kotelnikovo'ya vardı. Ayrıca, Hollidt'e Chir Nehri cephesinde bir çevik ihtiyat gücü temin etmek üzere 11'inci Panzer Tümeni de bölgeye vardı. Hoth, Aralık ayı başında bu takviyelerden XLVIII'inci Panzer Kolordusu ve LVII'nci Panzer Kolordusu'nu oluşturmaya başladı. Bu sırada, Manstein'ın karargâh heyeti bir kurtarma harekâtı tertipledi. Kış Fırtınası Harekâtı (*Wintergewitter*), XLVIII'nci Panzer Kolordusu'nun Chir Nehri üzerinden soldan, LVII'nci Panzer Kolordusu'nun ise Kotelnikovo üzerinden sağdan taarruz edeceği bir kıskaç taarruzu öngörüyordu. Ancak Manstein kurtarma güçleri Stalingrad'a ulaşsa bile Hitler'in şehrin tahliye edilmesine müsaade etmeyeceğini biliyordu.

Öte yandan, Vatutin ve Yeremenko'nun düzgün bir taarruz tertipleyebilmesi için Manstein'a göz açtırmaya niyeti yoktu. İkili, Hollidt'in Chir Nehri'ndeki zayıf hattına taarruz etmesi için Tümgeneral Prokofy Romanenko'nun Beşinci Tank Ordusu'nu gönderdi. Beşinci Tank Ordu'su, 6 Aralık'ta Chir Nehri'ndeki hattı derinlemesine yarıp, Manstein'ı cepheyi düzeltmek için XLVIII'nci Panzer Kolordusu'nu kullanmaya mecbur bıraktı. Beşinci Tank Ordusu bunun akabinde XLVIII'nci Panzer Kolordusu'nu Kış Fırtınası'nda yer almaktan alıkoyan bir dizi küçük taarruza devam edip, böylelikle kurtarma harekâtının tek bir kolorduyla icra edilecek şekilde küçülmesine yol açtı.

Manstein'ın tercihi daha fazla takviye beklemekten yanaysa da, Stalingrad Cebi'nin imhasına yönelik Sovyet çabaları, kurtarma teşebbüsünün Altıncı

Kurtarma Harekâtı'nın Planlaması

Mareşal Erich von Manstein (1), Stalingrad'da çembere alınan Altıncı Ordu'yu kurtarma planı hakkında Dördüncü Panzer Ordusu Komutanı Kıdemli Orgeneral Hermann Hoth (2) ile komuta treninde istişare ederken – 1942 Aralık'ı başları. Manstein ve Hoth, Kış Fırtınası Harekâtı'nı planlamayı ve İkinci Dünya Savaşı'nın en umutsuz Alman operasyonlarından birini icra edecek yardım gücünü bir araya getirmeyi iki haftadan kısa bir süre içinde başardı.

1
2

6'ncı ve ve 23'üncü panzer tümenlerine bağlı keşif birliklerinin donmuş arazide Stalingrad istikametinde ilerlemeleriyle Kış Fırtınası Harekâtı başlıyor. Müthiş çabalara karşın, Hoth'un panzerleri Stalingrad'da kapana kısılan Altıncı Ordu'yu kurtarmayı başaramadı. (Bundesarchiv, Bild 101I-218-0545-15, Fotoğraf: Dieck)

Ordu çemberi yaramayacak kadar güçten düşmeden önce yapılması gerektiğini ortaya koydu. Manstein, 12 Aralık'ta gönülsüz bir şekilde Hoth'a Kış Fırtınası'na başlamasını emretti. Harekât sadece LVII'nci Panzer Kolordusu'nun 6'ncı ve 23'üncü panzer tümenleriyle, yani hepi topu 180 tankla icra edilecekti. Yine de, Hoth'un panzerleri Kotelnikovo'nun güneyinde Trufanov'un iki piyade tümenini kolayca çiğnedi ve Luftwaffe, IV'ncü Hava Kolordusu bünyesinden bir miktar hava desteği dahi sağlamayı başardı. Hoth'un panzerleri ilk günün sonunda yaklaşık 20 kilometre ilerlemişti. Fakat Yeremenko, yalpalamakta olan Elli Birinci Ordu'yu tahkim etmek için derhâl IV'üncü Mekanize Kolordu ve 13'üncü Tank Kolordusu'nu gönderdi. Kış Fırtınası'nın ikinci gününde Hoth'un panzerleri Aksay Nehri'ne ulaştıysa da, Stalin Korgeneral Rodion Malinovski'nin tahkim edilmiş İkinci Muhafız Ordusu'nun Alman kurtarma çabalarına engel olmasını emretti.

Zamana karşı nafile bir yarış içinde olan Hoth'un panzerleri, sonunda Aksay Nehri'ni geçecek fakat Sovyet takviyeleriyle doğrudan burun buruna gelecekti. Raus, Sovyetlerin IV'üncü Mekanize Kolordu'suna karşı Verkhne Kumski çevresinde iki günlük bir muharebe yürüttü ve çarpışmadan galip ayrıldı. Ancak yaşanan gecikme ölümcüldü. Raus, – Stalingrad Cebi'ne 48 kilometre mesafedeki – Myshkova Nehri'nde bir geçiş yolu oluşturması için 19 Aralık'ta bölgeye bir muharebe grubu sokmayı başardıysa da bunlar Malikonvski'nin ileri unsurlarıyla karşı karşıya geldi ki, bu durumda daha fazla ilerlemek âdeta intihar olurdu.

Manstein, kurtarma gücünün Stalingrad'a daha fazla yaklaşamayacağını anlamıştı. Fakat Hitler'in emrine alenen karşı gelmekten korkuyor ve çemberi yarma girişimini başlatması için Paulus'a "Gök Gürültüsü" durumunu vermeye gönülsüz davranıyordu. Bunun yerine, Paulus'u kendi başına inisiyatif alması için ikna etmek uğruna istihbarat subayı Binbaşı Hans Eismann'ı cebe yolladı. Lâkin Paulus risk alacak türden bir subay değildi. Altıncı Ordu Komutanı, OKH'den çemberi yarıp orduyu tahliye etmek için izin istedi ve bu istek reddedildi. Bu arada Sovyetler, Don Ordu Grubu'nun sol kanadını iten İtalyan Sekizinci Ordu'su ve Rumen Üçüncü Ordu'suna karşı 16 Aralık'ta Küçük Satürn (*Malvyy Satürn*) Harekâtı'nı başlattı. Bir hafta içinde, Sovyet zırhlı birlikleri Donets'e ve Stalingrad'a ikmal yapılan havaalanlarına ulaşmak için artık birbirleriyle yarışıyordu. Daha da kötüsü, Beşinci Tank Ordusu mevcudunun büyük bölümüyle Chir Nehri'ni geçmişti ve Hollidt artık Hoth'un kanatlarını koruyabilecek bir durumda bulunmuyordu.

Tehlike çanlarının çalıyor olmasına rağmen Hitler'in fikrini hâlâ değiştirebileceğini düşünen Manstein, Kış Fırtınası'nı iptal etmeye gönülsüzdü. Paulus'un cebi yarması için izin alabilmeyi yahut Paulus'un bunu kendi başına yapmasını boş yere umarak, Hoth'un panzerlerini üç gün boyunca Myshkova Nehri'nde tuttu. Lâkin ikisi de olmadı. Nehir bölgesinde hareketsiz bekleyen panzer tümenlerini örseleyen Malinovski Almanlara ciddi kayıplar verdirirken, bu

sırada Hoth'un kanatlarını koruyan Rumen VI'ncı ve VII'nci kolorduları geri çekildi. Manstein Kış Fırtınası'nı nihayet iptal ettiği vakit cephesinin tamamı neredeyse çöküyor ve Sovyet tankları Luftwaffe'nin Tatsinskaya'daki ana hava üssünü çiğniyordu. Daha da kötüsü, Stalingrad'ı kurtarma çabası Don Ordu Grubu'nun yegâne çevik ihtiyat gücü olan LVII'nci Panzer Kolordusu'nu fena hâlde tüketmişti. Hoth'un kuvvetleri öylesine zayıftı ki, Malinovski onu sadece beş gün içinde gerisingeri Kotelnikovo'ya sürdü ve yıl sonuna gelindiğinde, Manstein'ın kuvvetleri geri çekiliyordu.

KADER SAATİ

Cephe çöküyor, Ocak-Şubat 1943

Altıncı Ordu'nun defterinin dürülmesiyle birlikte, Sovyetlerin Rostov'a ulaşmasını engellemek için Manstein'ın Donets'te yeni bir güneybatı cephesi kurmaya odaklanması gerekti. Ancak Hitler'in A Ordu Grubu'nu Kafkasya'da tutmaktaki ısrarı bu işi zora soktu. İtalyanların çöküşünün ardından Starobyelsk civarındaki 60 kilometre genişliğindeki mıntıkayı perdelemek için Manstein'ın elinde sadece zayıf durumdaki 19'uncu Panzer Tümeni bulunsa da, Hitler ciddi bir saldırı altında olmayan Kafkasya'daki köprübaşından feragat etmeye isteksizdi. Lâkin A Ordu Grubu Kafkasya'da kaldığı müddetçe, Manstein onların Rostov'dan geçen ikmal hatlarını korumak için Dördüncü Panzer Ordusu ve Hollidt Müfrezesi'ni hareketsiz tutmak zorundaydı. Dolayısıyla, Manstein'ın Sovyetlerin bir çevirme harekâtını âdeta davet eden zayıf sol kadını korumak için elinde pek az bir güç bulunuyordu. Çatırdayan cephesini pekiştirmek için elindeki tükenmiş panzer tümenlerini esnek biçimde kullanıp, Sovyetlerin bazı öncü güçlerini örselemeyi başardı. Ancak bu bile, ardı arkası kesilmeyen Sovyet taarruzlarının ivmesini kırmak için yetersiz kaldı. Vaktiyle güçlü bir teşkil olan Raus'un 6'ncı Panzer Tümeni'nin Ocak başında sadece 32 tankı kalmıştı. Ancak Don Ordu Grubu'nun hareket kabiliyetine sahip en iyi birliği olmayı sürdürüyordu. Manstein emrindeki güçlerin zayıflığından cesaretlenen Vatutin'in Güneybatı Ordu Grubu, Millerovo ve Donets arasındaki boşluğa girip, OKH'yi Sovyet silindirini geciktirmesi için alelacele Fretter-Pico Müfrezesi'ni oluşturmaya zorladı.

Altıncı Ordu'nun Stalingrad'da bir ay daha dayanıp, aksi takdirde batıya yüklenecek yedi Sovyet ordusunu meşgul etmesi, Manstein için talihli bir durumdu. Yine de, Bryansk ve Voronej ordu gruplarının B Ordu Grubu'na yönelik müthiş bir taarruza geçip, Macar İkinci Ordusu'nu süratle çiğnemeleriyle, 13 Ocak 1943'te yeni bir felaketin perdesi açıldı. Sovyetler bir hafta içinde 89.000 esir alıp Orel ve Rostov arasındaki Mihver cephesini darmadağın etti. B Ordu Grubu, iki ordu grubu arasındaki açıklığı koruması için elde avuçta kalanlardan bir örtme kuvveti – Lanz Müfrezesi – uydurdu. Güney cephesinin tamamının felaketle burun buruna gelmesiyle Hitler 24 Ocak'ta nihayet Birinci Panzer Ordusu'nun bir bölümünün Kafkasya'yı tahliye

Don Ordu Grubu bünyesindeki 503'üncü Ağır Panzer Taburu'na 1943 Ocak'ı başlarında 29 adet Tiger tankı verildi. Ancak OKH, bunları Manstein'ın çatırdayan sol kanadını tahkim etmek yerine Birinci Panzer Ordusu'nun Rostov'a ricatına destek olmakla görevlendirdi. Manstein'ın emrine döndüklerinde bu Tiger'lardan artık sadece birkaçı faal durumdaydı. Fotoğrafta görülen ve ricat sırasında imha edilen bu örnekteki gibi birçok Tiger mekanik arızalar nedeniyle felç oldu. (Nik Cornish, WH 916)

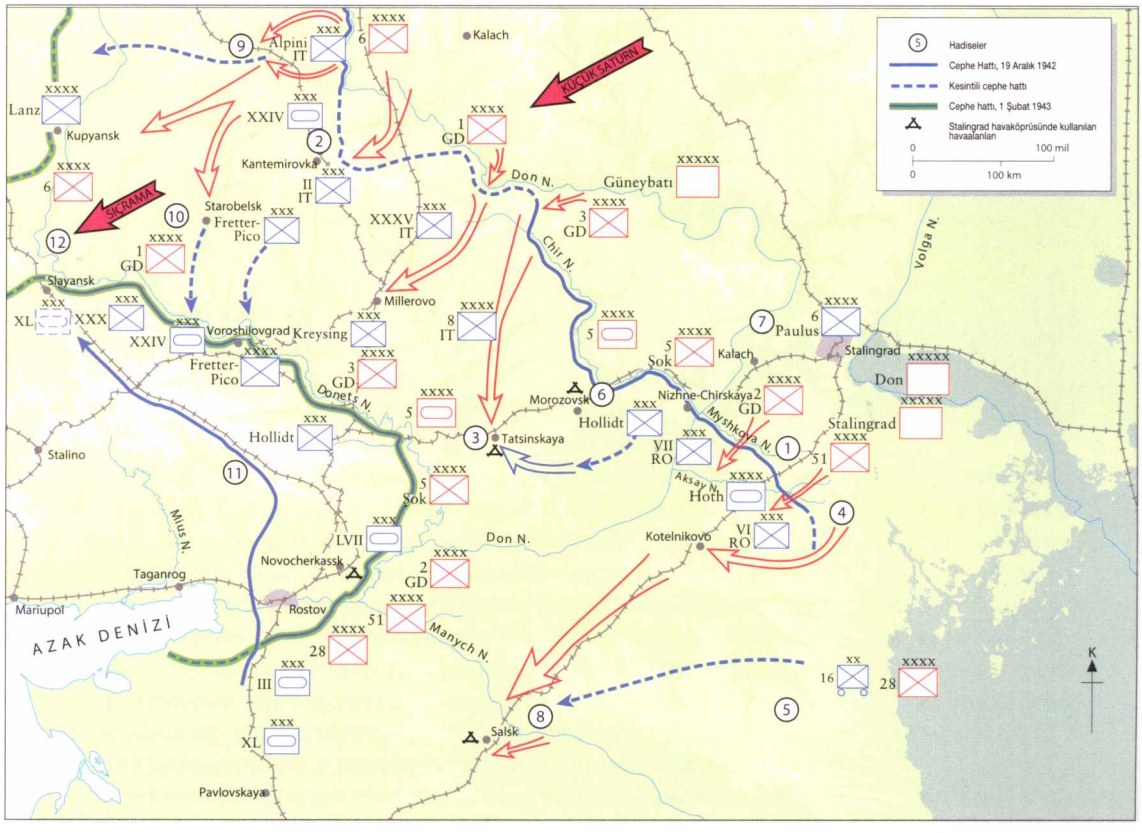
etmesine izin verdi ve Manstein bu üç tümeni derhâl savunmasız durumdaki sol kanadına sevk etti (kendisi bu hamleden daha sonra satranç deyimiyle "rok" şeklinde söz etti).

STAVKA, Batı Avrupa'dan gönderilen güçlü takviyelerin Manstein'ın emrine verilmek üzere yolda olduğundan henüz habersizdi. SS Korgeneral Paul Hausser'in "Leibstandarte Adolf Hitler", "Das Reich" ve "Totenkopf" tümenlerinden müteşekkil SS Panzer Kolordusu, Ocak sonunda Harkov bölgesine varmaya başlıyordu. Hausser'in kolordusunun 317 tankı vardı ki, bu da onu Doğu Cephesi'ndeki en güçlü zırhlı teşkillerden biri yapıyordu. Ancak bu kolorduya haklı olarak stratejik bir koz nazarıyla bakan Hitler, teşkilin doğrudan OKH kontrolünde kalacağı ve Manstein'ın onu izinsiz kullanamayacağı hususunda ısrarcı oldu.

Hollidt Müfrezesi'nin Rostov'a doğru ricatıyla birlikte, Manstein Novocherkassk'tan ayrılıp karargâhını Zaporijya'ya kurmak durumunda kaldı. Stalin, Kızıl Ordu'ya avantajından sonuna kadar faydalanmasını emretmiş ve STAVKA, "derinlemesine harekât" teorisini pratiğe dökmenin zamanı geldiğine karar vermişti. Sovyet güçleri tükenmişti ve lojistik destekleri yetersizdi. Ancak STAVKA, B Ordu Grubu ile Don Ordu Grubu'nun dağılmakta olduğuna kanaat getirip, Almanların Dinyeper'in doğusunda yeni bir cephe kurmalarını engellemek için iki büyük taarruz icra etmeye karar verdi. Sovyet Güneybatı Ordu Grubu, 29-30 Ocak'ta Manstein'ın zayıf batı kanadına taarruz ederek Sıçrama (*Skachok*) Harekâtı'na başlayacak, Almanların zayıf savunma hattının bir noktasında delik açıldığında ise Vatutin, dört tank kolordusu bünyesinde 200 tankı barındıran Popov Çevik Ordusu'nu, Don Ordu Grubu'nu çevirmek üzere Azak Denizi'ne doğru güney yönünde 300 kilometre ilerleyeceği şekilde gedikten içeri daldıracaktı. Cephedeki Sovyet birliklerinin çoğu mevcutlarının %40 kadarını yitirmişse de Kızıl Ordu taarruza yine de askerde 1'e karşı 2, zırhlı unsurlarda ise 1'e karşı 4 oranında bir üstünlükle başladı. Kıdemli Orgeneral Filipp I. Golikov'un Voronej Ordu Grubu Harkov istikametinde ilerleyen üç ve Kursk istikametinde ilerleyen iki orduyla 2 Şubat'ta Yıldız (*Zvezda*) Harekâtı'na başlayacaktı. Malinovski'nin Güney Ordu Grubu, Don Ordu Grubu'nu olduğu yere mıhlamak için yavaşça Rostov'a doğru bastıracak, bu sırada Golikov ve Vatutin ise B Ordu Grubu ile Don Ordu Grubu arasındaki boşluğa ilerleyecekti.

Sovyetlerin çifte taarruzu başlangıçta iyi gitti ve – yavaşça da olsa – Almanlar büyük bir alandan çekilmek durumunda kaldı. Vatutin'in cephesinde, Birinci Muhafız Ordusu 1 Şubat'ta Donets Nehri'ni geçtiyse de bunun akabinde Slavyansk'ta Üçüncü Panzer Kolordusu'yla doğrudan kafa kafaya geldi. Vatutin, Birinci Panzer Ordusu takviyelerinin Manstein'ın eline ulaşmış olduklarını anlayınca şaşırmıştı. Ancak önündeki engelin etrafından dolaşmak yerine, bu şehirleri almak için iki haftalık bir muharebeye tutuştu. Sovyetlerin bitkin piyade tümenlerinin cepheyi yarmak için tek başlarına yeterli gelmeyeceği anlaşılınca, Vatutin açılacak gedikten Almanların gerisine sarkması planlanan Popov Çevik Ordusu'nun bir bölümünü Slavyansk'taki mukavemet noktasını ezmek uğruna kullanmak gibi aptalca bir hata yaptı. Popov, 7'nci Panzer Tümeni'ni bir müddet için çevirmeyi başardıysa da, bu kıran kırana mücadele Vatutin'in sınırlı akaryakıt ve mühimmat stokunu tüketip onu harekâtın gerçek hedeflerinden saptırdı. Manstein bu sırada Birinci Panzer Ordusu'nu, emrindeki XL'ıncı Panzer Kolordusu'yla Slavyansk'taki III'üncü Panzer Kolordusu'nun derhâl yardımına koşması için harekete

Don Ordu Grubu krizi, 19 Aralık 1942-1 Şubat 1943

1. 19 Aralık: Hoth'un panzerleri Myshkova Nehri'ne varır ancak daha fazla ilerleyemez. Paulus Stalingrad cebinden çıkmayı denememeyi tercih eder.
2. 19 Aralık: 19 Aralık'ta başlayan Küçük Satürn (*Malyy Satürn*) Harekâtı, İtalyan Sekizinci Ordu'sunu hallaç pamuğu gibi atmaya devam eder. Kantemirovka düşer.
3. 24 Aralık: Sovyet tankları Tatsinskaya'daki havaalanına girip, Stalingrad'a yönelik hava ikmaline ağır sekte vurur.
4. 24 Aralık: Stalingrad Ordu Grubu'nun Elli Birinci ve İkinci Muhafız orduları, Hoth'un panzerlerini Myshkova Nehri'nden geri itmeye başlar. Hoth'un kanatlarını koruyan her iki Rumen kolordusunun da çözülmesi, onu Kotelnikovo'ya ricat etmeye zorlar.
5. 30 Aralık: Kalmyuk stepinin perdelenmesinden sorumlu 16'ncı Motorize Piyade Tümeni geri çekilmeye başlar. Sovyet Yirmi Sekizinci Ordusu onu takip eder.
6. 2 Ocak: Morozovsk havaalanı düşer ve böylelikle Hollidt Müfrezesi'yle olan demiryolu bağlantısı da kesilir. Hollidt Donets'e ricat emreder.
7. 10 Ocak: Don Ordu Grubu, Stalingrad cebindeki Altıncı Ordu'yu imha etmek için Yüzük (*Koltso*) Harekâtı'na başlar. Çarpışmalar Paulus teslim olana değin üç hafta boyunca devam eder.
8. 11 Ocak: Manych Nehri'ne ulaşan Sovyet Elli Birinci ve İkinci Muhafız orduları, Kafkasya'daki A Ordu Grubu'nun gerisini tehdit eder.
9. 13 Ocak: Sovyet Altıncı Ordusu, İtalyan Alpini Kolordusu'na taarruz edip onu çembere alır. Çok şiddetli çarpışmaların ardından, hayatta kalan İtalyanlar çemberi yarıp Donets'e ulaşmaya muvaffak olur.
10. 24 Ocak: Altıncı Ordu Starobyelsk'i ele geçirir. Hem XXIV'üncü Panzer Kolordusu hem de Fretter-Pico Müfrezesi Donets'in güneyine çekilir.
11. 24 Ocak: Hitler, Birinci Panzer Ordusu'nun, Manstein'ın Donets'deki müdafaasını desteklemek üzere Kafkasya'dan çekilmesine nihayet izin verir. Manstein böylelikle III'üncü ve XL'ıncı panzer kolordularını derhâl savunma hattının Slavyansk civarında oluşan gediğini tıkamaya gönderir.
12. 29-30 Ocak: Vatutin'in Güneybatı Ordu Grubu, Manstein'ın Donets'teki zayıf sol kanadına taarruz ederek Sıçrama (*Skachok*) Harekâtı'na başlar. Altıncı Ordu Donets'i 1 Şubat'a kadar geçmez.

geçirdi. Vatutin'in kendine gelip Popov'un zırhlı birliklerini Slavyansk'taki sonuçsuz muharebeden çekerek Birinci Panzer Ordusu'nun açıktaki sol kanadına göndermesi 11 Şubat'ı buldu. Tanklarının nefis hareket kabiliyetinden azami ölçüde faydalanan 4'üncü Muhafız Tank Kolordusu, derin karda 50 kilometreden fazla ilerleyip Krasnoarmeyskoye'yi zapt ederek Almanları

gafil avladı. Don Ordu Grubu'nun Dnepropetrovsk'la olan ana demiryolu irtibatı böylelikle kesilmiş oluyordu. Vatutin, Birinci Panzer Ordusu ile SS Panzer Kolordusu arasındaki boşluğun neredeyse savunmasız olduğunu fark ettiğinde nihayet Altıncı Ordu ile Popov'un zırhlı birliklerini Pavlograd ve Dinyeper Nehri istikametinde ilerlemeleri için gayrete getirdi. Gerekli adımların hızla atılmaması durumunda Vatutin'in güçleri Don Ordu Grubu'nu çok geçmeden tecrit edecekti.

Yıldız Harekâtı'nın Golikov'un Voronej Ordu Grubu'nca icra edilen ayağı, Lanz Müfrezesi'ni* geri itmekte başarılı oldu. Çaresizlik içindeki Lanz, bölgeye henüz varan 2'nci SS Mekanize Piyade Tümeni "Das Reich"ın bazı unsurlarını tıkama mevzileri oluşturması için kullanmaya başladı. Hitler, SS Panzer Kolordusu'nun böyle bölük pörçük bir şekilde kullanılmasına itiraz ettiyse de bu hareket "Das Reich" ve "Leibstandarte" tümenlerinin Harkov'a ulaşabilmeleri için gerekli hayati zamanı kazandırmayı başardı. Nitekim "Das Reich", Üçüncü Tank Ordusu'nun Donets Nehri'ni geçmeye yönelik 5 ve 9 Şubat tarihleri arasındaki tüm teşebbüslerine engel olmayı başardı. Bu esnada, Manstein Hitler'le görüşmek üzere 6 Şubat'ta Rastenburg'daki Wolfsschanze'ye uçtu. İkili, Sovyet taarruzunun üstesinden gelmek için öncelikleri belirleyecekti. Manstein, Vatutin'in yarmasından daha endişeliyse de Hitler sadece her ne pahasına olursa olsun tutulmasını emrettiği Harkov'la meşguldü. Manstein, gerçek bir karşı taarruz icra edebilmesi için gerekli ihtiyat kuvvetinin temini uğruna Rostov'dan vazgeçilerek savunma hattının daraltılması gerektiğine Hitler'i nihayet ikna etti. Hitler, Hollidt Müfrezesi'nin, orada daha güçlü bir savunma hattı oluşturabileceği Mius Nehri'ne 120 kilometreden daha uzun bir mesafe boyunca çekilmesine gönülsüz bir tavırla izin verdi. Ayrıca, Vatutin'in Dinyeper'e yönelik ilerleyişini durdurmak için Manstein'a Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu'nu Rostov bölgesinden kaydırmak için müsaade etti. Böylelikle, 6 Şubat'taki toplantı Manstein'a, nihayet kendi tarzında bir manevra savaşı icra edebileceği gerekli hareket serbestisini sağladı. Artık Sovyet taarruzlarına karşılık vermekle yetineceği bir mevzi savaşı icra etmek durumunda değildi.

* Lanz, Harkov'un kaybedilmesi nedeniyle görevden alınınca müfrezenin adı 21 Şubat'ta "Kempf Müfrezesi" olarak değiştirildi.

"Leibstandarte" Tümeni'nin Witte Muharebe Grubu bünyesindeki panzerleri Harkov eteklerinde – 11 Mart 1943. Manstein'ın şehri süratle ele geçirip Sovyet Güneybatı ve Voronej ordu gruplarını bozguna uğratması ona Hitler'in nazarında daha da itibar kazandırdı. (Bundesarchiv, Bild 101III-Cantzler-067-14, Fotoğraf: Cantzler)

Hitler ve Manstein, Alman karşı darbesinin operasyonel bağlamına karar verirken, Lanz ve Hausser Harkov'da inatçı fakat beyhude bir savunma yürüttü. Hausser, "Großdeutschland" Mekanize Piyade Tümeni'yle desteklenen iki tümeniyle şehrin yaklaşma yollarını tutuyor fakat Golikov üç orduyla geliyordu. Golikov, Altmış Dokuzuncu Ordu ve Üçüncü Tank Ordusu'yla 10 Şubat'ta Harkov'a cephe taarruzuna başladıysa da Hausser bunları püskürtmeye muvaffak oldu. Ancak Lanz Müfrezesi'nin Belgorod'dan ricatı Harkov'un kuzeyinde bütün bir savunma hattı bırakmadı ve Golikov, Kırkıncı Ordu'yu şehrin etrafını sarmaya gönderdi. Daha da kötüsü, Sovyet Altıncı Süvari Kolordusu, Harkov'un güneyindeki savunmasız bir bölgeye girmiş ve şehre giden eldeki tek demiryolu hattını kesme tehlikesi doğurmuştu. Elinde aynı anda tek bir tehditle başa çıkabilecek kadar ihtiyat gücü bulunan Lanz, tercihini Sovyet süvarisini saf dışı bırakmaktan yana kullandı. Ancak bu kritik bir anda şehrin savunmasını zafiyete uğrattı. 14 Şubat'ta, Rybalko'nun Üçüncü Tank Ordusu Harkov'un doğu eteklerine ulaşmış ve Sovyet Kırkıncı Ordu'su şehri kuzeybatı yönünden muhasara altına almaya başlamıştı. Hitler o gün hem Lanz Müfrezesi hem de SS Panzer Kolordusu'nu Manstein'ın emrine verdi. Hitler'in daha fazla takviye gönderileceği yönündeki sözü çerçevesinde Manstein, Lanz ve Hausser'e Harkov'un her ne pahasına olursa olsun tutulmasını emretti. Ancak kolordusunun çevrilme tehdidi altında olduğunu fark eden Hausser, şehirden çekilmek için derhâl izin istedi. Manstein bu talebi reddetti. Kıskaç tam da kapanmak üzereydi ki Hausser, Hitler'in Harkov'un her ne pahasına olursa olsun tutulması emrine doğrudan itaatsizlik ederek şehri tahliye kararı aldı. Manstein ona bir yandan telsizle Harkov'u tutmasını bildirirken, diğer yandan da kafa karıştırıcı bir şekilde çembere alınmaktan kaçınmasını söyledi. Manstein'ın, SS Panzer Kolordusu'nun büyük bölümünü bir prestij hedefinin kurtarılmasına yönelik umutsuz bir muharebede kaybetmek istemediği açıktı. Ancak Stalingrad'da Paulus'la olduğu gibi, üst kademedeki komutanlardan beklenen medeni cesareti göstermeyip, kellenin koltuğa alınacağı zor kararlar verilmesi gerektiğinde bunları astlarına bıraktı. Sert çarpışmaların ardından, Golikov'un güçleri 16 Şubat'ta Harkov'a girdi. Ancak Großdeutschland Tümeni ve SS Panzer Kolordusu ileride yeniden muharebe etmek üzere kaçmayı başardı. Bununla birlikte, hem "Leibstandarte" hem de "Das Reich" Harkov'da ağır kayıplar vermişti ve tanklarının sadece üçte biri hâlen faal durumdaydı.

Mareşal Manstein, Zaporijya'da Hitler'i karşılıyor – 18 Mart 1943. Hitler, cepheyi istikrara kavuşturduğu ve Harkov'u geri aldığı için Manstein'a minnettardı. (Bundesarchiv, Bild 146-1995-041-23A)

Harkov'un kaybıyla öfkeden çılgına dönen Hitler, emirlerine niçin riayet edilmediğini öğrenmek üzere 17 Şubat'ta Manstein'ın Zaporijya'daki karargâhına uçtu. Manstein hem kendi kariyerinin hem de Hausser ve Lanz'ın kariyerlerinin topun ağzında olduğunun farkındaydı. Joseph Goebbels'e göre Hitler, Harkov'un kaybından ötürü Manstein'ı görevden almaya hazırdı.

Buna karşılık, Manstein suçu ustaca Lanz ve Hausser'e attı. Hitler böylelikle Lanz'ı Werner Kempf ile değiştirmekle yetindi. Hitler ayrıca yaklaşan karşı taarruzun başlıca önceliğinin Harkov'un zaptı olmasını istediyse de Manstein, Vatutin'in Dinyeper'deki ikmal hatlarına yönelik ilerleyişinin teşkil ettiği daha büyük tehlikeye dikkat çekmeyi başardı. Popov Çevik Ordusu'nun Hitler'in bölgeye geldiği gün Dinyeper Nehri'nin 32 kilometre kadar yakınına varması da Manstein'ın argümanını kuvvetlendirdi. Führer, Popov'un güçlerini Dinyeper'deki ana ikmal ağlarını kesmekten alıkoyacak neredeyse hiçbir Alman birliğinin bulunmadığını durum haritalarında gördüğü vakit vaziyetin ciddiyetini nihayet anladı. Hitler, Manstein'ın SS Panzer Kolordusu'nu evvela Vatutin'i durdurmak, ardından da Harkov'u yeniden zapt etmek için kullanmasında mutabık kaldı. B Ordu Grubu'nu oluşturan neredeyse tüm teşkillerin dağılmış olmasından ötürü, Hitler bu karargâhı lağvedip Manstein'ın komutanlığını derhâl yürürlüğe girecek şekilde Güney Ordu Grubu olarak yeniden adlandırmaya karar verdi. Böylelikle, Manstein artık hem Yıldız hem de Sıçrama harekâtının durdurulmasından sorumluydu ki bunların her ikisi de tayin edici bir başarıya ulaşmanın eşiğinde görünüyordu. Manstein'ın askeri kariyerinin kader saati gelip çatmıştı ve faciayı savuşturmak için mesleki becerisinin her bir zerreciği lazım olacaktı.

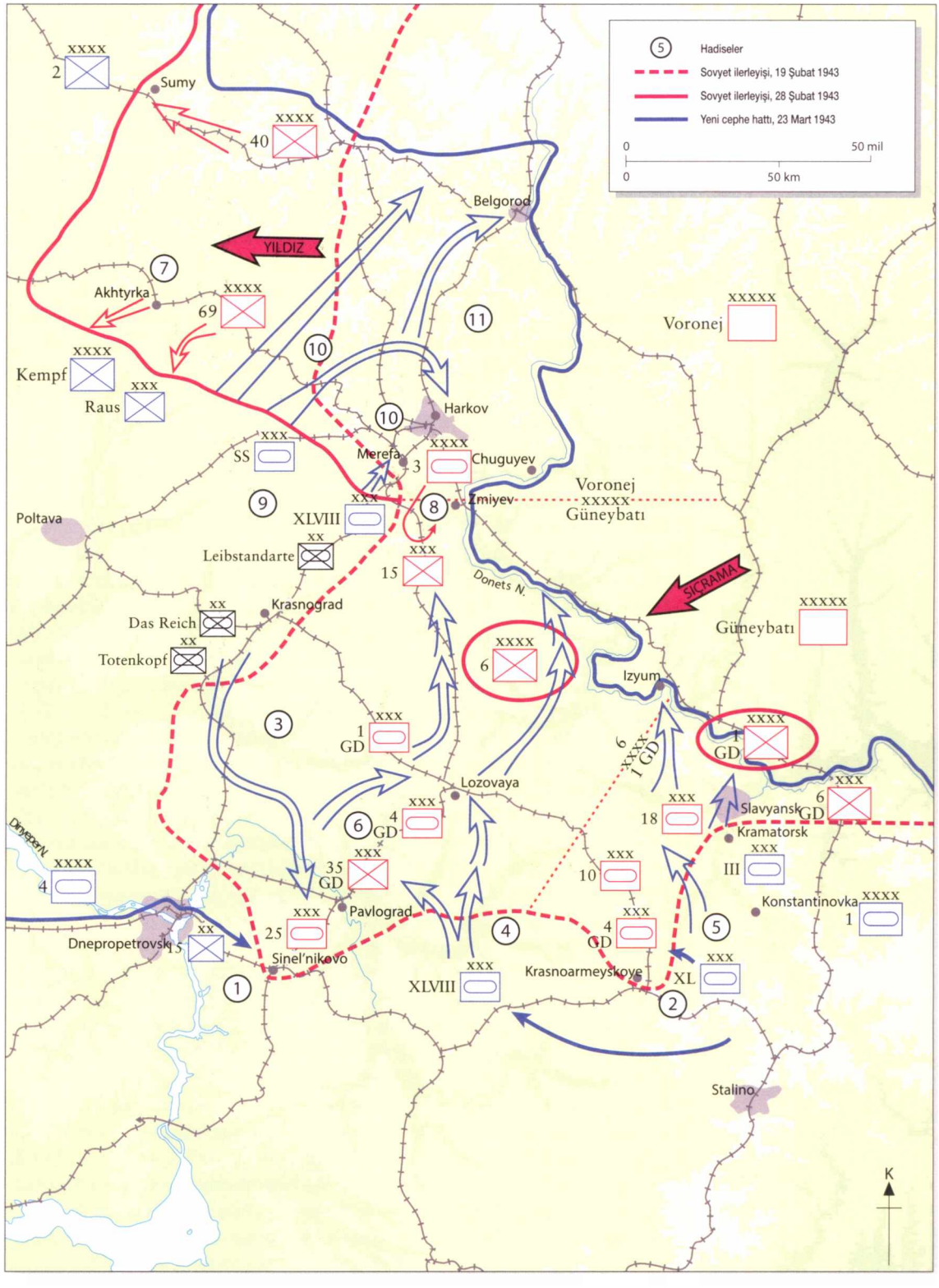
Harkov 1943: ters vuruş

Manstein, Şubat başından beri karşı taarruza hazırlanıyordu. Ancak kayda değer bir darbe indirebilecek bir yığınak yapabilmesi için bazı bölgelerde risk almak zorundaydı. Mius Nehri'nin ardına çekilen Hollidt'in grubu, Manstein'ın sağ kanadını emniyete almayı şimdilik başarmıştı. Ayrıca, Batı Avrupa'dan gönderilen bazı taze piyade tümenleri Güney Ordu Grubu'nun harekât bölgesine ulaşmaya başlamış ve bu da panzer tümenlerini cephe savunması görevinden azat etmişti. Lâkin Birinci Panzer Ordusu'nun intikalinden sonra bile Manstein'ın sol kanadında, Kempf Müfrezesi'yle arasında hâlâ – Popov'un zırhlı birlikleri ile Sovyet Altıncı Ordusu'nun ona doğru ilerlediği – büyük bir gedik mevcuttu. Manstein, klasik bir manevra savaşı çözümü planladı: Sovyet yarmasını tecrit ve imha etmek için hızlı hareket kabiliyetini haiz birliklerle eş merkezli bir kıskaç harekâtı icra edecekti. Aslına bakılırsa, Sovyetlerin Harkov'u ele geçirmesi, SS Panzer Kolordusu'nu

DİĞER SAYFADA

1. 19 Şubat: Manstein gözü pek bir kararla 15'inci Piyade Tümeni'ne Sinel'nikovo'nun hemen dışında trenden inmesini emreder. Bu hamle Sovyet XXV'inci Tank Kolordusu'nu gafil avlar ve şehir yeniden zapt edilir.
2. 19 Şubat: XL'ıncı Panzer Kolordusu, Krasnoarmeyskoye'de Sovyet Dördüncü Muhafız Tank Kolordusu'nu bozguna uğratır.
3. 20 Şubat: 2'nci SS Panzergrenadier Tümeni "Das Reich" ve 3'üncü SS Panzergrenadier Tümeni "Totenkopf", Pavlograd yakınlarındaki Sovyet Altıncı Ordusu'nun kanadına taarruza başlar.
4. 21 Şubat: XLVIII'nci Panzer Kolordusu Lozovaya istikametinde kuzeye taarruz eder.
5. 23-24 Şubat: (5'inci SS Panzergrenadier Tümeni "Wiking" ve 7'nci ve 11'inci panzer tümenlerinden oluşan) XL'ıncı Panzer Kolordusu, Krasnoarmeyskoye kuzeyinde Popov'un hareketsiz hâldeki üç kolordusunu temizler.
6. 25-26 Şubat: Lozovaya Muharebesi. SS Panzer Kolordusu ve XLVIII'nci Panzer Kolordusu şehrin etrafını sarar ve kapana kısılan müdafileri sert çarpışmaların ardından ezer.
7. 20-28 Şubat: Sovyet Kırkıncı ve Altmış Dokuzuncu ordulan Kempf Müfrezesi'ni geri iterek batıya doğru ilerlemeye devam eder. Vatutin'in yenildiğinin anlaşılmasıyla birlikte Golikov savunmaya döner.
8. 3-5 Mart: Stavka, Dördüncü Panzer Ordusu'nun Harkov'a yönelik taarruzunu durdurmak için Rybalko'nun Üçüncü Muhafız Tank Ordusu'na güneye ilerleme emri verir. Ancak Rybalko'nun zırhlı birlikleri SS Panzer Kolordusu tarafından çevrilip imha edilir.
9. 6 Mart: Hoth, SS Panzer Kolordusu ve XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nu batıya kaydırır ve altı mekanize tümenle Harkov'a ilerlemeye başlar.
10. 7 Mart: Raus'un kolordusu, çekilmeye başlayan Altmış Dokuzuncu Ordu'ya karşı destekleme taarruzuna başlar.
11. 10-14 Mart: Üçüncü Harkov Muharebesi. SS Panzer Kolordusu şehrin kuzeyini çembere almakta başarılı olur fakat XLVIII'nci Panzer Kolordusu çemberi tamamlayacak güçten yoksundur. SS Panzer Kolordusu şiddetli mukavemet karşısında çarpışarak şehre girer.

"Ters vuruş" - Üçüncü Harkov Muharebesi, Şubat-Mart 1943

bu şehirde sabit savunma yapmaktan kurtararak Manstein'ın ekmeğine yağ sürmüştü. Mareşal, Hausser'e kolordusunu Krasnograd yakınlarına yığıp karşı taarruz için hazırlık yapmasını emretti. Dinyeper'e giden yolları kesmek için de XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nu Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu'ndan Dnepropetrovsk'a kaydırdı. SS Panzer Kolordusu ve XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nun icra edeceği asli taarruzun başında Hoth olacak, bu sırada Mackensen'in Birinci Panzer Ordusu ise XL'ıncı ve LVII'nci panzer kolordularıyla bir destekleme taarruzu başlatacaktı.

Sahnenin diğer yanına baktığımızda, Vatutin Stavka'ya "düşmanın kuvvetlerini Donbas'tan [Donets Havzası] Dinyeper'in ardına çekmek için acele içinde olduğuna şüphe olmadığını" bildirdi. Sovyet istihbaratı Manstein'ın panzer birlikleriyle bir yığınak yaptığını tespit etmiş ancak bunları Almanların bölgeyi tahliye ettiğinin bir göstergesi olarak yanlış yorumlamıştı. Almanların kaçıyor olduklarına dair hatalı bir çıkarım yapan Vatutin, kuvvetlerini etkin olabilecekleri noktanın ötesine geçmeye zorladı. XXV'inci Tank Kolordusu'nun Dinyeper Nehri'ne 32 kilometre mesafede olduğu doğruysa da yakıtı neredeyse tükenmiş ve Popov Çevik Ordusu toplu durmaktan ziyade geniş bir alana yayılmıştı. Ayrıca, Harkov'un zaptının ardından Golikov Kırkıncı ve Altmış Dokuzuncu orduları daha batıya ilerletme kararı aldıysa da, bu sadece bitap durumdaki Voronej Ordu Grubu'nu daha da geniş bir alana dağıtmaya yaradı. Baskı altındaki Kempf Müfrezesi yavaşça ricata başladı. Kempf, topyekûn bir çöküşün önüne geçilmesi uğruna takviye gönderilmesi için âdeta yalvardı. Manstein, hem Kempf'e yardım edebileceği hem de bir karşı taarruz icra edebileceği kadar kaynağı olmadığını biliyordu. Dolayısıyla, Kempf'e karşı taarruz hedeflerine ulaşana kadar daha fazla yardım bekleyemeyeceğini söyledi. Manstein, Kempf'in cepheyi bütünüyle muhafaza edebileceği bir kuvvetten yoksun olduğunu biliyordu. Ancak kendi karşı taarruzunun Golikov Kempf Müfrezesi'ni imha etmeden evvel başarıya ulaşacağı umuduyla bu hesaplanmış riski almayı seçti.

Manstein, Fransa'dan demiryoluyla henüz bölgeye ulaşmakta olan 15'inci Piyade Tümeni'nin öncü unsurlarına, Sovyet XXV'inci Tank Kolordusu'nun işgal etmiş olduğu Sinel'nikovo'nun eteklerinde trenden inmesini emrederek bir diğer hesaplanmış risk daha aldı. Sovyetler daha mukabele etme fırsatı bulamadan alay boyutunda bir muharebe grubu oluşturan piyadeler, gafil avlanan Sovyet tankçılarını 19 Şubat'ta kentin dışına itti. Sinel'nikovo'yu ele geçiren Manstein, Sovyetlerin öncü güçleri ile Dinyeper arasına taze bir tıkama gücü konuşlandırmış oldu. Böylelikle, Hoth artık Sovyet yarmasının kanatlarını çökertmeye odaklanabilirdi. Bir başka hazırlık taarruzu, XL'ıncı Panzer Kolordusu'nun IV'üncü Sovyet Muhafız Tank Kolordusu'nu çembere alıp imha etmesiyle sonuçlandı ki, bu da Hollidt Müfrezesi'ni ikmal etmek için kullanılan demiryolu hattının temizlenmesine yardımcı oldu.

Hoth, 20 Şubat sabahının ilk saatlerinde karşı taarruza geçti. SS Panzergrenadier Tümeni "Leibstandarte SS Adolf Hitler" Golikov'un Harkov'dan batı istikametindeki ilerleyişini geciktirmekle görevlendirilirken, Hausser'in SS Panzer Kolordusu'nun geri kalanı ise Krasnograd'dan güneye doğru Altıncı Ordu'nun kanadını vurdu. Taarruz başlangıçta sadece SS Panzergrenadier Tümeni "Das Reich"ın 56 tank ve taarruz topuyla icra edildiyse de SS Panzergrenadier Tümeni "Totenkopf" da iki gün sonra 90 tankla onlara katıldı. XLVIII'inci Panzer Kolordusu, 6'ncı ve 17'nci panzer tümenleriyle Lozovaya istikametinde kuzeye doğru taarruza geçti. Zemin, Alman

zırhlı muharebe gruplarının üç günde 100 kilometreden fazla bir mesafe katedebileceği kadar donmuşsa da, erken bir bahar havasıyla eriyen buzlar çamura dönüp Almanların hareket kabiliyetini sınırladı. Tehlikeden hâlâ bihaber olan Vatutin, Altıncı Ordu'ya 21-22 Şubat gecesinde Dinyeper'i geçmesini emretti. Ancak SS Panzergrenadier Tümeni "Das Reich", Altıncı Ordu'nun bir bölümünü çembere aldı ve 22 Şubat'ta Pavlograd'ı ele geçirdi. XL'ıncı Panzer Kolordusu ertesi gün XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nun sağında karşı taarruza katıldı. Bu noktada nihayet tehlikenin farkına varan Vatutin, düşman karşı taarruzuyla baş etmek için ihtiyat güçlerini kaydırma girişimine başlayıp, Stavka'dan Golikov'un batıya yönelik ilerleyişini durdurmasını istedi.

XL'ıncı Panzer Kolordusu'nun Popov'un birbirinden ayrı ve her birinin elinde birkaç düzine tank kalmış üç kolordusunu imha etmesiyle, Manstein'ın karşı taarruzu 24 Şubat'ta ivme kazandı. Her ne kadar Lozovaya'da çetin bir direniş gösterdilerse de Vatutin'in kuvvetleri Almanların üç panzer kolordusu tarafından mukabele fırsatı verilmeksizin parça parça imha edildi. Vatutin savunmaya dönülmesi için hiçbir emir vermedi, dolayısıyla Almanlar birçok birliği dağınık yakaladı. Luftwaffe de yeniden boy gösterdi ve Sovyet yığınaklarını ezmeye yardımcı oldu. Lozovaya'nın zaptının ardından Hoth, SS Panzer Kolordusu'nun ilerleme eksenini kuzeye, Harkov istikametine çevirdi. XL'ıncı ve XLVIII'inci panzer kolorduları bu sırada Vatutin'in güçlerini kuzeydoğu yönünde geri itti. XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nun iki panzer tümeninde faal durumda yalnızca sekiz tank kalmışsa da, Donets istikametinde tam çekilme hâlinde olan Sovyet Altıncı Ordusu ve Birinci Muhafız Tank Ordusu sadece asgari bir direniş gösterdi. Vatutin'in bir ayağını (Slavyansk mevkiinde) Donets'in diğer yanında tutmak için Voronej Ordu Grubu'nun elde kalan ihtiyat gücünü kullanmasına rağmen, Birinci Muhafız Ordusu yine de nehrin ardına çekilmeye zorlandı.

Manstein Vatutin'in birliklerini imha ederken Golikov ise Kempf Müfrezesi'ni geri itmeyi sürdürdü. Fakat STAVKA Güneybatı Ordu Grubu'nun içinde bulunduğu tehlikeyi görünce, Golikov'a taarruzu askıya almasını ve Vatutin'in ağır baskı altındaki kuvvetlerine destek olması için Rybalko'nun Üçüncü Tank Ordusu'nu göndermesini emretti. Ancak çok geç kalınmıştı. Zira Rybalko'nun ordusunda hemen hemen otuz tank kalmış ve yardıma ulaştığı vakit Vatutin'in güçleri tam çekilme durumuna geçmişti. Rybalko 3 Mart'ta Harkov'dan güneye ilerleyip, akabinde kendisinin zırhlı unsurlarını paramparça eden SS Panzer Kolordusu'yla kafa kafaya geldi. 5 Mart'ta Rybalko'nun artık tankı kalmamışsa da güneyden Harkov'a giden yolları korumak için elinde üç piyade tümeni ve Altıncı Muhafız Süvari Kolordusu mevcuttu. STAVKA, kayıplarını yerine koymak için Rybalko'ya iki tank tugayı ve daha fazla piyade göndermeyi başardı. Ancak muharebe alanındaki inisiyatif Almanların eline geçmişti.

Üçüncü Tank Ordusu'nun çevik birliklerinin mağlup edilmesi Manstein'a, Golikov'un Voronej Ordu Grubu'nun çevrilmesi ve imha edilmesini amaçladığı karşı taarruzun ikinci safhası için mükemmel bir zemin sundu. Golikov Kırkıncı ve Altmış Dokuzuncu orduları Harkov'u savunmak üzere konuşlandırdı. Lâkin tükenmiş durumdaki piyade tümenlerinin tutabileceğinden çok daha geniş bir alanı işgal etmişti ve artık bir zırhlı ihtiyat gücünden yoksundu. Manstein, Dördüncü Panzer Ordusu'nu, SS Panzer Kolordusu'nun üç tümeninin tamamıyla birlikte asli taarruz için görevlendirdi. XLVIII'nci Panzer Kolordusu'nun üç panzer tümeni de bunların sağ kanadını destekleyecekti.

6 Mart'ta taarruza geçen Hausser, Altmış Dokuzuncu Ordu'nun üç piyade tümeni karşısında Harkov'a doğru süratli bir ilerleme kaydetti. Kempf Müfrezesi, fazla geniş bir alana yayılmış olan Kırkıncı Ordu'ya "Großdeutschland" Motorize Piyade Tümeni ve iki piyade tümeniyle taarruz etmek suretiyle 7 Mart'ta karşı taarruzdaki yerini aldı. Waffen SS birlikleri üç gün içinde Harkov eteklerine ulaşmış ve 10 Mart'ta şehri kuzeyden muhasara altına almaya başlamıştı. Manstein, maliyetli bir meskûn mahal muharebesine girmektense şehri çembere almayı tercih ediyordu. Ancak sabırsız olan Hitler, müdafileri hızla imha etmesi için Hausser'i teşvik etti. Hausser böylelikle SS Panzergrenadier Tümeni "Leibstandarte"nin çarpışarak şehre girmesini emretti. Kıran kırana geçen meskûn mahal çarpışmalarının ardından, Hausser'in Waffen SS'leri 14 Mart'ta Harkov'u emniyete aldı ve Golikov'un birliklerini gerisin geri Donets'e sürmeye muvaffak oldu. Hausser'in askerleri son bir hareketle 16 Mart'ta Belgorod'u geri aldı fakat Großdeutschland" Motorize Piyade Tümeni, STAVKA tarafından bölgeye yetiştirilen üç adet tam mevcutlu Sovyet tank kolordusuna tosladı. Bu, zayıf ve ikmalsiz teşkilleri ezme günlerinin sona erdiğini gösteriyordu. Manstein taarruza Kursk'u alacağı şekilde devam etmeyi ummuşsa da, baş gösteren çok sayıda Sovyet takviyesi ve yolların çamur bataklıklarına dönmesiyle hâlen öndeyken taarruzu bitirme kararı aldı. SS Panzer Kolordusu karşı taarruzda 11.519 zayiat vermiş, elinde faal durumda sadece 100 tank ve taarruz topu kalmıştı. Faal hâlde sadece 40 tankı kalmış olan XLVIII'inci Panzer Kolordusu ise daha da kötü durumdaydı.

Neticede, Manstein'ın ay boyunca devam eden karşı taarruzu Vatutin'in ordu grubunu tümüyle mağlup etmiş ve Golikov'un ordu grubuna ciddi hasar vermişti. Ciddi materyal kayıplarının yanı sıra, Vatutin'in emrindeki birlikler 30.000, Golikov'un emrindeki birlikler ise 58.000 kayıp vermişti. Dördüncü Panzer Ordusu'nun aldığı esir sayısı önceki standartlara göre düşükse de

Kessel! Alman askerleri Sovyet zırhlılarını çembere alıp imha ediyor – Şubat 1943

Popov'un Çevik Ordusu, Vatutin'in Güneybatı Ordu Grubu tarafından Sıçrama Harekâtı kapsamında dört tank kolordusuyla birlikte Don Ordu Grubu'nun ikmal yollarını kesmek ve Dinyeper Nehri'ne ulaşmakla görevlendirdi. Popov'un Krasnoarmeyskoye ve Stepanovka arasında mahsur kalan dört kolordusunu çembere almak için sürat unsuruna bel bağlayan Manstein, 20 Şubat 1943 sabahında karşı taarruza geçti. XL'ıncı Panzer Kolordusu Sovyet kolordularını birbiri ardına ezip, Popov'un ordusunu sadece üç gün içinde imha etti. Almanların Kessel'i gereğince kapatmak için yeterli piyadesi bulunmadığından ötürü Sovyet askerlerinin birçoğu kaçtıysa da, bunlar silah ve teçhizatını arkalarında bırakmak zorunda kaldı. Burada, 7'nci Panzer Tümeni'nin farklı unsurlarını bünyesinde barındıran bir Muharebe Grubu'nun, Sovyet X'uncu Tank Kolordusu'nun bir bölümünün etrafını çevirdiği görülüyor. İki Alman PzKpfw IVF2 tankı, birkaç mekanize piyade ile birlikte aceleyle bir tıkama mevzi oluştururken, seyyar bir uçaksavar birimi onların sol kanadında bir başka tıkama mevzi teşkil ediyor. Sovyet tankçıları yakıt ve mühimmat eksikliği nedeniyle etkin bir savunma sergileyemiyor; ufak bir kısmı teslim oluyor ancak çoğu yayan bir şekilde yakınlardaki ormanlık araziye kaçıyor. Manstein'ın Kessel taktikleri büyük zırhlı güçler gerektirmiyor, daha güçlü düşmanları kelimenin tam anlamıyla yaya bırakmak için hıza ve etkili koordinasyona dayanıyordu.

912
912
73

–Hoth, 12.430 Sovyet askerinin esir alındığını iddia etti–, Manstein'ın karşı taarruzu Doğu Cephesi'ndeki 20 Sovyet kolordusundan sekizini örselemeyi başarmıştı. Bu kolordulardan hiçbiri imha edilmediyse de, neredeyse hepsinin yeniden teşkil ve teçhiz edilmesi üç ila dört ay sürdü ki bu da Wehrmacht'a hayati bir soluklanma imkânı sundu. Sovyetlerin *Yıldız* yahut *Sıçrama*'dan elde ettikleri yegâne mühim kazanım, Güney Ordu Grubu ile Merkez Ordu Grubu arasındaki hudutta oluşan Kursk çıkıntısı oldu. Manstein'ın karşı taarruzu, Sovyetlerin zafer silsilesine ani, aşağılayıcı bir son verip, Wehrmacht için bir nebze umut tazeledi. Stalingrad'daki bozguna rağmen Manstein'ın zaferi Wehrmacht'ın –gerçi artık daha sınırlı bir boyutta ve uygun koşullarda– hâlâ başarılı bir manevra savaşı icra edebileceğini gösterdi.

Hisar (*Zitadelle*) Harekâtı

Baharda buzların erimesiyle oluşan çamur deryası, her iki tarafa da eksiklerini gidermek ve bir sonraki hamlesini düşünmek için zaman verdi. "Ters vuruş"unun başarısına rağmen Manstein Güney Ordu Grubu'nun hâlâ pek zayıf olduğunun ve tam teşekküllü bir diğer Sovyet taarruzunu durdurmakta zorlanacağının farkındaydı. Hitler, Manstein'ın Harkov'u geri alıp cepheyi yeniden tesis etmesinden memnun olmakla birlikte savunma stratejisine dönmeyi reddediyor, koşulların Alman başarısı için elverişli olduğu bir mevkide mahdut hedefli bir taarruz başlatarak 1943 yılında inisiyatifi yeniden elde etmek istiyordu. Manstein, Mart ayındaki karşı taarruzun makûl devamı olarak Kursk çıkıntısının ortadan kaldırılmasını önerip, burada kazanılacak bir başarının Kızıl Ordu'ya büyük bir darbe vuracağını öne sürdü. Manstein Kursk çıkıntısına yönelik bir taarruz için Mart ayı sonunda ilk teklifini sunduğu vakit Voronej Ordu Grubu Harkov'da verdiği kayıplar nedeniyle hâlâ yalpalıyor ve zaman böyle bir harekât için tümüyle elverişli görünüyordu. OKH, Manstein'ın teklifini kabul etti ancak Hisar Harekâtı'nı tertipleyen kişi hakikatte Genelkurmay Başkanı Kıdemli Orgeneral Kurt Zeitzler oldu. Zeitzler'in tertiplediği Hisar planı, Manstein'ın Güney Ordu Grubu'nun, "hava koşulları müsaade eder etmez" Mareşal Günther von Kluge'nin Merkez Ordu Grubu'yla birlikte Kursk çıkıntısına muazzam bir kıskaç harekâtı icra etmesini öngörüyordu. Her şey yolunda giderse, iki ordu grubu Kursk'ta bir araya gelip, muhtemelen beş-altı Sovyet ordusunu dev bir çemberde kapana kıstıracaktı. Dolayısıyla, Manstein'ın 1943 yılındaki stratejik tercihlere büyük bir etkisi olmuştur ve Hisar Harekâtı'nda hatırı sayılır bir sorumluluğu vardır.

Lâkin Stalingrad sonrasındaki riskten kaçınma hâllerinden birine kapılan Hitler, 1943'teki Alman yaz taarruzunun Mart muharebelerindeki gibi derme çatma değil, zaferin şüphe götürmeyeceği bir şekilde icra edilmesini istedi. O vakit Panzer Kuvvetleri Genel Müfettişi olan Heinz Guderian ise Hisar'a karşı çıkıp, bunun Almanya'nın elindeki son ihtiyat güçlerini tüketebileceğini savundu. Bu, tükenmiş kuvvetlerini yeniden tertiplemek için Sovyetlere de zaman verdiyse de, kaygılı olan Hitler, 30 Nisan'da harekâtın ertelenmesini buyurdu: Hisar'da görev yapacak panzer birlikleri daha da kuvvetlendirilene değin beklenecekti.

Hitler Hisar'ın icrasına nihayet karar verdiğinde, harekât sınırlı bir karşı taarruzdan Doğu Cephesi'ndeki Alman zırhlı unsurlarının %60'ını barındıran bir mahiyet almıştı. Manstein'ın Güney Ordu Grubu'na verilen görev, (artık Vatutin komutasında olan) Voronej Ordu Grubu'nun Altıncı Muhafız Ordusu'nca tutulan cephesini yarmak ve Oboyan istikametinde

kuzeye ilerlemekti. Nihai hedef olan Kursk, Almanların taarruz başlangıç noktasının 120 kilometre kadar ötesindeydi. Manstein'ın kuvvetleri, Orel çıkıntısından güneye ilerleyen Kıdemli Orgeneral Walter Model'in güçleriyle Kursk'ta temas sağlayacaktı. Manstein, XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nun solda ve Hausser'in II'nci SS Panzer Kolordusu'nun sağda olacağı şekilde Hoth'un Dördüncü Ordusu'nu asli taarruz gücü olarak görevlendirdi. Üç aylık bir ihya sürecinin ardından, bu iki kolordu 925 tank ve 170 taarruz topuyla taarruza geçti ki, bu Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu'nu Sovyetler Birliği'nde bir araya getirilmiş en güçlü Alman zırhlı vurucu gücü yapıyordu. Manstein, ilk gediği genişletmesi ve Sovyet zırhlı ihtiyatlarının beklenen müdahalesini karşılaması maksadıyla Dördüncü Panzer Ordusu'nun sağ kanadına bir destekleme taarruzu icra etmesi için ayrıca Kempf Müfrezesi'ni de sevk ve idare etti. Kempf, Sovyet Yedinci Muhafız Ordusu'na karşı icra edilecek bu destekleme taarruzu için 369 tank ve taarruz topuyla III'üncü Panzer Kolordusu'nu görevlendirdi. Manstein, özellikle de taarruz hâlindeki üç kolordusunun tam güçlü "Muhafız" birlikleri tarafından tutulan ağır tahkimli müstahkem mevkileri aşmak ve ardından bir yahut daha fazla tank ordusunca icra edilecek karşı taarruzlarla baş etmek durumunda olduğunu bildiğinden, Hisar'ın Mart ayındaki muharebelerden çok daha zorlu bir mücadele olacağını biliyordu. Akyar'daki Sovyet müstahkem mevkileriyle baş etme deneyiminden istifade edip, taarruz birimlerine mümkün olan tüm avantajları sunmak için cömert bir topçu ve istihkâmcı desteği sağladı. Sovyet ihtiyatlarını oldukları yere çivilemek ve düşman yığınaklarını bozmak için VIII'inci Hava Kolordusu'ndan da önceki taarruzlardaki gibi boy göstermesi bekleniyordu.

Kursk Muharebesi sırasında yakın menzilden bir StuG III taarruz topuna ateş açan Sovyet tanksavarcıları – Temmuz 1943. Manstein'ın güçleri Vatutin'in savunmalarını büktüyse de onları kırmayı başaramadı. Panzerlerin kolay zaferler kazandığı günler sona ermişti. (RIA Novosti, 288)

Manstein, Hisar taarruzu için başlangıçta Güney Ordu Grubu'nun 42 tümeninden sadece 14'ünü görevlendirdi. Altıncı Ordu olarak yeniden adlandırılan Hollidt Müfrezesi, 12 tümenle Mius Nehri hattını tutmayı sürdürürken, Kıdemli Orgeneral Eberhard von Mackensen'in Birinci Panzer Ordusu 11 tümenle Donets Nehri cephesini tutuyordu. Hisar'ı icra edebilmesi için Manstein'ın elindeki zırhlı unsurların yüzde 85'ini dar, 50 kilometre genişliğindeki bir taarruz cephesine yığması gerekiyor, bu sırada Hollidt ve Mackensen ise 200 kilometreden uzun bir cepheyi asgari zırhlı desteğiyle savunmak durumunda kalıyordu. Manstein, Sovyetlerin çok geniş bir alana yayıldıkları 1942 yılında bu tür bir riskten paçayı sıyırmayı başarmıştı, ancak 1943'teki Kızıl Ordu'nun kendisini çok daha yetkin bir güce çevirdiğinin henüz farkında değildi.

4 Temmuz'da Altıncı Muhafız Ordusu'nun ileri karakollarını temizlemeye yönelik bir hazırlık taarruzu icra eden Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu, 5 Temmuz saat 04.00'te asıl taarruzuna başladı. Panzer tümenlerinin Sovyet müstahkem mevkilerini aşmak hususunda geçmişte gösterdikleri beceriye binaen, Manstein taarruz tümenlerinin çoğunun ilk günün sonunda – taarruz çıkış hattının 45 kilometre kuzeyinde yer alan – Psel Nehri'ndeki ikinci savunma

hattına ulaşmasını bekliyordu. Ancak XLVIII'inci Panzer Kolordusu ilk günün sonunda en fazla 5 kilometre ilerleyebildi ve Sovyetlerin ilk savunma hattını aşmakta başarısız oldu. Merkez mevkide, Hausser'in II'nci SS Panzer Kolordusu ilk savunma hattını yarmayı başarıp 20 kilometre kadar ilerlediyse de ağır kayıplar verdi. Sağda kanatta, III'ncü Panzer Kolordusu, Yedinci Muhafız Ordusu karşısında 3 ila 6 kilometrelik küçük ilerlemeler kaydetti. Manstein ve Hoth, ilk günde tecrübe edilen zorlukla âdeta şaşkına döndü, zira panzer tümenlerinin daha önce cepheyi yaramadıkları olmamıştı. Sovyetler, Manstein'ın manevra savaşının soluğunu kesmek için yeterli miktarda tanksavar savunması, mayın tarlası, topçu ve piyade tahkimatı yığmıştı.

Hoth ve Kempf, 6 Temmuz'da taarruzlarını sürdürdü. Ancak Güney Ordu Grubu'nun Manstein'ın tercih ettiği serbest bir manevra harbinden ziyade maliyetli bir yıpratma muharebesine girdiği çok geçmeden aşikâr oldu. Hausser'in II'nci SS Panzer Kolordusu adım adım ilerlemeye devam etti. Lâkin XLVIII'inci Panzer Kolordusu sol kanatta büyük bir güçlük çekti ve 9 Temmuz'da Oboyan'ın 26 kilometre yakınına vardığı vakit gücü neredeyse tükenmişti. Kempf'in icra ettiği taarruzun da yine aynı tarihte nefesi kesildi ve Hausser'in kolordusunun sağ kanadını korumakta başarısız oldu. Kempf'in taarruzu, Vatutin'i Birinci Tank Ordusu'nu vaktinden önce harekete geçirmeye zorladı ve STAVKA, Hoth'un ilerleyişine nihai bir son vermek için Beşinci Muhafız Tank Ordusu ile Beşinci Muhafız Ordusu'nu ileri sürmeye karar verdi. Manstein buna yanıt olarak, Birinci Panzer Ordusu'nun XXIV'üncü Panzer Kolordusu'nu Hoth'un bocalayan taarruzunu pekiştirmeye sevk etti. Ancak Model'in Dokuzuncu Ordu'su Kursk'un kuzeyinde cepheyi herhangi bir noktasından yarmakta başarısız olup savunmaya döndüğünden, Hisar'ın başarısızlıkla sonuçlandığı hâlihazırda aşikârdı. Hoth, Prohorovka'dan çarpışarak yolunu açmak için 12 Temmuz'da son bir taarruza kalktı ve Beşinci Muhafız Tank Ordusu'nu mağlup etti ancak Dördüncü Panzer Ordusu tükenmişti.

Hitler, Hisar'a son verdiğini bildirmek için Manstein ve Kluge'yi Prohorovka'nın ertesi günü Rastenburg'a çağırdı. İcra ettiği taarruzun sürdürülmesi için inatçı bir tavır sergileyen Manstein, "Kursk çıkıntısının güney cephesinde zafer yakındır. Düşman, stratejik ihtiyatının tamamını ileri sürdü ve ağır kayıplar verdi. Faaliyeti şimdi sonlandırmak zaferi ziyan etmek olur," dedi. Ancak Hitler, taarruzun artık büyük Sovyet teşkillerini çevirme şansı kalmadığının ve Wehrmacht'ın kıymetli zırhlı ihtiyatını faydasız bir yıpratma savaşında öğütmekten başka bir işe yaramadığının farkındaydı. Hitler Manstein'a, Müttefiklerin 10 Temmuz'daki Sicilya çıkarmasına karşılık 1'inci SS Panzergrenadier Tümeni "Leibstandarte Adolf Hitler"i İtalya'ya sevk etmesi için talimat verip, Güney Ordu Grubu'nun Hisar'ın başındaki savunma mevzilerine çekilmesi için müsaade etti.

Manstein'in güçleri Hisar taarruzunda 4.759'u ölü 29.102 zayiat verdi. Güney Ordu Grubu taarruz sırasında sadece 190 tank kaybettiğini bildirdiyse de, 15 Temmuz'a gelindiği vakit zırhlı unsurlarının sadece yarısından azı hâlen faaldi. Vatutin'in Voronej Ordu Grubu ve Stepnoy (Bozkır) Ordu Grubu'ndan gönderilen takviyeler ise 18.097'si ölü olmak üzere 90.000'in üzerinde zayiat vermişti. Sovyetlerin bu mıntıkadaki zırhlı unsur kayıpları, görevlendirdikleri 2.924 tanktan 1.254'üne tekabül ediyordu. Manstein, Vatutin'in ordu grubuna 1'e karşı 3'ten daha iyi bir oranla kayıp verdirdi ve azami 38 kilometrelik bir ilerleme kaydettiyse de harekâtın maksadını yerine getirememiş, yani düşman birliklerini çevirememişti.

Dinyeper'e Ricat

Alman tanksavar birimleri düşman zırhlılarına ağır bir bedel ödetmekle birlikte Kızıl Ordu'nun 1943 Eylül'ündeki Dinyeper'e ilerleyişini durduramadı. Fotoğrafta pusuda bekleyen bir 88mm Pak 43/41 tanksavar topu görülüyor. (Bundesarchiv, Bild 101I-705-0270-18, Fotoğraf: Bauer-Altvater)

Daha sonra yazdığına göre, büyük taarruza son verilmesinin akabinde Manstein, *Hisar* sırasında düşmana, cephenin bu kısmında artık rahat bir nefes alabileceğimize güvenebileceğimiz kadar hasar vermiş olmayı" umuyordu. Ancak Sovyetler 17 Temmuz'da Donets ve Mius nehirleri boyunca küçük köprübaşları elde etmeleriyle sonuçlanan yoklama taarruzlarına başladı. Ağır baskı altındaki Hollidt'in kuvvetleri, Sovyetlerin iki mekanize kolordusunun Mius Nehri'ni geçmesine engel olamadı. Kursk çevresindeki yoğun Sovyet savunmalarını delemeyen Manstein, bu küçük Sovyet taarruzlarını, Hisar'ın başarısızlığını telafi edebilecek bir diğer "ters vuruş" için mükemmel bir fırsat olarak gördü. Ancak bir diğer manevra savaşı darbesine imza atma hevesiyle, rakibini küçümsemek gibi ölümcül bir hata yaptı. Vatutin emrindeki kuvvetlerin Hisar'ın ardından mevcut bir tehdit olmadığına inanan Manstein, II'nci SS Panzer Kolordusu'nun elde kalan iki tümenini, III'üncü ve XXIV'üncü panzer kolordularıyla birlikte Sovyetlerin Mius Nehri'ndeki nehir geçiş harekâtını ezmeye yolladı. Dolayısıyla, Manstein Temmuz sonunda zırhlı unsurlarının büyük bölümünü güneye kaydırmış fakat bu yoklama taarruzlarının kendisinin dikkatini kritik önemi haiz Belgorod-Harkov mıntıkasından uzaklaştırma maksatlı şaşırtmacalar olduğunun farkına varamamıştı. Manstein anılarında bu kararın "facia" olduğunu kabul etmekle birlikte, suçu yavan bir şekilde Hitler'in Donets Havzası'nı tutma ısrarına attı.

Hausser'in II'nci SS Panzer Kolordusu, Izyum'daki Sovyet yarmasını püskürtmesinin ardından 30 Temmuz'da Mius Nehri batısındaki Sovyet köprübaşına taarruz etti. Hayrettir ki, burada da Kursk'taki ölümcül tanksavar savunmalarının bir benzeriyle karşılaşan Hausser ilk günde 70'den fazla tank kaybetti. Hausser, Sovyet köprübaşını imha etmeye ve 18.000 esir almaya ancak üç günlük ağır çarpışmaların ardından muvaffak oldu. Bu bir taktik başarı olmakla birlikte, II'nci SS Panzer Kolordusu'nun elinde faal hâlde 70'den az tank ve taarruz topu kaldığından bedeli ağır olmuştu.

Vatutin'in Hisar'ın ardından kayıplarını hızla yerine koyduğu ve Birinci Tank Ordusu ile Beşinci Muhafız Tank Ordusu'nun 800 tankını, Belgorod'un kuzeybatısındaki, Dördüncü Panzer Ordusu ile Kempf Müfrezesi arasındaki hududun yakınındaki 12 kilometrelik dar bir mıntıkaya yığdığı, Manstein'ın karargâhınca fark edilmemişti. Mareşal Georgi Jukov ve STAVKA daha *Hisar* sona ermeden *Rumantsyev* Harekâtı'na hazırlanmaya başlamış ve Harkov'u geri alıp Dinyeper'e doğru ilerlemesi için Vatutin'e muazzam bir kuvvet tahsis etmişti. Jukov bu kez amatör bir taarruz değil, Manstein'ın herhangi bir "ters vuruş" riskini en aza indirecek iyi planlanmış ve iyi desteklenmiş bir harekât istiyordu. Taarruz 3 Ağustos'ta, Sovyet topçusunun Dördüncü Panzer Ordusu'nun LII'nci Kolordusu'na karşı icra ettiği iki saatlik müthiş bir hazırlık bombardımanıyla başladı. Manstein'ın Mius'taki karşı taarruzu hayata geçirebilmek için Hoth'un ordusunda sadece dört piyade ve

üç panzer tümeni bırakmasıyla, Sovyet Beşinci Muhafız Ordusu Hoth'un zayıf savunmalarını süratle yarmaya muvaffak oldu. Vatutin akabinde iki tank ordusunu gedikten içeri soktu. Hoth'un tükenmiş durumdaki panzer tümenleri büyük hücumu durduramadı. Sovyetlerin öncü güçleri ilk günün akşamında 26 kilometre kadar ilerlemişti. Vatutin, Kempf Müfrezesi'nin Belgorod kuzeyindeki mevzilerini de Elli Üçüncü ve Altmış Dokuzuncu ordularla ağır baskı altına aldı.

İlk günde üç piyade tümenini ezen Vatutin'in taarruzunun şiddeti karşısında şaşkına dönen Manstein, III'üncü Panzer Kolordusu ile 2'nci SS Panzergrenadier Tümeni "Das Reich"ın Izyum mıntıkasından dönmesini emretti. Ancak bunlar daha bölgeye varamadan, Sovyet Altmış Dokuzuncu Ordusu 5 Ağustos'ta Belgorod'u ele geçirdi ve Altıncı Muhafız Ordusu, Borisovka Cebi'ndeki 7.000 Alman askerini saf dışı bıraktı. Hoth'un Dördüncü Ordu'sunun bozguna uğrayan kalıntıları Vorskla Nehri vadisinden batıya doğru çekilip, kendisiyle Kempf Müfrezesi arasında geniş ve savunmasız bir gedik bıraktı. Mius cephesinden gelen panzer birliklerinin Harkov'a varmaya başlamaları 7 Ağustos'u buldu ki, Beşinci Muhafız Tank Ordusu'nun öncü birlikleri o vakit şehre 25 kilometre mesafedeydi. Hoth ve Kempf, 8-12 Ağustos tarihleri arasında yeniden bir çeşit hat kurmayı başardı, ancak bu önlemler Vatutin'i yavaşlatmaktan başka bir işe yaramadı. Manstein tam da durumu kontrol altına alabileceğini düşündüğünde, Sovyet Güneybatı Ordu Grubu Donbas'taki Birinci Panzer Ordusu'na ve Güney Ordu Grubu da Mius'taki Altıncı Ordu'ya taarruz eti. Harkov'un kurtarılması için iki ordu da zırhlı unsurlarını kuzeye sevk ettiğinden, ikisi de güçlü olan bu taarruzlar hızla mesafe katetti. Manstein şimdi dört ordusunun tamamının Sovyetlerin eş zamanlı ağır taarruzlarının hedefi olduğu ve ihtiyat güçlerinin tamamını kullandığı bir durumla karşı karşıyaydı.

Zaferin ufukta görünmesiyle ihtiyatı bir miktar elden bırakan Vatutin, Almanların Beşinci Muhafız Tank Ordusu'na neredeyse felç edici kayıplar verdirmelerini sağlayan bedeli ağır bir dizi cephe taarruzu emretti. Mamafih, Manstein – Hitler'in emirlerine karşın – Kempf'e etrafı sarılmadan evvel Harkov'u tahliye etmesini buyurdu ve şehir 22 Ağustos'ta düştü. Zafer, Vatutin'e 156.000 zayiat ve 1.864 tanka mâl olduysa da *Rumantsyev* Harekâtı amaçlarına ulaşmış ve Dinyeper Nehri'ne süratli bir ilerleme için zemin hazırlamıştı. Alman Altıncı Ordu'su, Harkov'un düşüşünün ertesi gününde ağır baskı altında Mius Nehri'ne doğru ricata başladı ve Kempf, Harkov'un kaybı nedeniyle Hitler tarafından görevden alındı. Kempf Müfrezesi, Sekizinci Ordu olarak yeniden adlandırılıp Piyade Orgeneral Otto Wöhler'in emrine verildi. Hitler, Manstein'la son bozgunları görüşmek için 27 Ağustos'ta Vinnitsa'ya uçtu. Manstein, "ters vuruş"taki türden karşı taarruzlar için yığınak yapılabilmesi maksadıyla taktik geri çekilmelere imkân veren "bir esnek müdafaa" stratejisi benimsemesi için Hitler'e baskı yaptı ancak

Manstein, Dinyeper Nehri'ne ricat sırasında Sekizinci Ordu Kurmay Başkanı Tümgeneral Hans Speidel'le bir araya geliyor – Eylül 1943. Speidel, Hitler'e yönelik komployla yakından iltisaklı olmasına rağmen canını kurtarmayı başardı. (Bundesarchiv, Bild 101I-705-0262-06, Fotoğraf: Mahla)

Hitler daha fazla ricatı yasakladı. Manstein, On Yedinci Ordu'nun 21 tümeninden bazılarını Güney Ordu Grubu'nu güçlendirmek amacıyla serbest bırakmak için bu teşkilin Kuban'dan tahliye edilmesini önerdiyse de Hitler bu teklifi de reddetti.

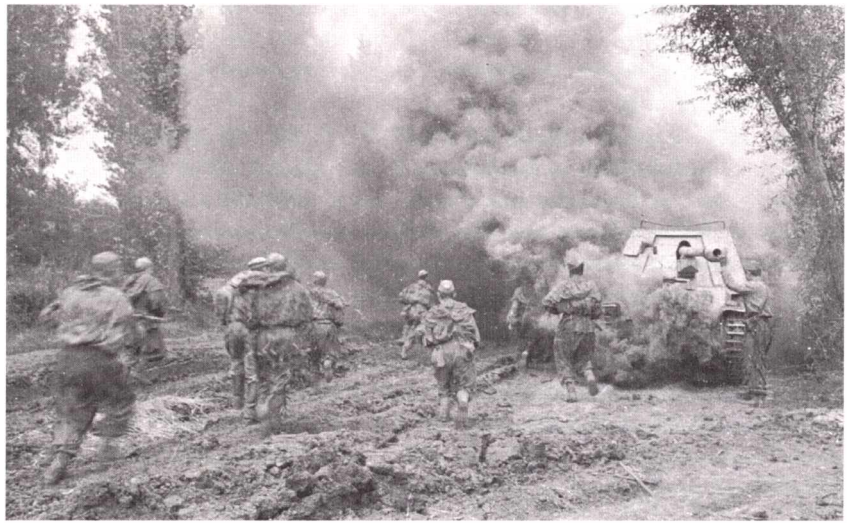
Manstein, Ağustos sonunda neredeyse tüm cephelerde yenilgiyle karşı karşıyaydı. Güney Ordu Grubu Ağustos ayında 133.000 zayiat vermiş ve buna karşılık sadece 33.000 değiştirme* almıştı. Güney Ordu Grubu'na taarruz eden beş Sovyet ordu grubu da ağır kayıplar vermişti lâkin bunların Manstein'ın 800.000 asker ve 500 tankına karşılık hâlâ 2.6 milyon asker ve 2.400 tankı vardı. Manstein, Sovyetlerin zırhlı öncülerini hırpalamak için küçük karşı taarruzlar icra ederek zamana oynadı. Ancak Harkov'un kaybıyla birlikte, güçlü Sovyet taarruzlarını durdurmak için yegâne umudunun Dinyeper Nehri'nde yeni bir savunma hattı kurmak olduğunu biliyordu. Hitler Manstein'la bir araya gelmek için 8 Eylül'de Zaporijya'ya uçtu. Manstein, Dinyeper'in ardına çekilmek için izin istediyse de Hitler bunu reddetti. Hitler, Manstein'ın kuvvetlerini pekiştirmek değil lâkin Kırım'ı savunmak koşuluyla On Yedinci Ordu'nun Kuban'dan tahliyesine onay verdi. Hitler, Manstein'ın Dinyeper'in ardına çekilmesine ancak 15 Eylül'de, Güney Ordu Grubu savunmaları neredeyse her mevkide çatırdarken izin verdi. Ancak Hitler, Hollidt'in Altıncı Ordu'sunu Kleist'ın A Ordu Grubu'na sevk edip, Kiev ve Dnepropetrovsk arasındaki Dinyeper Hattı'nın müdafaası için Manstein'ın elinde yalnızca üç ordu bıraktı.

STAVKA'nın Rybalko'nun yeniden donatılan Üçüncü Muhafız Tank Ordusu'nu Vatutin'e vermesiyle, birkaç gün sonra bunların hepsi birer ayrıntı hâline geldi. Rybalko'ya verilen yegâne görev, yolunun üstündeki Dördüncü Panzer Ordusu kalıntılarını ezip geçerek Dinyeper'in diğer yakasında bir köprübaşı kurmasıydı. Nefis bir hareket kabiliyeti sergileyen Rybalko, iki gün içinde 160 kilometre ilerleyip, geri çekilen Alman birliklerinin çoğundan önce Dinyeper'e vardı. Akabinde 22 Eylül'de Dinyeper'in diğer tarafında (Bukrin) bir köprübaşı kurdu. Beşinci Muhafız Tank Ordusu da 29 Eylül'de Kremenchug'da bir diğer köprübaşı elde etti. Manstein, bitkin askerleri Dinyeper'in ardında güvenle mevzilenince bir soluk alacağına dair kendinden emin bir beklenti içine girmişti. Ancak kendisinin ana güçleri henüz emniyete ulaşamadan Sovyetlerin bu engeli deldiklerini fark edince âdeta neye uğradığını şaşırdı. Manstein soluk alamamış, bunun yerine Sovyetler köprübaşlarını genişletmeden evvel onları imha etmeye yönelik umutsuz bir çarpışmaya zorlanmıştı.

Kiev'in Kaybı

Manstein'ın güçleri 1943 Eylül'ü sonunda; Hoth'un Dördüncü Panzer Ordusu'nun Kiev bölgesini, Wöhler'in Sekizinci Ordusu'nun Çerkassi ile Kremençug arasındaki bölgeyi ve Mackensen'in Birinci Panzer Ordusu'nun Dnepropetrovsk çevresindeki bölgeyi savunduğu bir düzen almıştı. Bu güçler Dinyeper'e çekilme sürecinde ciddi biçimde hırpalandıysa da, panzer birliklerinden bir kısmı hâlâ çetin cevizdi ve Manstein bunları Sovyet köprübaşlarını imha etmek için kullanmayı denedi. Hoth, Bukrin köprübaşını 27 Eylül'de neredeyse imha eden güçlü bir karşı taarruz için XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nu, Otuz Sekizinci Ordu'nun Kiev'in kuzeyindeki Lyutizh köprübaşına taarruz etmek için ise XIII'üncü Kolordu'yu kullandı. Dinyeper'in

* Savaş sırasında verilen zayiatın yerine gönderilen yeni personel. (ç.n.)

Stepnoy (Bozkır) Ordu Grubu askerleri ricat hâlindeki Dördüncü Panzer Ordusu'na taarruz ederken – Poltava yakınlan, 23 Eylül 1943. Sağ tarafta alevler içinde bir Marder III tank avcısı görülüyor. (RIA Novosti, 67381)

batısına ricatın ardından Manstein karargâhını başlangıçta Kirovograd'a kurduysa da daha sonra Vinnitsa'ya taşındı.

STAVKA, Dinyeper'in batısındaki köprübaşlarından faydalanmak ve Manstein'ın cephesinin zayıf halkası addedilen Wöhler'in Sekizinci Ordu'sunu çevirmek için Ekim ayında yeni bir plan tertipledi. Malinovski'nin Güneybatı Ordu Grubu, Birinci Panzer Ordusu'nu olduğu yere bağlamak için Denpropetrovsk'a taarruz ederken Konev'in Stepnoy Ordu Grubu Wöhler'in sağ kanadındaki Kremenchug köprübaşından, Vatutin'in (daha sonra Birinci Ukrayna Ordu Grubu olarak isimlendirilen) Voronej Ordu Grubu ise Rybalko'nun Üçüncü Muhafız Tank Ordusu'yla Bukrin köprübaşından dışarı taşacaktı. Konev'in ordu grubu, LVII'nci Panzer Kolordusu'nu ezip akabinde Beşinci Muhafız Tank Ordusu'yla Manstein'ın Kirovograd'daki karargâhının eteklerine kadar yaklaşık 70 kilometrelik bir ilerleme kaydederek büyük bir başarı kazandı. Dnepropetrovsk ve Zaporijya'yı zapt eden Malinovski de Birinci Panzer Ordusu'na karşı bir miktar başarı elde etti. Ancak Rybalko'nun tankçılarını durduran XLVIII'inci Panzer Kolordusu, Vatutin'in Bukrin köprübaşından çıkma çabalarına engel oldu. Sovyet taarruzu, Kanev ve Çerkassi arasındaki cepheyi tutan iki kolordu haricinde Wöhler'in ordusunun çoğunu Dinyeper'den geri itmeyi başardı.

Vatutin bu noktada büyük bir esneklik sergilemenin yanı sıra hasmını iyi okudu. Kuvvetlerinden bir kısmını Bukrin köprübaşında çarpışmaya bırakırken, Otuz Sekizinci ve Altmışıncı ordular ile Rybalko'nun zırhlı birliklerini sessizce 150 kilometre kuzeye, Lyutizh köprübaşına sevk etti. Vatutin 1 Kasım'da Bukrin'de güçlü şaşırtma taarruzlarına başladı. Manstein, bataklık bölgenin mekanize operasyonlar için uygun olmadığını düşündüğünden ötürü Sovyet zırhlı unsurlarının Lyutizh'e ilerlediğine yönelik raporları önemsemedi – bu, Fransızların 1940 yılında Arden Ormanları'nda yaptığı hatanın aynısıydı. 3 Kasım şafağında, Vatutin'in topçuları Lyutizh köprübaşını çevreleyen VII'nci ve XIII'üncü kolordulara karşı müthiş bir hazırlık bombardımanı başlattı. Manstein ve Hoth bu taarruz karşısında tamamen gafil avlanmıştı. Onlar daha etkin bir karşılık veremeden, Rybalko'nun Üçüncü Muhafız Tank Ordusu bocalamakta olan Alman hattını vurdu ve üç piyade

tümenini bozguna uğrattı. Vatutin'in güçleri Kiev istikametinde hızla güneye ilerledi. Bölgede neredeyse sağlam bir muharebe birliği kalmamış olduğundan ötürü Hoth geri çekilmeye mecbur kaldı. Manstein, XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nu alelacele Bukrin'den kaydırdıysa da artık çok geçti. Vatutin'in askerleri 6 Kasım'da Kiev'i ele geçirdi. Baskıyı sürdüren Vatutin, birliklerini Hoth'un çekilen güçlerini takip etmek üzere batıya sevk edip, Hoth'un zayıf artçı unsurlarını ezerek 12 Kasım'da Jitomir'i ele geçirdi.

Manstein, Vatutin tarafından oyuna getirilip Kiev'i böylesine kolayca kaybetmesi nedeniyle küçük düşmüştü. Gelişmeler karşısında öfkeden çılgına dönen Hitler, Hoth'u görevden alıp yerine Tankçı Orgeneral Erhard Raus'u getirdi. OKH, Kiev'i geri alması için Manstein'a derhal mühim bir zırhlı takviye gücü yolladı. 15 Kasım'a gelindiğinde, Manstein XXIV'üncü ve XLVIII'inci panzer kolordularını Kiev'in güneybatısına yığmıştı. Toplamda altı panzer tümeni ihtiva eden bu kolordular, 585 tanktan oluşan etkileyici bir gücü bünyelerinde barındırıyordu. Manstein'ın niyeti, Rybalko'nun Üçüncü Muhafız Tank Ordusu'nun kanatlarını yarıp ardından Kiev'i yeniden zapt ederek "ters vuruş"u tekrarlamaktı. İcra ettiği karşı taarruz, Jitomir'i geri alıp Rybalko'nun ordusuna %30 oranında bir zayiat verdirmeye muvaffak oldu. Ancak kötü hava ve arazi koşulları nedeniyle sonuçsuz kaldı. Önceki karşı taarruzların aksine, Luftwaffe'nin desteği bu kez asgari sevideydi. Sovyet birimlerini çevirmeyi başaramadığından, Manstein 25 Kasım'da taarruza son verdi.

Ağustos ayından beri Vatutin'in ellerinden aldığı darbelere rağmen Manstein rakibinden ders çıkarmayı bildi. Savunma hatlarını ezmek için kullanılan Sovyet topçu tümenlerinden bilhassa etkilenip, eldeki mevcutlarla 18'inci Topçu Tümeni'ni kurmaya karar verdi. Tamamlandığı vakit tümenin 116 parça ağır topu mevcuttu. 18'inci Topçu Tümeni tarafından desteklenen XLVIII'inci Panzer Kolordusu 6 Aralık'ta Radomyshl'de Altmışıncı Ordu'ya taarruz etti. Taarruz, bazı Sovyet tümenlerini tecrit edip onlara ağır kayıplar verdirmeye muvaffak oldu. Ancak Alman kuvvetleri bu teşkilleri imha edecek güçten yoksundu. Taarruza devam eden XLVIII'inci Panzer Kolordusu, Meleni yakınlarında beklenmedik bir şekilde üç Sovyet tank kolordusuna tosladı ve iki tarafın da ağır kayıplar verdiği sürüncemeli bir tank muharebesine gark oldu. Kiev'i geri almakta yahut Rybalko'nun zırhlı birliklerini imha etmekte başarısız olan Manstein, 23 Aralık'ta karşı taarruzu iptal etmek durumunda kaldıysa da, karşı taarruzun Birinci Ukrayna Ordu Grubu'nun belini büktüğüne ve onu büyük bir taarruz icra etme kabiliyetinden bir süreliğine mahrum bıraktığına inanıyordu. Manstein bir kez daha rakiplerini hafife aldığı gibi, durum değerlendirmesi de yanlıştı.

Manstein, STAVKA'nın Vatutin'in Birinci Ukrayna Ordu Grubu'nu toplamda 924.000 personelden oluşacak şekilde güçlendirdiğinden habersizdi. Vatutin, 24 Aralık sabahında Dördüncü Panzer Ordusu'nun cephesine müthiş bir taarruza başladı. Yedi orduyla taarruza geçen Vatutin, Raus'un sayıları fena hâlde zayıf kalan güçlerini âdeta yerle yeksan etti. XLVIII'inci Panzer Kolordusu'nun can havliyle icra ettiği karşı taarruzlara rağmen, Sovyet Birinci Tank Ordusu ve Üçüncü Muhafız Tank Ordusu hızla doğuya yüklenip, Manstein'ın karşı taarruzunun bellerini bükmediğini göstermiş oldu. Rybalko'nun zırhlı birlikleri Jitomir'i 31 Aralık'ta geri aldı. Yığınlarca Sovyet zırhlı unsurunun açılan gedikten içeri dalmasıyla, Manstein'ın sol kanadı bir kez daha kırılmış ve havada kalmıştı. 1943 yılı hemen hemen başladığı gibi bitiyordu.

Korsun Cebi

Manstein, kırılan sol kanadına payanda vurmanın yegâne yolunun, – Donbas'ta yaptığı gibi – sağ kanadında yer alan Hube'nin Birinci Panzer Ordusu'ndan kuvvet kaydırmak olduğunu anladı. Ancak Hitler, Birinci Panzer Ordusu'ndan büyük çapta kuvvet sevkinin, tahliye edilmemesinde ısrarcı olduğu Nikopol köprübaşını zayıflatacağını biliyordu. Yine de Manstein 1 Ocak 1944'te Hube'nin ordusuna bağlı unsurları sessizce kaydırmaya başladı. Kendisi, bu riskli nakille sol kanadını istikrara kavuşturacak kadar askeri serbest bırakmayı umuyor ancak bunu, kaydırdığı kuvvetin miktarı ile Dinyeper büklümünde gönüllü olarak toprak verdiğini OKH'den gizleyerek yapıyordu. Ayrıca bu hamle ağır baskı altındaki Altıncı Ordu'yu, Birinci Panzer Ordusu tarafından tutulan cepheyi devralmaya zorladı. Hube emrindeki güçlerin bölgeden ayrılmasıyla cesaretlenen Konev, 5 Ocak'ta büyük bir taarruza kalkıp, Sekizinci Ordu'yu 40 kilometre geri itti ve 8 Ocak'ta Kirovograd'ı ele geçirdi. Hube'nin ordusunun nakli Güney Ordu Grubu'nun Vatutin'in taarruzunu geçici olarak durdurmasına olanak tanıdı. Ancak Katukov'un Birinci Tank Ordusu Manstein'ın Vinnitsa'daki karargâhının 65 kilometre yakınına ulaşınca, Mareşal 5 Ocak'ta Proskurov'u tahliye etti. Bunun ardından istikamet değiştiren Katukov, Uman istikametinde tam güneye ilerleyip, Birinci Panzer Ordusu ile Sekizinci Ordu arasına girdi.

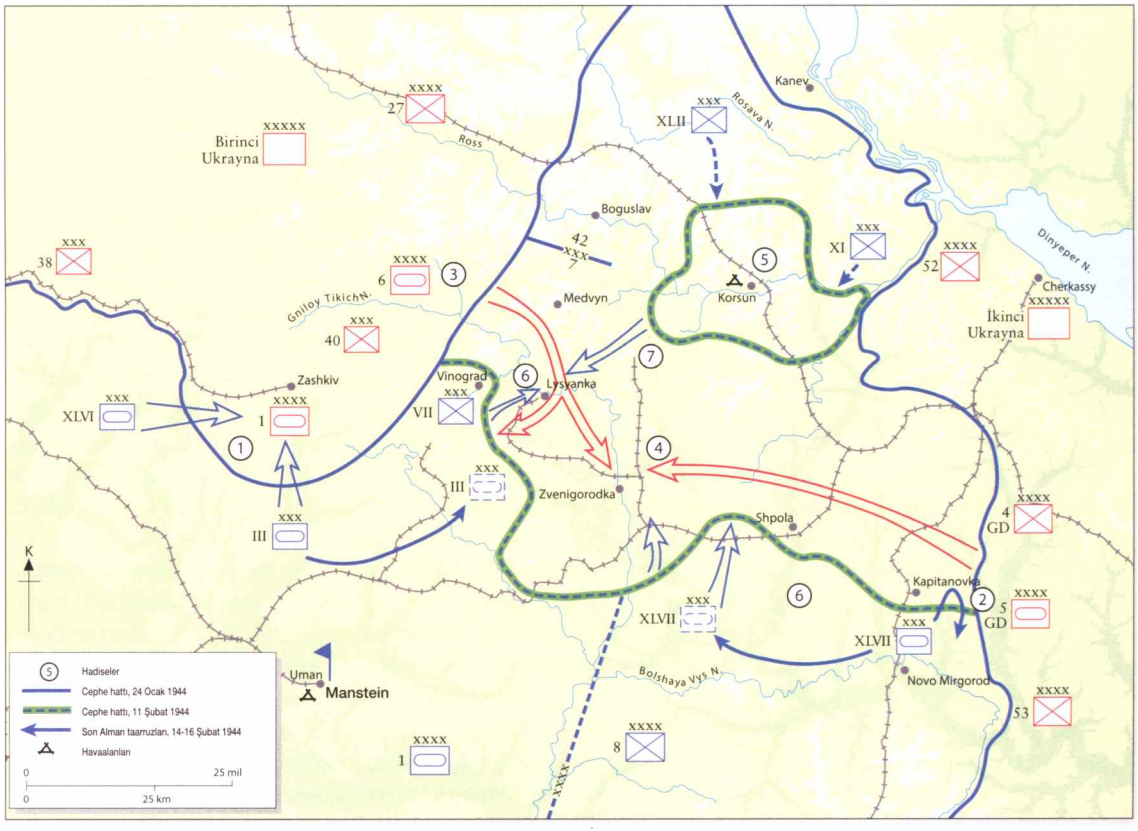
Birinci Panzer Ordusu'nun büyük bölümünün sevki ve Dinyeper kıvrımında toprak bırakılması elbette Hitler'in dikkatinden kaçmadı. Hitler, Manstein'dan 4 Ocak'ta Rastenburg'da hazır bulunmasını istedi. Dinyeper kıvrımından ricat edilmemesi hususundaki açık emirlerinin Manstein tarafından görmezden gelinmesi karşısında öfkelenen Hitler, Manstein'ın askeri gerekçelerinden ziyade otoritesinin bekâsıyla meşguldü. Manstein'ın, Doğu Cephesi'nin tamamından sorumlu olacak bir başkomutan atanması fikri, gergin görüşmenin daha da kötüleşmesinden başka bir işe yaramadı. Manstein'ın kendisini bu makam için ideal aday olarak gördüğünü bilen Hitler, teklifi kişisel otoritesine saldırı addetti. Hitler derhâl Manstein'ın sözünü kesti. İkilinin ilişkilerinin bozulmakta olduğu açıktı.

Manstein Proskurov'a döndüğünde, Katukov'un Birinci Tank Ordusu'nu çevirmek ve imha etmek için Birinci Panzer Ordusu ve Sekizinci Ordu tarafından icra edilecek müşterek bir karşı taarruz olan *Watutin* Harekâtı'nı planladı. Lâkin Katukov'un Uman'a yönelik ilerleyişini durdurabilse bile, Hube'nin ordusu ile Wöhler'in Sekizinci Ordu'su arasındaki hudut, Korsun çıkıntısı mevkiinde yine de kırılgan olacaktı. Almanların Dinyeper'deki son dayanak noktası, Birinci Panzer Ordusu bünyesindeki XLII'nci Kolordu

1943 sonlarından bir Sovyet afişi: "Düşman intikamımızdan kurtulamayacak!" Sovyetler, Kursk'un ardından Manstein'ın Güney Ordu Grubu üstündeki baskılarını hiçbir vakit azaltmayıp, dağılmaya başlayana değin onu geri püskürttü. (RIA Novosti, 136592)

Korsun Cebi'nin Kurtarılması, Şubat 1944

1. 24 Ocak 1944: Manstein, Sovyet Birinci Tank Ordusu'nu kendisinin Uman'daki karargâhına ulaşmadan evvel çevirmek ve imha etmek için *Watutin* Harekâtı'na başlar.
2. 25 Ocak 1944: Konev, Dördüncü Muhafız Ordusu ve Beşinci Muhafız Tank Ordusu'yla Korsun çıkıntısının doğusuna taarruz eder. XLVII'nci Panzer Kolordusu'nun karşı taarruzları onu hattı yarmaktan alıkoyamaz.
3. 26 Ocak 1944: Vatutin, Kırkıncı Ordu ve Altıncı Tank Ordusu'yla Korsun çıkıntısının batısına taarruza geçer. Alman VII'nci Kolordusu asli taarruzu durdursa da Sovyet zırhlı unsurları VII'nci ve XLII'nci kolordular arasında bir gedik açmayı başarır.
4. 28 Ocak 1944: Beşinci Muhafız Tank Ordusu ve Altıncı Tank Ordusu Zvenigorodka'da irtibat sağlayarak XI'inci ve XLII'nci kolorduları Korsun Cebi'nde kapana kıstırır.
5. 1-10 Şubat 1944: Cebin içindeki Alman kuvvetleri, havaalanı çevresinde çepeçevre savunma icra etmek için içeri doğru çekilir. İki kolordu Gruppe Stemmermann'a dönüştürülür.
6. 1 Şubat 1944: III'üncü ve XLVII'nci panzer kolordularının cebe ulaşmak için icra ettikleri taarruzla *Wanda* Harekâtı, yani kurtarma girişimi başlar. Almanlar sonraki hafta 35-40 kilometre ilerlemeye muvaffak olur ve III'üncü Panzer Kolordusu Lysanka'ya ulaşsa da, Vatutin ve Konev bölgeye takviyeleri yetiştirip Almanların daha fazla ilerlemesine engel olur.
7. 16-17 Şubat 1944 gecesi: Gruppe Stemmermann, harikulade bir gece yarması icra edip, III'üncü Panzer Kolordusu'nun hatlarıyla arasındaki son 7 kilometreyi aşmayı başarır. Araçları ve ağır teçhizatı arkalarında bırakmalarının ardından cepteki Alman askerlerinin üçte ikisi kaçar.

ve Sekizinci Ordu bünyesindeki XI'inci Kolordu tarafından tutuluyordu. Manstein, Korsun çıkıntısını Sovyetler tarafından sarılmadan evvel tahliye etme talebinde bulunduysa da Hitler, Manstein'ın Dinyeper'deki son mevziyi terk etmesini yasakladı. STAVKA'nın gözleri hâlihazırda Korsun'un üzerindeydi. Stalingrad'daki gibi bir diğer başarılı cep yaratmayı uman Jukov, Vatutin'in Birinci Ukrayna Ordu Grubu ve Konev'in İkinci Ukrayna Ordu Grubu'nca icra edilecek bir kıskaç taarruzunu koordine etmek üzere 1944 yılının Ocak ayı ortasında bölgeye geldi.

Ukrayna'nın çamurlu yollarında ilerlemekte güçlük çeken bir Alman konvoyu. Manstein, manevra savaşına ilişkin fikirlerini ideal bir muharebe alanına bina etmişti. Ancak Sovyetler Birliği'nde tecrübe edilen zorlu arazi ve hava koşullarında hızlı manevralar icra etmek genellikle güçtü. (Yazarın koleksiyonu)

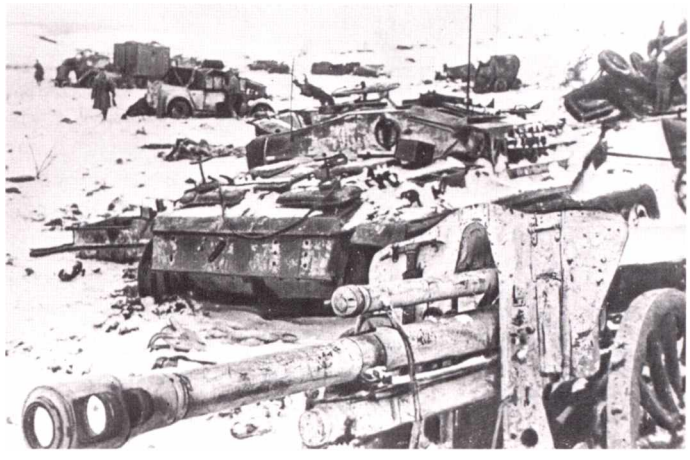
Manstein, Sovyetlerin Korsun çıkıntısını çembere alacağını biliyordu. Ancak mevziyi tahliye etmesi yasaklanmıştı. Dolayısıyla elindeki seçenekler ya elinde kalan çevik ihtiyatları çıkıntı yakınlarına konuşlandırmak ya da bir bozma taarruzu icra etmekti. Aslına bakılırsa, Manstein bunların ikisini de yapmaya karar verdi. Bir yandan *Watutin* Harekâtı'nın Vatutin'in taarruzunu geciktireceğini umarken, diğer yandan ise Konev'in kuvvetleri tarafından çıkıntının sağ tarafında gerçekleştirilebilecek herhangi bir yarmaya karşı Wöhler'e iki panzer tümenini karşı taarruz için hazır bulundurmasını emretti. Manstein, işi daha da sağlama almak için "Bäke" Ağır Panzer Alayı isimli (*Schwere Panzer-Regiment Bäke)* bir çevik acil müdahale birliği oluşturdu. Bu özel birliğin bir Panter ve bir Tiger taburuna ilaveten topçu, istihkâmcı ve piyadesi vardı ki, bu da onu Güney Ordu Grubu'nun en güçlü teşkili yapıyordu.

Watutin Harekâtı 24 Ocak'ta uygulamaya kondu. Ancak Alman karşı taarruzu daha herhangi bir ilerleme kaydedemeden önce Vatutin Korsun çıkıntısına kendi yoklama taarruzlarına başladı. Ertesi sabah Konev, çıkıntının doğu köşesindeki 21 kilometrelik bir şeridi müdafaa eden Alman 389'uncu Piyade Tümeni'ne karşı yedi piyade tümeni, 323 tank ve çok miktarda top teksif etti. 389'uncu Piyade Tümeni'nin dağılmasının ardından da Beşinci Tank Ordusu'nu doğuya doğru gedikten içeri sürdü. Karşı taarruza geçen Wöhler'in tank ihtiyatı Sovyet yarmasını durdurmayı başaramadı. Vatutin 26 Ocak'ta beş piyade tümeniyle çıkıntının batı tarafına hücum etti ancak Hube'nin iyi tertipli VII'nci Kolordusu'nu aşmayı başaramadı. Akabinde, *Blitzkrieg*'in en parlak dönemine özgü bir harekât esnekliği sergileyen Vatutin, bir destekleme taarruzuyla açılan gediğe bir çevik grup sevk etti. Bu tankların Almanların gerisine sarkmasının sonrasında da Altıncı Tank Ordusu'nu onların peşinden yolladı. Beşinci Muhafız Tank Ordusu 28 Ocak'ta Zvenigorodka'da Altıncı Tank Ordusu'yla temas kurup, XI'inci ve XLII'nci kolordular bünyesindeki 56.000 Alman askerini çembere aldı.

Manstein, kapana kısılan askerlerin süratle ezilmelerine mâni olan bir hava köprüsü kurdurdu. Stalingrad'daki hataları tekrarlamamaya kararlı olan Mareşal, III'üncü Panzer Kolordusu'nu ve – *Watutin* Harekâtı'ndaki görevini neticelendirmesinin ardından – "Bäke" Ağır Panzer Alayı'nı bölgeye sevk etmek suretiyle hızla bir kurtarma harekâtı tertipledi. Ayrıca, üç adet panzer tümeniyle bir kurtarma taarruzu organize etmesi için XLVII'nci Panzer Kolordusu'na talimat verdi. Bereket versin ki Jukov; Konev ve Vatutin'e çabalarını çemberin imhası için yoğunlaştırmalarını emretmişti. Manstein böylelikle Birinci Panzer Ordusu ve Sekizinci Ordu arasındaki gediği tıkamak için bir perdeleme kuvveti oluşturdu. Cebin içinde mahsur kalan askerler Gruppe Stemmermann'a dönüştürüldü ve çepeçevre savunma icra edebilecekleri daha uygun bir noktaya çekilip, Korsun havaalanı çevresindeki bölgeyi iki hafta boyunca tutmayı başardı.

Alman kurtarma çabası olan *Wanda* Harekâtı, 40 tankı haiz XLVII'nci Panzer Kolordusu'nun kuzey istikametinde Konev'in güçlerine taarruzuyla

1 Şubat'ta başladı. Cep ile kurtarma kuvvetleri arasındaki mesafe 35-40 kilometreydi lâkin çamurun had safhada olması Almanların hareket kabiliyetini ciddi ölçüde sınırladı. Daha güçlü olan III'üncü Panzer Kolordusu, 3 Şubat'ta 164 tankla Vatutin'in kuvvetlerine karşı kendi taarruzuna başladı. Konev ve Vatutin, kurtarma gücü ile cep arasına altı piyade, üç tank ve bir mekanize kolordu konuşlandırmış olduğundan Sovyet direnişi çetindi. Alman kolordularının ikisi de bir haftanın sonunda 20-25 kilometreden öteye gidemedi. Manstein ve karargâh heyeti, harekâta nezaret etmek ve Hube ile Wöhler arasında yakın iş birliği sağlamak için Manstein'ın komuta treniyle Uman'a geçti.

Manstein Korsun Cebi'nde kapana kısılan 40.000'den fazla askeri kurtarmayı başardıysa da, XI'inci ve XLII'nci kolordular neredeyse tüm silah ve teçhizatını kaybetti. (RIA Novosti, 187)

Manstein harekât boyunca Hitler'le tartışmak durumunda kaldı: Gruppe Stemmermann'ın zamanının tükendiğini bilen Mareşal, kurtarma güçlerinin yaklaşmasıyla birlikte cepteki güçlerin çemberi yararak çekilmesi gerektiğini savunuyor, Hitler ise cepteki güçlerle yeniden temas sağlandığında Korsun'un tutulabileceğine inanıyordu. Manstein, 1'inci SS Panzer Tümeni "Leibstandarte SS Adolf Hitler" ile güçlendirilen III'üncü Panzer Kolordusu'nun 11 Şubat'ta bir hamle daha yapmasını emretti. III'üncü Panzer Kolordusu 15 kilometre ilerlemeyi başarıp, cebin içinde mahsur kalan kuvvetlere 7 kilometre mesafedeki Lysanka'ya ulaştı. Ancak Jukov, Almanların daha fazla ilerlemesini engelleyen birkaç kolordu konuşlandırdı. Aynı gün, Gruppe Stemmermann Korsun havaalanının kontrolünü yitirdi. Hitler, cebin içindeki kuvvetlerin çemberi yararak kaçmalarını onaylamamışsa da, Manstein 16 Şubat'ta telsizle doğrudan Stemmermann'a bağlanıp ona o gece çemberi yarıp cepten çıkmasını emretti. Mahirane bir gece tahliyesi tertipleyen cepteki Almanlar, - araç ve toplarını geride bırakmaları karşılığında - muharip askerlerinin çoğunun Sovyet kordonunu yararak Lysanka'daki III'üncü Panzer Kolordusu'na ulaşmasını sağlayan taktik baskın etkisini sağlamaya muvaffak oldu. Ancak yarma tespit edildiğinde, Sovyetler motorize ve topçu birliklerini Alman destek kıtalarının üstüne yolladı. Bu kıtalardaki askerlerin çoğu katledildi yahut esir alındı. Neticede 40.423 Alman cepten kaçmayı başarırken 19.000'i ise öldü yahut esir düştü.

Korsun'daki Almanların önemli bir kısmının cepten çıkmayı başarması Sovyet zaferinin kapsamını daraltttıysa da, kaçan altı tümenin tamamının viran olduğu gerçeği bakiydi. Bu altısı arasından yeniden teşkil edilen yegâne tümen 5'inci SS Panzer Tümeni "Wiking" oldu. Dahası, kurtarma gücünün kendisi de 4.000 zayiat vermiş ve yaklaşık 240 tank yahut taarruz topu kaybetmişti. Manstein'ın acil müdahale kuvveti "Bäke" Ağır Panzer Alayı, bir aylık mevcudiyeti boyunca 400 civarı Sovyet tankı imha ettiğini iddia etti. Ancak Şubat sonuna gelindiğinde faal hâlde pek az tankı kalmış olması nedeniyle lağvedildi. Manstein'ın kurtarma çabası kısa vadede pek çok Almanın hayatını kurtardıysa da aslında Güney Ordu Grubu'nun son çevik ihtiyatlarını harcamış oldu.

Hube Cebi

Korsun harekâtının sonunu müteakip Manstein'ın beklentisi, Konev'in Sekizinci Ordu'yu örselediği sırada Vatutin'in Güney Ordu Grubu'nun zayıf sol kanadına karşı taarruzunu sürdürmesiydi. Hakikatte ise Konev Hube'nin sağ kanadını vururken, Jukov asli taarruzu Raus'un Dördüncü Panzer Ordusu ile Hube'nin Birinci Panzer Ordusu arasındaki Tarnopol yakınlarındaki hududa çevirdi. Hube'nin kanatlarının yarılmasıyla, şimdi her ikisi de üç tank ordusuna sahip Vatutin ve Konev, Birinci Panzer Ordusu'nun tamamını çembere almak için derinliğine harekât icra edebilirdi. Güney Ordu Grubu'nu imha etmeye kararlı olan STAVKA, altı tank ordusunun tamamını Manstein'ın tek bir ordusuna karşı yığmak gibi eşine rastlanmadık bir adım attı. Ancak Ukraynalı partizanlar Vatutin'i taarruzdan beş gün önce ölümcül bir şekilde yaralayacak ve devreye giren Jukov, Birinci Ukrayna Ordu Grubu'nun komutasını bizzat üstüne alacaktı.

Şayet Manstein Jukov'un niyetini biliyor olsaydı bile, Güney Ordu Grubu'nun viran hâli nedeniyle yapabileceği pek az şey vardı. Güney Ordu Grubu Mart başında 843 kilometre genişliğindeki bir cepheyi sadece yarı mevcutlu 37 tümenle tuttuğu gibi, Korsun'daki kurtarma çabası da zırhlı ihtiyatlarının tükenmesine neden olmuştu. Jukov'un Birinci Ukrayna Ordu Grubu 4 Mart'ta taarruza geçti. Konev'in ordu grubu da ertesi gün ona katıldı. Çetin Alman direnişine rağmen cephenin muhtelif noktalarından yarılması, Jukov ve Konev'in tank ordularını gediklerden içeri daldırmasıyla sonuçlandı. Hube'nin her iki kanadının da Sovyet zırhlı birlikleriyle çevrilmesiyle, Birinci Panzer Ordusu kendini Kamyanets-Podilski çevresindeki bir çıkıntının içinde buldu. Manstein, bu kez Lviv'e olmak üzere karargâhını bir kez daha tahliye etmek zorunda kaldı. Sovyet kıskaçları Mart ortasında Birinci Panzer Ordusu'nun çevresinde neredeyse kapanmak üzereydi lâkin Hitler, Manstein'ın çıkıntının tahliye edilmesi yönündeki taleplerini reddetti. Altıncı Tank Ordusu'nun 28 Mart'ta Khotin'i zapt edip Hube'nin ricat yolunu kesmesiyle çember kapanmış oldu.

200.000 asker ve 20 tümenle Birinci Panzer Ordusu'nun neredeyse tamamı cepte kapana kısıldı. Bir kurtarma harekâtı icra etmek için bu kez elinde hiçbir şey olmayan Manstein, Macar Birinci Ordusu'nu kullanarak sadece Karpatlar boyunca yeni ve zayıf bir cephe kurabildi. Berlin'e uçup, Hitler'e gözde tümenleri olan 1'inci SS Panzer Tümeni "Leibstandarte SS Adolf Hitler" ve 2'nci SS Panzer Tümeni "Das Reich"ın da cepte kapana kısıldığını ve bir kurtarma harekâtı icra etmek için takviye gönderilmediği takdirde kaybedileceğini söyledi. Hitler, SS Obergruppenführer Willi Bittrich'in batıdaki kolordusunu bir kurtarma operasyonu için görevlendirmeyi isteksiz bir şekilde kabul etti. Ancak Hube'nin çember içindeki güçlerinin, ikmal yolları yeniden açılana kadar oldukları yerde kalmasında ısrarcı oldu. Manstein bunu kabul ettiyse de, Luftwaffe'nin bu büyüklükte bir kuvveti ayakta tutamayacağını biliyordu. Hitler'in emirlerine aldırmayan Manstein, karargâhına döner dönmez, Dördüncü Panzer Ordusu ve beklenen kurtarma gücüyle irtibat kurabilmesi için Hube'ye cebi batıya doğru taşıması için talimat verdi. Hube, Manstein'la aynı fikirde değildi zira – bu her ne kadar yeni bir cephe kurulmasını zorlaştıracaksa da – batıdaki Alman hatlarıyla arasındaki mesafe 100 kilometre civarıyken, güneydeki Rumen Dördüncü Ordusu'yla arasındaki mesafe bunun yarısı kadardı. Manstein bir kez daha onun emirlerine sadece öneriler gözüyle bakan dik başlı bir astla çalışmak durumundaydı.

Öte yandan, Jukov Birinci Panzer Ordusu'nu çembere alırken iki kritik hata yaptı: Kapana kısılan kuvvetlerin çemberi güneye doğru yarmalarını bekledi ve Kıdemli Orgeneral Hans-Valentin Hube'nin yamanlığı ve becerikliliğini hesaba katmadı. Paulus'un yaptığı gibi oturup yardım beklemek yerine Hube cebin nispeten zayıf durumdaki batı kanadına taarruz edip dışarı doğru bastırmaya başladı. Kuvvetlerini yeniden örgütleyen Alman general, ilerlemeyi sürdürmek için yeterli sayıda asker ve tankı faal tutmayı başardı. Kapana kısılan Alman birlikleri geçmişte ikmal için havaalanlarını tutmak uğruna genelde sabit kalmış ve dolayısıyla bu durum Jukov'u şaşırtmıştı. Lâkin Luftwaffe Hube'nin ordusunu ikmal edemeyeceğinden ötürü yerinde kalmanın bir anlamı yoktu. 27 Mart'ta başlayan cebi yarma çabası iyi gidiyor gibiyse de Manstein sürecin sonuna nezaret edemeyecekti. Hube'nin kurtarılmayı beklemek yerine toprak verdiğini fark eden Hitler, Manstein'ın onun emirlerine fazla sık itaatsizlik ettiğine kanaat getirdi.

Manstein'a 30 Mart'ta Obersalzberg'de Hitler'in huzuruna çıkması emredildi. Mareşal burada kendisinin yerine Walter Model'in geçeceğini öğrendi. Hitler, Manstein'ın Şövalye Haçı'nı Kılıçlar ile taltif edip ona Doğu'da "bilhassa nitelikli olduğu büyük harekâtların zamanının geçtiğini" ve "artık tek önemli olanın elimizdekilere inatla sarılmak," olduğunu söyleyerek azli yumuşattı. Hitler ayrıca Manstein'ı "en yetkin komutanlarından" biri olarak gördüğünü ve ona yakın gelecekte başka bir görev vereceğini söyledi. Manstein'ın son operasyonel kararlarına bir parantez açacak olursak; Sovyet hatlarını aşıp 6 Nisan'da Bittrich'in kurtarma gücüyle temas sağlamaya muvaffak olan Hube'nin askerleri Jukov'u böylelikle zaferinden mahrum bıraktı.

HASIM KOMUTANLAR

Manstein birkaç Sovyet komutanına karşı savaştıysa da en sık karşı karşıya geldiği isim Nikolay Vatutin oldu. Vatutin, köylü bir aileden gelmesi ve Manstein'dan 14 yaş küçük olmasına rağmen manevra harbinde onun kadar kabiliyetli olduğunu ispatladı. 1941 Ağustos'unda Soltsy'de onu bozguna uğratan, akabinde 1943'te Ukrayna'da onun peşine düşen ve sonrasında nefis bir manevrayla Kiev'i onun ellerinden alan Vatutin, Manstein'ın baş düşmanı olduğunu kanıtladı. Manstein, Vatutin'i tek bir kez, yani 1943 Şubat'ında mağlup etti. Vatutin bu tecrübesinden ders çıkardı ve öncü güçlerinin bir daha asla ayrı ayrı yok edilmelerine izin vermedi.

Voronej Ordu Grubu Komutanı General Nikolay Vatutin'in 1943 Temmuz'u başında çekilen fotoğrafı.

Manstein gibi savaş öncesinde kurmay olan Vatutin, Sovyetlerin 1930 sonlarındaki seferberlik ve savaş planlarının tertiplenmesinde de yine aktif bir rol oynadı. Ancak siyasetten kaçınmayan Vatutin, Komünist Parti'ye üye olup, Stalin ve Jukov tarafından takdir gördü. Vatutin, Almanların Leningrad'a yönelik ilerleyişinin yavaşlatılmasında ve akabinde Demyansk'taki ilk büyük Alman cebinin oluşturulmasında kilit bir rol oynadı. Temmuz 1942'de güneye kaydırılan Vatutin, emrindeki Güneybatı Ordu Grubu'yla Manstein'ın Stalingrad Cebi'ni kurtarma çabasını boşa çıkarıp, akabinde Don Ordu Grubu'nun kendisini de çevirmenin eşiğine geldi. Manstein karşısındaki tek önemli yanlışı 1943 Şubat'ında vuku buldu: Almanların yaklaşan karşı taarruzunu, fazla açılan kuvvetleri hezimete uğratılana değin tespit edemedi. Ancak Manstein'ın aksine yenilgisinden ders çıkardı ve rakibiyle nasıl baş edeceğini öğrendi.

Vatutin, Manstein'ın güçlü zırhlı öncü birliklerini Kursk'ta hedeflerinin bir hayli uzağında durdurmayı başardı ve akabinde Alman cephesini parçalayan bir karşı taarruza geçti. Ağustos ayında Belgorod'da Manstein'ı gafil avladı ve Aralık ayında Kiev'de tam bir hareket üstünlüğü sağladı. Korsun taarruzunda başarısızlığı pekiştirmek yerine anlık fırsatlardan yararlanmak suretiyle büyük bir esneklik sergiledi ki bu da zırhlı birliklerinin iki Alman kolordusunu çevirmesiyle sonuçlandı. Ancak Manstein'ın Korsun Cebi'ne ulaşmasını engelleyemese de, bu sınırlı başarı Alman mareşalin elindeki son harekât ihtiyatını heba etti. Şayet Korsun'un ardından Ukraynalı partizanlar onu ölümcül bir şekilde yaralamasaydı, Vatutin Kamyanets-Podilski taarruzunda Manstein'ın emrindeki birliklerin işini bitirmekte muhakkak önemli bir rol oynardı. Yine de Vatutin, Manstein'ın manevra savaşı tarzının sağlam bir rakibe karşı çalışmadığını ve Kızıl Ordu'nun durumu değiştirebilecek ve Manstein'ı bile hayrete düşüren türden bir manevra savaşı yürütebilecek bazı komutanlarına sahip olduğunu göstermişti.

SİLAHLAR SUSTUĞUNDA

Manstein görevden alınmasının ardından Dresden'deki ailesinin yanına döndü ve Komutan İhtiyatı'na (*Führer Reserve*) alındı. Durumun tüm cephelerde bozulmasının akabinde kendinden emin bir şekilde yeniden göreve çağrılmayı beklediyse de bu çağrı hiçbir zaman gelmedi. Hitler, Manstein'ın onun geri çekilmeme ve amansız bir savunma yapma emirlerine riayet edemeyeceğine ikna olmuştu ki, bu da Manstein'ı Almanya'nın 1944 ortasında karşı karşıya olduğu duruma pek de uygun kılmıyordu. Koşullar Wehrmacht'ı mevzi savaşı lehine manevra savaşını terk etmeye zorlamıştı.

Manstein Dresden'de bir şey yapmadan oturduğu sırada ordu içindeki Hitler'i tasfiye etme kumpasından haberdardı. Kumpasın temsilcileri ona üç kez yaklaşmıştı ki, bunlara Binbaşı Claus von Stauffenberg'le yaptığı bir görüşme de dâhildi. Manstein, Hitler'in askeri operasyonlara müdahalesine yönelik savları dinlediyse de rejime karşı herhangi bir eylem taahhüdü vermeyi reddetti. Komploculara sadece, "Prusyalı feldmareşaller isyan etmez," şeklinde bir yanıt verip, Hitler'e ettiği bağlılık yeminine kararlılıkla sadık kaldı. Kendisinin Güney Ordu Grubu'ndaki kıdemli kurmay subaylarından ikisi – Albay Eberhard Finckh ve Yarbay Schulze-Büttger – kumpasa müdahil oldu ve Hitler'in yaşamına yönelik 20 Temmuz 1944 tarihli başarısız girişimin ardından idam edildi. Manstein komploculaın Hitler'i öldürme niyeti olduğunu biliyorsa da bu hususta hiçbir şey söylemedi. Böylelikle darbenin başarılı olması durumunda yeni rejimle iş birliği yapmak yahut başarısız olursa darbecilerle ilintili olduğunu reddetmek için açık kapı bıraktı. Ne Himmler'in ne de Göring'in ona güvenmesine rağmen kumpasın başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından ciddi bir şüphe altında kalmadı.

Konev'in Birinci Ukrayna Ordu Grubu'nun 1945 Ocak'ının sonlarına doğru neredeyse kapısına dayanmasıyla ailesiyle birlikte batıya kaçma kararı aldı. Kişisel eşyalarını yüklemek için ordudan iki kamyon ayarlayacak kadar nüfuzu hâlâ mevcuttu ve eşi, oğlu Rüdiger ve emir subayıyla birlikte Hamburg istikametinde batıya doğru yola koyuldu. Manstein yolu üstündeki Berlin'de durduysa da Hitler onu görmeyi reddetti. Hamburg'a doğru yoluna devam eden Manstein, kendisi de Hitler tarafından görevden alınmış olan Mareşal Fedor von

Bock'u buldu. İkili birlikte Hitler'in ölümünden sonra yeni devlet başkanı olan Büyük Amiral Karl Dönitz'i görmeye gitti. Manstein, Dönitz'in onu yeni Kara Kuvvetleri Komutanı yapmasını bekliyordu ancak Dönitz tercihini Mareşal Ferdinand Schörner'den yana kullandı. Hayal kırıklığına uğrayan Manstein, Dönitz'in karargâhından eli boş ayrıldı. İlerleyen İngiliz güçleriyle irtibat kurması için emir subayını göndermesinin ardından 5 Mayıs 1945'te Hamburg'daki güzel Hotel Atlantic'te Mareşal Montgomery'ye teslim oldu. 26 Ağustos'ta savaş esiri olarak İngiltere'ye götürüldü.

1944 başında batıya ricat ederken Ukrayna köylerini yakan Alman askerleri. Manstein'ın "yakıp yıkma" taktikleri, kendisinin 1949 yılında savaş suçlarından hüküm giymesiyle sonuçlandı. (Nik Cornish, WH 738)

Manstein'ın esaretteki ilk yılı sakin geçti. Ancak "OKW Davası"nda Halder ve Rundstedt'in de bulunduğu özel bir müdafi ekibinin içinde yer almak üzere 1946 Ağustos'unda Nürnberg'e getirildi. Manstein, mahkemede ordu ve Nazi rejimi arasındaki iş birliğini örtbas etmeye çalışıp, savaş suçlarından yalnızca SS'in sorumlu olduğunu iddia etti. Manstein, kendisinin "Yahudi-Bolşevik sistemi kesin surette imha edilmelidir" ifadesini barındıran ve askerlerini yerel halka sert davranmaya teşvik eden 20 Kasım 1941 tarihli emrinin kopyasını çıkarma zahmetine giren Amerikalı savcı Telford Taylor tarafından çapraz sorguya alındı. Manstein'ın sudan sebeplerini tarumar eden Taylor, onun yalancılığını ortaya çıkardı. Savunma lehine yaptığı tanıklıkla bir başarısızlığa imza atan Manstein, eski silah arkadaşlarının – Leeb, Hoth, Reinhardt, Hollidt ve Wöhler – tamamının savaş suçlarından hüküm giyip hapis cezası almalarını engelleyemedi. Özellikle Wöhler, Kırım'da On Birinci Ordu kurmay başkanı olarak görev yaptığı sırada Einsatzgruppe D "özel eylem"le iş birliğindeki rolünden suçlu bulundu.

Sovyetler Birliği'ndeki Nazi mezalimlerine iştirakinin kamuya açıklanmasının üstünden çok geçmeden, Manstein kendisini bir İngiliz askeri mahkemesinin önünde buldu: Sovyetler Birliği'ndeki savaş esirleri ve sivillere kötü muamelenin yanı sıra "yakıp yıkma" taktikleri uygulamakla suçlanıyordu. Mahkeme 1949 Ağustos'unda Hamburg'da başladığı vakit, Manstein kendi harekât bölgesinde işlenen savaş suçlarına ilişkin herhangi bir bilgisi olduğunu reddederek beraat edebileceğinden emindi. Ancak sivil halka yönelik terör eylemlerine göz yumduğunu gösteren belgelerin savcılık tarafından mahkemeye sunulmasıyla bunun büyük bir hata olduğu ortaya çıktı. Daha da kötüsü, Einsatzgruppe D'nin eski komutanı, "özel eylemler"ini On Birinci Ordu karargâh heyetiyle koordine etmiş olduğunu itiraf etti. Manstein, özellikle de Leningrad'a ilerlerken Sovyet siyasi subaylarının idamını emrettiği suçlamasıyla ilgili olarak, mahkemede kendini savunmada çok zayıf olduğunu gösterdi. Akıllara ziyandır ki Manstein – Lahey Sözleşmesi'ne uygun olarak askeri üniforma giyen – komiserlerin uluslararası hukuk tarafından korunmadığını savundu. Yargılaması sırasında Winston Churchill ve Bernard Montgomery

gibi eski hasımlarının bile sempatisini kazanmasına rağmen, kendisine yöneltilen 17 suçlamanın ikisinden hüküm giydi ve 18 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Müteakip dört yılı hapiste geçiren Manstein, 1953 Mayıs'ında "iyi hâl"den serbest bırakıldı. Sonrasında ailesinin yanına döndü ve önce 1955 tarihli *Verlorene Siege* (*Kaybedilen Zaferler*), ardından da 1958 tarihli *Aus Einem Soldatenleben* (*Bir Askerin Yaşamı*) olmak üzere hatıralarını yazdı. Batı Almanya Bundeswehr'i kurmaya başladığında, Manstein ve bir dizi emekli kıdemli Wehrmacht subayı, yeni ordunun teşekkülü konusunda tavsiyelerde bulunmak üzere göreve getirildi. 1955 Kasım'ı ile 1956 Haziran'ı arasındaki kısa bir süre zarfında, Manstein askeri teşkilatlanma hakkında bilgilendirme notları yazmaya geri döndü ve tugay teşkilat yapısı hakkındaki tavsiyelerinden bazıları kullanıldı. Bununla birlikte, Batı Alman Hükûmeti, hüküm giymiş bir savaş suçlusunun Bundeswehr'de fazla belirgin bir konuma gelmesine izin vermekte isteksiz davrandı ve yeni ordu ayağa kalktıktan sonra yavaş yavaş devre dışı bırakıldı. Manstein'ın manevra savaşı hakkındaki fikirleri, savunma odaklı bir Bundeswehr için gittikçe daha önemsiz bir hâl aldı. Eski evi artık Doğu Almanya'da olduğundan, ailesini Münih güneyindeki Irschenhausen Köyü'ne taşıdı. Gazi işleriyle ve yazmakla meşgul oldu. 1966 Mart'ında ölen eşi Jutta'nın ardından yalnız ve sağlığı bozuk bir şekilde kaldı. Von Manstein, 10 Haziran 1973'te 85 yaşında inme geçirerek öldü.

ZİHNİNİN DERİNLİKLERİNDE

Manstein kendini her zaman kurnaz bir şekilde rakibinin hata yapmasını bekleyen ve ardından, beklenmedik bir manevrayla kritik noktaya doğru zamanda ölümcül bir darbe indiren zeki bir satranç oyuncusu olarak göstermeye yeltendi. Savaş prensipleri açısından, Manstein'ın harekât tarzı en büyük önemi baskına, manevraya ve taarruza veriyordu. Bunlar, Hans von Seeckt'in 1921 yılında Reichswehr için geliştirdiği doktrinin alamet-i farikalarıydı. Manstein *Orak Darbesi*, *Toy Kuşu Avı* ve "ters vuruş"ta, kendisinden daha güçlü düşmanları beklenmeyen noktadan icra edilen sürpriz taarruzlarla mağlup etmeyi amaçladı ve bunların hepsi başarılı oldu. Bununla birlikte, Birinci Dünya Savaşı'nda mevzi savaşı ile yaşanan maliyetli deneyimin ardından manevra savaşı Alman savaş sanatının ayrılmaz bir parçası hâline gelse de, Alman komutanlarının hepsi manevra savaşının Manstein kadar ateşli bir savunucusu değildi.

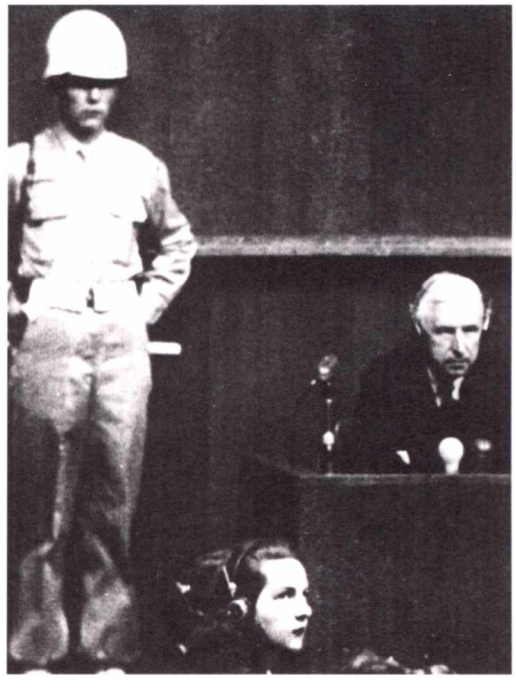
Manstein'ın harekât planları, ağırlık noktasının muharebe çarpanlarıyla (istihkâmcılar, taarruz topları) dikkatle güçlendirilmesi ve akabinde eser miktarda müstakil birliğin kullanılmasıyla basitlik ve yığınak prensiplerine büyük önem atfediyordu. Cannae tarzı klasik çift yönlü çevirmeler için çabalamak yerine, Ardenler ve Kerç Yarımadası'nda işe yarayan tek yönlü basit çevirmeleri tercih etti. Ayrıca, zaman ve mekânla ilgili hususlarda mükemmel bir kavrayışa sahipti ki bu da etkili bir muharebe komutanlığı için hayati bir ön koşuldu. Manstein'ın gerektiği gibi uygulayamadığı tek savaş prensibi muhtemelen kuvvet tasarrufuydu. Sınırlı kaynaklar, en iyi kuvvetlerini taarruz için toplamak uğruna onu bazı mıntıkalarda büyük riskler almaya zorladı ancak bu, düşmanın niyet ve kabiliyetlerinin iyi bir şekilde değerlendirilmesini gerektiriyordu ki bu da Manstein'ın güçlü yanı değildi. Sovyetlerin niyetlerini defalarca kez yanlış okuyan Manstein, Aralık 1941'de Sponeck'in

Kerç'teki birliklerinde ve Hisar sırasında Hollidt Müfrezesi'nde olduğu gibi Almanların küçük tıkama kuvvetlerini çevrilmeye maruz bıraktı.

Manstein'ın oğlu Rudiger daha sonra babasının en büyük zayıflığının Hitler'i salt askeri mantıkla ikna edemeyeceğini anlamayışı olduğunu söyledi. Manstein'ın Hitler'le ilişkisinin sadece zafer kazandığında iyi olduğu açıktır, fakat Hitler ona hiçbir zaman gerçekten güvenmemiştir. Manstein Hitler'in müdahalesinden şikâyet etse de, Kırım'da On Birinci Ordu komutanıyken aslında nispeten serbestti. Hitler'in kendisinin manevra savaşı yaklaşımını baltaladığını görmesi için Don Ordu Grubu'nu devralıp; Führer'in önce Kuban'ı, sonra Rostov'u, ardından Donbas bölgesini ve ardından Harkov'u elinde tutma saplantısına maruz kalması gerekti. Belirli bölgesel hedefleri her ne pahasına olursa olsun tutmaya zorlanan Manstein'ın sorumlu olduğu harekât bölgesindeki bazı mıntıkalarda mevzi harbi yürütmek durumunda kalması, karşı taarruz icra edebileceği kuvvetlerin azalmasına yol açtı. Ancak Manstein'ın tarzı, Almanya'nın Kursk'tan sonra inisiyatifi yitirmesiyle hâkim olan koşullara uygun değildi. Yöntemleri, alan karşılığı zaman kazanmaya ve ordularının çevrilmemesine odaklı bir hâl aldı. Bir savunma komutanı olarak Manstein, düşman taarruzlarını dizginlemede Kesselring, Model veya Raus'tan çok daha az başarılıydı.

Bir komutan olarak, Manstein'ın astlarıyla etkileşimi genellikle sorunluydu. Pozisyonunu tehlikeye atabilecek zorlu kararları vermek için riske girmeye nadiren rıza gösterdi ve birliklerini kurtarmak için harekete geçtiklerinde astlarının (Sponeck, Hausser, Lanz, Kempf, Hoth) arkasında duramadı. Manstein savaş boyunca astlarına pek az sadakat gösterdi ve kendisinin Doğu Cephesi'ndeki yerini doldurulamaz addediyor gibiydi. Bir lider olarak; Hoth, Hausser ve Hube gibi direktiflerini genellikle görmezden gelen inatçı astlarına iradesini empoze edecek karizma yahut baskın kişilikten yoksundu. Manstein'ın karakterinde komuta treni, cepheden uzaktaki kalelere karargâh kurması ve her gece düzenlediği briç oyunları gibi lüks tercihlerde kendini gösteren yumuşak bir yan vardı. Cephe komutanları onun harekât becerisine saygı duyuyor ama "cesaret" eksikliği diğerlerine ilham vermiyordu. Akyar'da alay komutanı olan Dietrich von Choltitz, daha sonra Hitler'in de Manstein'a pek saygı duymadığını ve toplantılarda "onu dirseğiyle göbeğinden ittirdiğini" belirtti.*

Politik olarak, Manstein'ın görüşleri – birçok profesyonel subayınki gibi – son derecede basitti. Kendisi Nazi rejiminden ilk başta rahatsızlık duydu. Ancak Hitler karşıtı üstleri domino taşları gibi devrilip kendi kariyeri de tehlikeye girince bu tavrı değişti. Hitler *Orak Darbesi* planını kabul edince Führer'in sadık bir takipçisi hâline geldi ve 1942 sonlarına değin ona hayranlık duydu. 1941 yılındaki *Komiser Emri*'ni tatsız bulduysa da ona riayet etti. Kırım'da üstü Reichenau'nun tutumunu takip edip, askerlerine "Yahudi-Bolşevik sistemin imhası" için yetki veren kendi emrini yayınladı. Polonya ve Çekoslovakya'ya yönelik tutumları göz

Manstein 1946 yılında Nürnberg'de. Kendisinin *Einsatzgruppen*'in Kırım'daki faaliyetlerine ilişkin bilgisi duruşmalar sırasında ifşa edildi ve savaş suçlarıyla ilintili iki suçlamadan hüküm giyip dört yıl hapis yattı. (Yazarın koleksiyonu)

* Sönke Neitzel (ed.), *Tapping Hitler's Generals* (Frontline Books: St Paul, 2007)

önüne alındığında, savaştan önce Yahudilere ve Slavlara karşı ırkçı görüşlere sahip olduğu neredeyse kesindi. Yardımcılarından bazıları civardaki SS'in "özel eylemleri"ni protesto ettiğinde, onları görmezden geldi. Manstein'ın Hitler'e yönelik eleştirisi hiçbir zaman Nazi politikalarıyla ilgili olmadı. Onu rahatsız eden, Führer'in kendisinin komuta yetkisine müdahalesiydi. Manstein, kendisini Hitler karşıtı komploya sokmaya yönelik tüm çabaları geri çevirmesine rağmen Führer'den alaycı bir üslupla, "tüm zamanların en büyük askeri aklı" şeklinde söz edip kendi personeli arasında onunla rutin olarak alay etti.

Bu kısık sesli muhalefet, askeri disiplinin erozyonu bağlamında profesyonellikten son derece uzaktı ve Manstein'ın medeni cesaretten yoksun olduğunu gösterdi. Manstein sürekli Hitler'in müdahalesi hakkında sızlanır ancak sonunda her zaman boyun eğerdi. Bunu fark eden Guderian, Manstein'ın Hitler'le muhatap olurken "asla iyi bir gün geçirmediğini" söyledi.

KELİMELERDE BİR YAŞAM

1940'a kadar Wehrmacht dışında pek de bilinmeyen Manstein, 1941-42'de muazzam bir prestij ve tanınırlık kazandı. 10 Ocak 1944'te Amerikan haber mecmuası *Time*'ın kapağındaydı. Rommel gibi göz alıcı yahut Model gibi sert olmayan Manstein, rakiplerini yenmek için üstün zekâsını kullanan parlak bir "satranç oyuncusu" imajı geliştirmeye koyuldu. Manstein'a ilişkin Wehrmacht içindeki görüşler muhtelifti. Çok sayıda kıdemli subay, özellikle de Genelkurmay'da görev yaptığı sırada başkalarının bakış açılarını görmezden gelme eğiliminde olduğu için onu kibirli buldu. Eski akıl hocası Ludwig Beck sonunda Manstein'la olan arkadaşlığını bitirdi ve daha sonra onun "kötü karakterli bir adam değil, karaktersiz bir adam" olduğunu söyledi. *Orak Darbesi* planının geliştirilmesinde Manstein'la birlikte çalışan Guderian – ki Manstein anılarında bu gerçeğe yer vermedi – zırhlı birlik harekâtı hakkında o zaman henüz doğrudan bir bilgisi olmamasına rağmen Manstein'ın planı tamamen kendisine mâl etmeye çalıştığı kanaatine vardı. Guderian, Manstein'ı "en iyi harekât beynimiz" olarak kabul etti ancak onu bir savaş alanı komutanı olmaktan çok ideal bir kurmay subay olarak gördü. Daha sonra, VIII'inci Hava Kolordusu komutanı ve 1942-43'te Manstein'la yakın iş birliği içinde olan Wolfram von Richthofen, "o, sahip olduğumuz en iyi taktisyen ve muharebe komutanı" dedi.

Manstein'ın anıları *"Kaybedilen Zaferler"* 1955'te Almanya'da yayımlandı. Bu hatıralar, yazarın henüz dört yıl hapis yatmış olduğu savaş suçlarıyla ilgili herhangi bir hususu örtbas etme veya es geçme şekliyle özellikle dikkat çekiciydi. Yazar, savaş zamanındaki kendi faaliyetlerine odaklanmak yerine *Kaybedilen Zaferler*'i Hitler generallerini dinleseydi ve Wehrmacht'ın üstün olduğu manevra savaşını icra etmeleri için onlara izin verseydi, Almanya'nın doğudaki savaşı kazanabileceği yahut en azından bir beraberlik elde edebileceği iddiasını oluşturmak için kullandı. Manstein böylelikle manevra savaşının ölümünden doğrudan Hitler'i sorumlu tuttu ve onu "zaferi çöpe atmakla" suçladı. Ayrıca kendisinin Doğu Cephesi komutanı olmak için eşsiz niteliklere sahip olduğunu ve Hitler'in bunu yapmamasının en büyük hatalarından biri olduğunu öne sürdü. *Kaybedilen Zaferler* Batılı çevreler tarafından, özellikle de Manstein'ın yöntemlerini "dolaylı yaklaşımın" timsali olarak gören Basil

Liddell Hart gibi İngiliz askeri yazarlar tarafından çok iyi karşılandı. Hart, "Alman generaller arasındaki en kabiliyetlisi muhtemelen Feldmareşal Erich von Manstein'dı. Kendisinin, mekanize silahlara dair kavrayışı, tank sınıfından olmayan generallerden hiçbirinin sahip olmadığı seviyedeydi ve bunu harikulade bir stratejik zekâyla birleştiriyordu," yazarak Manstein'a övgüler yağdırdı.*

Kaybedilen Zaferler'in başarısı ve okunabilirliği ile 1940'taki *Orak Darbesi* planını geliştirmedeki rolünün tanınması nedeniyle, diğer tarihçiler Hart'ın değerlendirmesini tekrarlayıp Manstein'dan "Hitler'in en parlak generali" ve "büyük ölçekli mekanize harbin en önde gelen uygulayıcısı" olarak bahsetmeye başladılar. Bununla birlikte, Hitler'in kendisi Walter Model'i "en iyi Generalfeldmarschall"i olarak görüyor ve onu muhtemelen Erwin Rommel takip ediyordu. Manstein'ın büyük bir zırhlı birlik komutanı olduğu iddiaları, onun gerek kolordu gerekse ordu komutanıyken asla tek bir panzer tümeninden fazlasına komuta etmediği ve asla bir panzer ordusunu (*Panzerarmee*) idare etmediği gerçeğini göz ardı ediyor. Bir ordu grubu komutanı olarak bir dizi panzer tümeninin idaresini ele aldığı vakit ise bu teşkillerin günlük faaliyetleriyle artık hiçbir ilişiği kalmamıştı. Manstein'ın "mükemmel bir stratejist" olduğu iddiaları da savunulamaz görünüyor zira savaş zamanında OKW yahut OKH'de hiç görev yapmadı.

Gerçekten de, Manstein'ın itibarı neredeyse tamamen üç faktöre dayanır: *Orak Darbesi*'ndeki rolü, Akyar'ın ele geçirilmesi ve "ters vuruş" ki bunların hepsi *Kaybedilen Zaferler*'de belirgin bir şekilde yer alır. 1941'de Soltsy'de başlayan ve Kiev'in kaybına kadar uzanan yenilgileri ise anılarında örtbas ediliyor ve çok az biliniyor. Günümüzde birçokları tarafından hâlâ bir "harekât dehası" olarak görülse de, Manstein savaş sonrasında biyografi yazarlarını Erwin Rommel gibi göz alıcı komutanların aksine cezbetmedi. Savaş suçlarından hüküm giymesi ve yargılanması sırasında sergilediği antisemitizm nedeniyle, biyografi yazarları için sempatik bir figür gibi görünmüyordu. Zaferlerinin hatıraları solup gittiği ve modern Almanya'nın onun manevra savaşı ilkelerini hatırlamaya pek az ihtiyacı olduğu için Manstein'ın mirası günümüzde unutulmaya nispeten yüz tuttu.

İLAVE KAYNAKLAR

Glantz, David M., *From the Don to the Dnepr,* Frank Cass: London, 1991

Manstein, Erich von, *Soldat im 20. Jahrhundert: Militarisch-politische Nachlese* Bernard & Graefe: Bonn, 5th Edition, 2002

—, *Aus einem Soldatenleben, 1887-1939* Athenaum-Verlag: Bonn, 1958

—, *Lost Victories,* Presidio Press: Novato, CA, 1982

Manstein, Erich von, and Franz Kurowski, *An den Brennpunkten des Zweiten Weltkrieges. Werdegang und Kriegseinsatz eines Feldmarschalls* Bublies-Verlag: Schnellbach, 2004

Nipe Jr., George M. *Last Victory in Russia: The SS-Panzerkorps and Manstein's Counteroffensive February-March 1943* Schiffer Military History: Atglen, PA, 2000

Sadarananda, Dana V., *Beyond Stalingrad: Manstein and the Operations of Army Group Don* Praeger Publishers: New York, 1990

Stahlberg, Alexander von, *Die verdammte Pflicht. Erinnerungen 1932 bis 1945* Ullstein TB: Berlin, 9th Edition, 1998

* Hart, Liddell, *Hitler'in Generalleri Konuşuyor*, çev. Selçuk Uygur, Kronik Kitap, 5. Baskı, Ocak 2022. (ç.n.)

İNDEKS

Görsellere yapılan atıfların sayfa numaraları **koyu** yazılmıştır.

Akmescit (Simferopol) 21, **23**
Akyar (Sivastopol) 21, **21**, 22, 23, 24-25, 26
Alman Ordusu
  XXXVIII'inci Kolordu 13, 14, 16
  LVI'ncı Kolordu (mot.) 14,16
  Altıncı Ordu: 28, 29, 30, 32
  "Bäke" Ağır Panzer Alayı 52, 54, 55
  Don Ordu Grubu 14, 29, 33, 35, **35**
  Gruppe Stemmermann **53**, 54-55
  Güney Ordu Grubu 11, 37, 38, 42
    Dinyeper Nehri 48-49
    Hube Cebi
    Hisar 44, 45, 46
  On Birinci Ordu: 14, 20, 21, 22-23, **23**, 24, 25, 26
  On Birinci Ordu Komutanı olarak Manstein **24**
  savaş suçları **23**, 59
Alman silahları 9, **9**, **45**, **47**, **50**
Alman zırhlı birlikleri/unsurları **11**, **12**, **13**, **17**, **18**, **33**, **36**

Beck, Ludwig 9, 10, 62
Birinci Dünya Savaşı yılları 7, 7
Blomberg-Fritsch olayı 10
Blumentritt, Günther 11, 12
Branderberger, Erich 16
Busse, Theodor 28, **28**

Çekoslovakya 10-11, **11**, 61

Dinyeper Nehri, ricat 46-49, **48**
Dönitz, Karl 59

Feodosiya 21, 22
Fransa seferi **12**, 12-14, **13**
Fretter-Pico, Maximillian 24
Fritsch, Werner von 9, 10

Golikov, Filipp I. 34, 36, 37, 38, 41, 42
Guderian, Heinz 9, 10, 12, 13, 24, 44, 62

Halder, Franz 10, 12, 13, 16, 59
harekâtlar: Alman
  Barbarossa **16**
  Deniz Aslanı 16
  Hisar 42, 44-46
  Kış Fırtınası 30-32, **31**, **32**
  Kış Tatbikatı 10
  Mersin Balığı Avı 23-24
  Toy Kuşu Avı 22, **24** 25, 26, 27, 60
  Wanda 52, **53**, 54-55
  Watutin 52-53
harekâtlar: Sovyet
  Küçük Satürn 32, 35
  Rumantsyev 47-48
  Sıçrama 34, **35**, 37, 42, **43**
  Yıldız 34, 37
Harkov 9, 10, **15**, 35-37, **36**, 38-42, **39**, 48
Hausser, Paul 33
  Dinyeper Nehri 47
  Harkov 36, 37, 38, 40, 41
  Hisar, 44, 45
Hitler, Adolf 5, 9, 10, **11**, 12, 16
  Fransa seferi 13
  Harkov 36-37, 41, 48
  Hisar 44, 46
  Kırım harekâtı 22
  Manstein'la ilişkisi 52, 60-61, 62
  yönelik komplo 58
Hollidt, Karl 12, 29, 30, 32, 33, 36, 59
Hoth, Hermann
  Dinyeper Nehri 47
  Harkov 38, 40, 42
  Hisar 44, 45, 46
  Kiev 49, 50
  Stalingrad 28, 29, 30, **31**, 32
  Höpner, Erich 16, 18
Hube, Hans-Valentin 57
Hube Cebi 56-58

Kachanov, Kuzma M. 19-20
Kaybedilen Zaferler (Manstein) 60, 62-63
Kempf, Werner 36, 38, 40, 42, 41, 44, 45, 47, 48
Kerç 14, 21, 22, 23, 24, 26, 60, 61
Kessel (cep) taktikleri 42, **43**
Kırım 20-25, **23**, **25**, 26, **27**
Kırmızı Durum 14
Kızıl Ordu *bkz* Sovyet Ordusu
Kiev'in kaybı 49-51
Komiser Emri, 16, **20**, 61
Konev, Ivan 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58
Korsun Cebi 51-55, **53**, **55**, 58
Kozlov, Dmitri T. 22,23
Kursk, muharebesi 44-45, **45**, 57
Kuzey Işıkları 25-26, 28

Lanz, Hubert 34-35, 36, 37
Leeb, Ritter von 10, 16, 59
Leningrad
  'a ilerleyiş 16-20, **17**
  'a dönüş 25-26, **28**, 28
  Sovyet esirler **20**
Loßberg, "Fritz" von 7

Malinovski, Rodion 30, 32, 49
Manevra savaşı 4, 5, 8, 46, 57, 60
Manstein, Erich von 4-5, 6, **16**
  ailesi 8
  astlarına karşı sadakatsizliği 25, 61
  esareti 59
  evliliği 7-8
  gençlik yılları 4, 5, 5-6
  görevden azli 56-57
  hatıraları 59, 62-63
  harekât biçimi 4, 5, 60, 62
  itibarı 63
  komuta treninde **28**, **31**
  madalya ve nişanları 7, 14, 24, 25
  ölümü 60
  savaş suçlarından hüküm giymesi 59
Manstein, Gero von **28**, **29**

Nürnberg "OKW Davası" 58-59, **61**

Orak Darbesi planı 4-5, **12**, 13, 60, 61, 62

Paulus, Friedrich 28, 29, 32
Polonya 11

Reichswehr hizmeti 7-9, **8**, **9**
Reinhardt, Hans George 16, 17-18, 59
Rundstedt, Gerd von 11, 12, 20, 21
Rybalko, Pavel 41, 49, 50

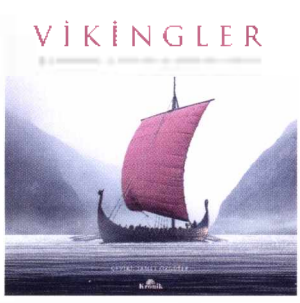
Sarı Durum 11, 12, 13-14
savaş suçları **23**, 59, 61
Schulz, Karl Friedrich **28**, 28
Seeckt, Hans von 8, 60
Soltsy, muharebesi 18, **19**
Sovyet esirleri **20**, **24**
Sovyet Ordusu
  askerleri muharebede **45**, **50**
  Altıncı Muhafız Ordusu 48
  Altmış Dokuzuncu Ordu 48
  Beşinci Muhafız Tank Ordusu 48, 49, 50
  Beşinci Tank Ordusu 30, 32
  Birinci Tank Ordusu 47, 51, 52
  Birinci Ukrayna Ordu Grubu 51, 55-56, 58
  Üçüncü Muhafız Tank Ordusu 49, 50, 51
Sovyet KV-2 ağır tankları
Sovyetler Birliği
  Alman istila planları 16
  Manstein'ın icra ettiği operasyonlar 14, 15
  zorlu koşullar 54
Speidel, Hans 48
Sponeck, Hans Graf von 21-22
Stalingrad 28-32, **31**, **32**
Sturmartellerie 5, 10
Sturmboote **21**, **25**
Sudetenland 10

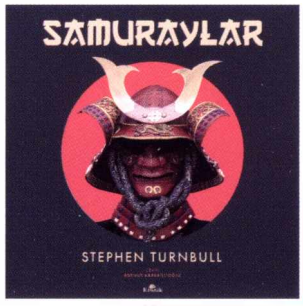
"ters vuruş" **36**, 38-42, **39**

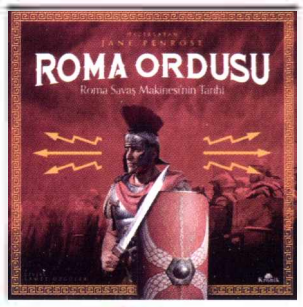
Vatutin, Nikolay
  Harkov 38, 40, 42, 47, 48
  Kiev 50-51
  Korsun Cebi 53-54
  Sıçrama 34
  Soltsy 18
  Stalingrad 28, 29, 30
Versay Antlaşması 7, 8, 9
Voroşilov, Kliment E. 18, **19**

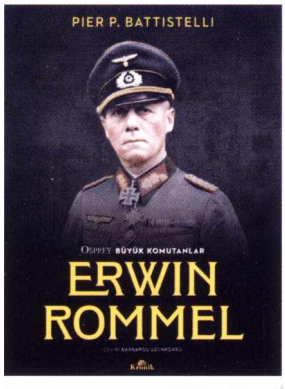
Wehrmacht hizmeti (1935-39) 9-11, 10
Wöhler, Otto

yakıp yıkma taktikleri **59**
Yeremenko, Andrei 29, 32

VİKİNGLER

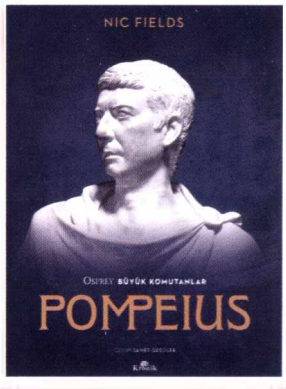

SAMURAYLAR
STEPHEN TURNBULL

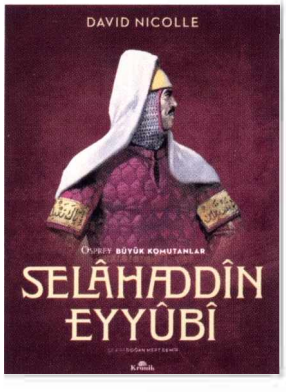

JANE PENROSE
ROMA ORDUSU
Roma Savaş Makinesinin Tarihi

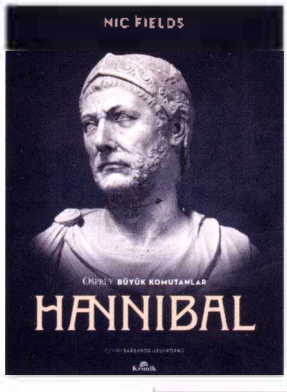

PIER P. BATTISTELLI
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
ERWIN ROMMEL

GREGORY FREMONT-BARNES
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
NAPOLEON BONAPARTE

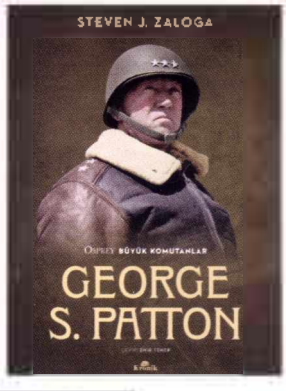

NIC FIELDS
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
HUNLAR HAKANI ATTİLA

NIC FIELDS
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
POMPEIUS

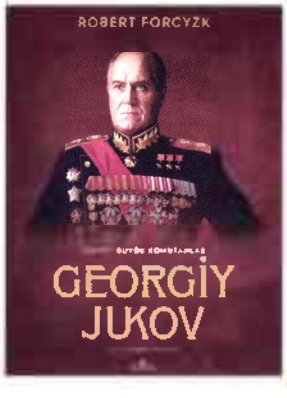

DAVID NICOLLE
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
SELÂHADDÎN EYYÛBÎ

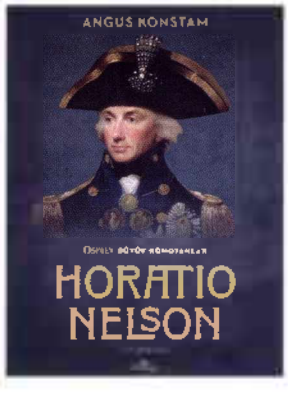

NIC FIELDS
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
HANNIBAL

PIER P. BATTISTELLI
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
HEINZ GUDERIAN

STEVEN J. ZALOGA
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
GEORGE S. PATTON

MARK STILLE
YAMAMOTO ISOROKU

ROBERT FORCZYK
GEORGİY JUKOV

ANGUS KONSTAM
OSPREY BÜYÜK KOMUTANLAR
HORATIO NELSON

OSPREY

BÜYÜK KOMUTANLAR
- 12 -

Tarihin en büyük komutanlarının yaşam öyküleri, muharebe tecrübeleri, uyguladıkları taktikler ve stratejiler

ERICH VON MANSTEIN

Dünya tarihinin en büyük komutanlarını tüm yönleriyle inceleyen OSPREY Büyük Komutanlar Serisi, Erich von Manstein ile devam ediyor...

İkinci Dünya Savaşı'nın en başarılı Alman komutanlarından biri, manevra savaşının *(Bewegungskrieg)* modern zamanlardaki en önemli uygulayıcılarından olan Erich von Manstein'dı. Öyle ki, İngiliz askeri tarihçi Basil Liddell Hart, "Alman generaller arasında en kabiliyetlisi muhtemelen Feldmareşal Erich von Manstein'dı. Kendisinin, mekanize silahlara dair kavrayışı, tank sınıfından olmayan generallerden hiçbirinin sahip olmadığı seviyedeydi ve bunu harikulade bir stratejik zekâyla birleştiriyordu," yazarak Manstein'a övgüler yağdırmıştı.

Korgeneral Eduard von Lewinski ve Helene von Sperling'in onuncu çocuğu olarak dünyaya gelen Erich, teyzesi Hedwig ve kocası Albay Georg von Manstein'a evlatlık verildi. Soyu Prusyalı subaylarla dolu olan Manstein'ın kendisi de askeri eğitim gördü ve Birinci Dünya Savaşı'nda Polonya, Sırbistan ve Fransa'da karargâh subayı olarak görev yaptı. Bu savaşta zeki ve hünerli bir subay olarak rüştünü ispat etmesi, Versay Antlaşması gereğince küçültülen Alman ordusunda göreve devam edecek 4.000 subaydan biri olmasını sağladı. İki savaş arasındaki dönemde bir müddet Harekât Daire Başkanlığı ve Genelkurmay İkinci Başkanlığı gibi görevler yürüten Manstein, Alman ordusunun hem teşkilat yapısı hem de doktrin temelinde yeniden organize edilmesinde önemli bir rol oynadı.

Manstein, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Polonya'da Güney Ordu Grubu Komutanı Gerd von Rundstedt'in kurmay başkanlığını yaptı. Polonya'nın hızla mağlup edilmesinin ardından Fransa'yı istila hazırlıklarının sürdüğü dönemde, 1914'teki Schlieffen Planı'nı bir nebze değiştirerek yeniden uygulamak isteyen Alman genelkurmayınınkine alternatif bir harekât planı hazırladı. Taarruzun ağırlık merkezinin Belçika yerine zırhlı birlik harekâtına uygun olmadığı düşünülen Ardenler Ormanı'na alınmasını öngören *Orak Darbesi* isimli bu tasarının Hitler tarafından kabul edilmesiyle, Manstein Fransa'nın altı haftada mağlup edilmesinin belki de en büyük mimarı oldu. Barbarossa Harekâtı'nda Leningrad'a ilerleyen kolordulardan birine komuta eden Manstein, akabinde Kırım'daki On Birinci Ordu'nun başına getirildi. Müşterek birlik taktikleri ve kuvvet çarpanlarından azami ölçüde istifade ettiği başarılı bir planlama ile Akyar'ı (Sivastopol) zapt etmesinin ardından mareşalliğe terfi etti. Stalingrad'daki Altıncı Ordu'yu kurtarmaya yönelik, başarısızlıkla sonuçlanan *Kış Fırtınası* Harekâtı'nda Don Ordu Grubu'na komuta etti ve "ters vuruş" olarak nam salan karşı taarruzuyla Üçüncü Harkov Muharebesi'nde Kızıl Ordu'ya büyük bir darbe indirerek kariyerinin belki de en büyük başarısını kazandı. Tarihin en büyük tank muharebesi olan Kursk'un güney mıntıkasındaki Alman kuvvetlerine komuta eden Manstein'ın Hitler'le süregelen anlaşmazlıkları, mareşalin 1944 başında görevden alınmasıyla sonuçlandı.

Robert Forczyk'in harita, fotoğraf ve resimlerle desteklenen bu çalışması, Manstein'ın muharebelerini, taktiklerini, kararlarını ve kişiliğini titizlikle irdeleyip akıcı bir dille okuyucuya sunuyor.

Kronik
kronikkitap.com kronikkitap